बार्षिक प्रतिवेदन

२०७२ /०७३

नेपाल सरकार

अर्थ मन्त्रालय

आन्तरिक राजस्व विभाग

लाजिम्पाट, काठमाडौं

फोन : ४४१५८०२/४४१५८०३/४४१२२४७/४४१९७१९/४४३९७८७/४४३९७८९

फ्याक्स : नं. ४४११७८८, E-mail: hq@ird.gov.np, Web site:www.ird.gov.np

गौरवका साथ तिरौं कर, समृद्ध राष्ट्र हाम्रो रहर

बार्षिक प्रतिवेदन
२०७२/०७३

आन्तरिक राजस्व विभाग

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
आन्तरिक राजस्व विभाग
लाजिम्पाट, काठमाडौं

आन्तरिक राजस्व विभाग

भूमिका

आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ राजस्व संकलनका लागि निकै चुनौतीपूर्ण रह्यो । विनाशकारी महाभूकम्पको प्रभाव तथा केही समय सीमा क्षेत्रमा भएको समस्याका कारण करदाता र कर प्रशासन दुवै पक्षले निकै अप्ठेरो अवस्था सामना गर्नुपऱ्यो । कर विवरण/आय विवरण तथा कर भुक्तानीका तालिकालाई ३/४ महिना पर सार्नु परेको अवस्थामा तोकिएको राजस्व संकलनको लक्ष्य पूरा गर्न कठीन रह्यो । राजस्व संकलनको वैकल्पिक कार्य योजना कार्यान्वयन, कर प्रशासनको चुस्त तथा करदातामैत्री सेवा प्रवाह, कार्य फछ्र्यौटमा शीघ्रता, कर संकलन गर्न सकिने नयां क्षेत्रको पहिचान गरी विभागको लागि तोकिएको राजस्व संकलन लक्ष्य पूरा गर्न विभाग सक्षम भएको छ । राजस्व संकलनको चुनौतीपूर्ण लक्ष्य पूरा गर्नका लागि सम्पादन गरिएका कार्यहरूको समीक्षा गरी आ.व. २०७२/०७३ को वार्षिक प्रगति प्रतिवेदन प्रस्तुत गर्न पाउंदा मलाई खुसी लागेको छ । विभागका चार वटा महाशाखा अन्तर्गत रहेका विभिन्न शाखाहरू तथा मातहत कार्यालयहरूमा कार्यमूलक लक्ष्य निर्धारण गरी सोही अनुरूप कार्य सम्पादन गर्ने गरेको हुंदा प्रस्तुत प्रतिवेदन समेत राजस्व संकलन, करदाता शिक्षा र सेवा, कर परीक्षण तथा अनुसन्धान, प्रशासकीय पुनरावलोकन, अन्तःशुल्क प्रशासन लगायत अन्य मुख्य मुख्य क्रियाकलाप समावेश गरी तयार गरिएको छ ।

आन्तरिक राजस्व विभागले अन्तर्राष्ट्रिय स्तरमा प्रतिपादन एवं अवलम्वन गरिएका कर सम्बन्धी नयाँ सिद्धान्त तथा व्यवहारलाई समेत सूक्ष्म रूपमा अध्ययन, विश्लेषण गरी कर कानूनमा गर्नुपर्ने समसामयिक व्याख्या एवं सुधार गर्दै आएको छ । सोही अनुरूप सूचना प्रविधिको प्रयोग र करदाता शिक्षामा जोड दिंदै करदातामैत्री कर प्रशासनको माध्यमबाट आन्तरिक राजस्व परिचालन बढाउने लक्ष्य अनुरूप आ.व. २०७२।७३ मा लक्ष्यको तुलनामा १०५ प्रतिशत राजस्व असुली हुन गएको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा आन्तरिक राजस्व विभागको राजस्व संकलनको लक्ष्य रू १ खर्व ९४ अर्व ६७ करोड रहेकोमा रू २ खर्व ४ अर्व ४३ करोड राजस्व संकलन भई गत वर्षको तुलनामा २८ प्रतिशतले वृद्धि हुन गएको छ । आगामी दिनमा कूल राजस्वमा आन्तरिक राजस्वको योगदान बढाई कर प्रणालीलाई सवल र प्रभावकारी बनाउन विभागले करदाता शिक्षालाई अभियानको रूपमा संचालन गर्ने, बजार अनुगमनलाई प्रभावकारी र नतिजामुखी बनाउने, सूचना प्रविधिको प्रयोगमा व्यापकता ल्याउने, प्रदर्शन प्रभावी अनुसन्धान र कर परीक्षणमा जोड दिने, मानव स्रोतको क्षमता, सीप विकासमा सघन रूपमा तालिम संचालन गर्ने रणनीति तय गरेको छ । विभागले अवलम्बन गरेको कर प्रणालीको पञ्च वर्षीय रणनीतिक एवं दोस्रो त्रिवर्षीय सुधार योजनाको आधारमा विभागका भावी गतिविधिहरू कार्यान्वयनमा लगिनेछ । कर प्रशासनलाई समयानुकूल बनाउन विद्यमान संरचनामा सुधार तथा कर प्रशासनमा संलग्न जनशक्तिको क्षमता तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने तर्फ कार्य योजना सहित कार्य प्रारम्भ गरिएको छ । आगामी दिनमा त्यसको निरन्तरता सहित विभागको संस्थागत संरचनालाई मजबुत र करदातामैत्री बनाउने कुरामा पनि जोड दिइनेछ । सोको परिणाम स्वरूप करको दायरा विस्तार हुन गई आन्तरिक राजस्व संकलनको दिगो आधार खडा हुनेछ ।

विभागको कार्यगत लक्ष्य तथा राजस्व संकलनको लक्ष्य प्राप्ति एवं कर प्रणालीको सुदृढीकरणका सन्दर्भमा प्राप्त मार्गदर्शन, गरिएको प्रयास, सहयोग र समन्वयका लागि करदाता लगायत सरोकारवाला विभिन्न सरकारी, निजी, गैर सरकारी निकाय, संघ संस्था, व्यक्ति तथा विदेशी दातृ निकायहरूबाट भएको सहयोगका लागि कृतज्ञता प्रकट गर्न चाहन्छु । यो वार्षिक प्रतिवेदन तयार गर्न सहयोग गर्नुहुने विभागका उपमहानिर्देशक श्री धनीराम शर्मा, निर्देशक श्री देवनारायण पौडेल, शाखा अधिकृतद्वय श्री लक्ष्मी रिमाल र श्री राजकुमार पोखरेल तथा डिजाइनर श्री दीपक अधिकारीलाई धन्यवाद दिन चाहन्छु । अन्तमा, प्रतिवेदनमा देखिएका कमी कमजोरी सुधार गर्दै आगामी दिनमा यसलाई अझ बढी गुणस्तरयुक्त बनाउन सवै पक्षबाट उचित पृष्ठपोषणको अपेक्षा गरेको छु ।

२०७३ मंसिर १

चुडामणि शर्मा
महानिर्देशक

आन्तरिक राजस्व विभाग

बिषय सूची

बिषय		पेज नं.
कार्यकारी सारांश		१
भाग एक		
सामान्य जानकारी		
१	सामान्य जानकारी	५
१.१	परिचय	५
१.२	विभागको सोच, गन्तव्य, लक्ष्य, रणनीति, मूल्य मान्यता, कार्यप्रणालीका बचनबद्धता र प्रतिबद्धताहरू	६
१.३	आन्तरिक राजस्व विभागको संगठनात्मक संरचना र जनशक्ति व्यवस्थापन	८
१.४	विगतको कर प्रशासन सुधारको समीक्षा र आगामी सुधारको सोच	१०
१.५	बुढानिलकण्ठ घोषणा पत्र २०७३	१६
भाग दुई		
आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को समष्टिगत उपलब्धी		
२	आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को समष्टिगत उपलब्धी	२१
२.१	कूल गार्हस्थ उत्पादनसँग राजस्व परिचालनको अनुपात	२२
२.२	कूल गार्हस्थ उत्पादनसँग मूल्य अभिबृद्धि कर, आयकर र अन्तःशुल्क कर राजस्व परिचालनको अवस्था	२२
२.३	कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	२३
२.४	राजस्वको संरचनागत योगदान	२४
२.५	पञ्च वर्षीय रणनीतिक योजना तथा त्रिवर्षीय सुधार योजनाको समीक्षा	२५
२.६	शाखागत बिश्लेषण	२७
२.६.१	करदाता सेवा शाखा	२७
२.६.२	अनुसन्धान तथा विकास शाखा	३२
२.६.३	सूचना प्रविधि शाखा	३६
२.६.४	योजना तथा मानव संशाधन विकास शाखा	३७
२.६.५	अनुगमन तथा मूल्याङ्कन शाखा	३७
२.६.६	वेरुजु शाखा	३८
२.६.७	कानून शाखा	४०
२.६.८	अन्तःशुल्क शाखा	४०
२.६.९	अन्तराष्ट्रिय कर शाखा	४१
२.६.१०	करफिर्ता शाखा	४२
२.६.११	प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखा	४४
२.६.१२	कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखा	४४
२.६.१३	बक्यौता शाखा	४७
२.६.१४	आर्थिक प्रशासन शाखा	४८
२.६.१५	कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखा	४८
२.६.१६	नीति विश्लेषण शाखा	५०
२.७	आर्थिक ऐन, २०७२ बमोजिमका विशेष व्यवस्थाको प्रगति	५०
२.८	ललितपुर घोषणा पत्र	५१
२.९	ललितपुर घोषणापत्रको प्रगति समीक्षा	५३

आन्तरिक राजस्व विभाग

भाग तीन

आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण

३.	आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण	५५
३.१	विगत ७ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था	५८
३.२	मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक र पैठारी संकलन अनुपात	५९
३.३	शिर्षकगत मू.अ.कर संकलन (आन्तरिक तर्फ)	६०
३.४	आ.व. २०७२/७३ मा मू.अ.कर संकलन (आन्तरिक तर्फ)	६१
३.५	शिर्षकगत आयकर संकलन	६२
३.६.	आ.व. २०७२/७३ आयकरको संरचनात्मक अवस्था	६३
३.७	अन्तशुल्कको संरचनात्मक अवस्था	६४
३.८.	आ.व. २०७२/७३ मा अन्तशुल्कको संरचनात्मक अवस्था	६५
३.९.	आ.व. २०७२/७३ मा राजस्व संकलनको कार्यालयगत विश्लेषण	६५
३.१०.	उपयत्यका भित्रका करदाता सेवा कार्यालयको राजस्व संकलनको अवस्था	६८
३.११.	सामाजिक सुरक्षा कर	६९
३.१२.	एक प्रतिशत भन्दा बढी राजस्व योगदान गर्ने कार्यालयहरु	६९
३.१३.	उपत्यका भित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालयको राजस्व संकलनमा योगदान	७०
३.१४.	उपत्यका भित्रका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु र करदाता सेवा कार्यालयहरुको राजस्वमा योगदान	७१
३.१५.	आकस्मिक लाभकर	७२
३.१६.	वाणिज्य वैंकहरुको संस्थागत कर	७२
३.१७.	डे०१, डे०३ विवरण भर्ने र नभर्ने करदाताको राजस्व संकलनको अवस्था	७३
३.१८.	पूंजीगत लाभकर	७३
३.१९.	औद्योगिक क्षेत्रको राजस्वमा योगदान	७४
३.२०.	औद्योगिक क्षेत्रको आयकर र मूल्य अभिवृद्धि करको अवस्था	७५
३.२१.	राजस्वमा एक प्रतिशतभन्दा बढी योगदान दिने आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा करदाता सेवा कार्यालयको राजस्वको अवस्था	७५
३.२२.	कारोवारको आधारमा राजस्व संकलनको अवस्था	७६
३.२३.	ठूला करदाता कार्यालयको राजस्वमा योगदान	७६

आन्तरिक राजस्व विभाग

तालिकाहरुको सूची

		पेज नं.
तालिका	१ कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा राजस्व परिचालनको अनुपात	२२
तालिका	२ कूल ग्राहर्स्थ उत्पादनमा मू.अ.कर, आयकर र अन्त:शुल्कको अनुपात	२३
तालिका	३ कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	२४
तालिका	४ राजस्वको संरचनात्मक योगदान	२४
तालिका	५ शिर्षकगत राजस्व संकलनको बनोट	२५
तालिका	६ पञ्चवर्षीय रणनीतिक तथा त्रिवर्षीय सुधार योजनाको कार्यान्वयन अवस्था	२५
तालिका	७ कर फिर्ता विवरण	४३
तालिका	८ संकलन लागत	४८
तालिका	९ आ.व. २०७२/७३ को राजस्व लक्ष्य र प्रगति	५७
तालिका	१० विगत ७ वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था	५८
तालिका	११ आ.व. २०७२/७३ को शिर्षकगत राजस्व संकलन	५९
तालिका	१२ मूल्य अभिवृद्धि करको शिर्षकगत संकलन	६१
तालिका	१३ मूल्यअभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था	६१
तालिका	१४ आयकरको शिर्षकगत संकलन	६२
तालिका	१५ आ.व. २०७२/७३ को आयकरको शिर्षकगत संकलन	६३
तालिका	१६ अन्तः शुल्कको शिर्षकगत संकलन	६४
तालिका	१७ आ.व. २०७२/७३ को अन्त:शुल्कको शिर्षकगत संकलन	६५
तालिका	१८ कार्यालयगत राजस्व लक्ष्य र संकलन	६६
तालिका	१९ उपत्यकाभित्रका करदाता सेवा कार्यालयको राजस्व लक्ष्य र संकलन	६८
तालिका	२० सामाजिक सुरक्षा कर संकलन	६९
तालिका	२१ एक प्रतिशत भन्दा बढी राजस्वमा योगदान गर्ने कार्यालयहरु	६९
तालिका	२२ उपत्यका भित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालयको राजस्व संकलन	७०
तालिका	२३ उपत्यका भित्रका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय र करदाता सेवा कार्यालयको राजस्वमा योगदान	७१
तालिका	२४ आकस्मिक लाभकर	७२
तालिका	२५ डे०१, डे०३ विवरण भर्ने र नभर्ने करदाताको राजस्व संकलनको अवस्था	७३
तालिका	२६ पूंजीगत लाभकर	७४
तालिका	२७ औद्योगिक क्षेत्रको राजस्व	७४
तालिका	२८ उद्योगहरुको आयकर र मूल्यअभिवृद्धि करको अवस्था	७५
तालिका	२९ एक प्रतिशतभन्दा बढी योगदान दिने आन्तरिक राजस्व कार्यालय, करदाता सेवा कार्यालय र ठूला करदाता कार्यालय	७५
तालिका	३० कारोवारको आधारमा राजस्व संकलन	७६
तालिका	३१ आन्तरिक राजस्वमा ठूला करदाताको योगदान	७७

आन्तरिक राजस्व विभाग

चित्रहरूको सूची

	पेज नं.
चित्र १ कूल गार्हस्थ उत्पादनसँग राजस्व परिचालनको अनुपात	२२
चित्र २ कूल गार्हस्थ उत्पादनसँग मू.अ. कर आयकर र अन्तःशुल्क कर राजस्व परिचालनको अवस्था	२३
चित्र ३ कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान	२४
चित्र ४ राजस्वको संरचनागत योगदान	२४
चित्र ५ कर राजस्वको संरचनात्मक योगदान	२५
चित्र ६ पञ्च वर्षिय रणनीतिक तथा त्रिवर्षीय सुधार योजनाको समिक्षा	२६
चित्र ७ करको दायराको अवस्था	३०
चित्र ८ कर दायराको विस्तार	३१
चित्र ९ तथ्यांक विश्लेषण	३४
चित्र १० अनुसन्धानको संख्यात्मक प्रगति	३५
चित्र ११ कर निर्धारण प्रगति	३५
चित्र १२ कर फिर्ता	४३
चित्र १३ कर फिर्ता गणना र अस्वीकृत	४३
चित्र १४ बक्यौता असुली	४७
चित्र १५ संकलन लागत	४८
चित्र १६ ललितपुर घोषणा पत्रको प्रगति	५३
चित्र १७ आन्तरिक राजस्वको समष्टिगत विश्लेषण	५७
चित्र १८ विगत सात वर्षको राजस्व संकलन	५८
चित्र १९ आन्तरिक राजस्व संकलनमा शिर्षकगत असुली अंश	५९
चित्र २० मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक र पैठारीको अनुपात	६०
चित्र २१ शिर्षकगत मू.अ.कर संकलन	६१
चित्र २२ मूल्यअभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था	६२
चित्र २३ शीर्षकगत आयकर संकलन	६३
चित्र २४ आ.व. २०७२/७३ मा आयकरको संरचनात्मक अवस्था	६३
चित्र २५ अन्तःशुलकको संरचनात्मक अवस्था	६४
चित्र २६ आ.व. २०७२/७३ मा अन्तःशुल्क तर्फको संरचनात्मक अवस्था	६५
चित्र २७ आ.व. २०७२/७३ को राजस्व संकलनको कार्यालयगत अवस्था	६७
चित्र २८ उपत्यका भित्रका करदाता सेवा कार्यालयको राजस्व संकलनको अवस्था	६८
चित्र २९ सामाजिक सुरक्षा कर	६९
चित्र ३० एक प्रतिशत भन्दा बढी राजस्व योगदान गर्ने कार्यालयहरु	७०
चित्र ३१ उपत्यकाभित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरुको राजस्वमा योगदान	७१
चित्र ३२ उपत्यकाभित्रका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु र करदाता सेवा कार्यालयहरुको राजस्वमा योगदान	७१
चित्र ३३ आकस्मिक लाभकर	७२
चित्र ३४ वाणिज्य वैंकहरुको संस्थागत आयकरको अवस्था	७३
चित्र ३५ डे०१, डे०३ विवरण भर्ने र नभर्ने करदाताको राजस्व संकलनको अवस्था	७३
चित्र ३६ पूंजीगत लाभकर	७४
चित्र ३७ औद्योगिक क्षेत्रको राजस्वमा योगदान	७४
चित्र ३८ औद्योगिक क्षेत्रको आयरकर र मूल्य अभिवृद्धि करको अवस्था	७५
चित्र ३९ एक प्रतिशत भन्दा बढी योगदान दिने आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा करदाता सेवा कार्यालयहरुको राजस्वको अवस्था ।	७५
चित्र ४० कारोवारको आधारमा राजस्व संकलनको अवस्था	७६
चित्र ४१ ठूला करदाता कार्यालयको राजस्व योगदान	७७

आन्तरिक राजस्व विभाग

अनुसूचीहरू

	पेज नं.
अनुसूची १ आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर, व्यक्तिगत स्थायी लेखा नं. दर्ताको अवस्था	७९
अनुसूची २ आ.व. २०७२/७३ सम्म मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ताको अवस्था	८१
अनुसूची ३ आयकर (आइटी र व्यक्तिगत स्थायी लेखा नं.) दर्ता	८२
अनुसूची ४ आ.व. २०७२/७३ मा मूल्य अभिवृद्धि कर दर्ता	८२
अनुसूची ५ आ.व. २०७२/७३ मा आयकर दर्ता	८५
अनुसूची ६ आ.व. २०७२/७३ को संकलन उपलब्धि	८६
अनुसूची ७ करदाताको प्रकृतिको आधारमा आयकर दर्ता	८७
अनुसूसी ८ आन्तरिक राजस्व विभाग मातहत कार्यालयहरूको संगठनात्मक तालिका	८८
अनुसूची ९ आन्तरिक राजस्व विभागको संगठनात्मक संरचना	८९
अनुसूची १० आर्थिक विवरण	९०

आन्तरिक राजस्व विभाग

संकेत सूची

आ.व.	आर्थिक वर्ष
आ.रा.वि.	आन्तरिक राजस्व विभाग
आ.रा.का.	आन्तरिक राजस्व कार्यालय
उ.म.न.पा.	उपमहानगरपालिका
क.से.का.	करदाता सेवा कार्यालय
का.म.पा.	काठमाण्डौं महानगरपालिका
गा.वि.स.	गाऊँ विकास समिति
चा.ए.	चार्टर्ड एकाउण्टेण्ट
ठू.क.का.	ठूला करदाता कार्यालय
प्रा.लि.	प्राइभेट लिमिटेड
म.ले.नि.का.	महालेखा नियन्त्रक कार्यालय
मू.अ.कर	मूल्य अभिवृद्धि कर
रा.प.प्र.	राजपत्रांकित प्रथम श्रेणी
रा.प.द्वि.	राजपत्रांकित द्वितीय श्रेणी
रा.प.अ.	राजपत्रांकित तृतीय श्रेणी
रु.	रूपैयाँ
शा.अ.	शाखा अधिकृत
AA	Amended Assessment
ABBS	Any Branch Banking System
ASYCUDA	Automated System for Customs Data and Management
DTAA	Double Taxation Avoidance Agreement
EASy	Excise Automation System
ECR	Electronic Cash Register
EIMS	e-Internal Monitoring System
e-PAN	electronic- Permanent Account Number
e-TDS	electronic- Tax Deducted at Source
FY	Fiscal Year
GDP	Gross Domestic Product
gIz	German Institute for International Co-operation
IT	Income Tax
MA	Management Assessment
NF	Non - Filer
OECD	Orgnization for Economic Cooperation and Development
PAN	Permant Account Number
PDCR	Posted Data Change Request
RAS	Revenue Accounting System
RD	Return Detail
SMS	Short Massage Service
TPS	Taxpayer Service
VAT	Value Added Tax

आन्तरिक राजस्व विभाग

कार्यकारी सारांश

नेपालमा व्यवस्थित कर प्रणाली थालनी भएको साढे पाँच दशक भइसकेको छ भने स्वयंकर निर्धारणको सिद्धान्तमा आधारित आधुनिक कर प्रणालीको प्रारम्भ भएको करिव दुई दशक भन्दा बढी भइ सकेको छ। समयानुकूल कर प्रणालीमा सुधार ल्याई मुलुकमा समृद्धि र सुशासन कायम गर्ने उद्देश्यले विभिन्न नीतिगत, प्रकृयागत, संरचनागत र व्यवस्थापकीय एवं व्यवहारगत सुधारका प्रयासहरु गरिदै आइएको छ। तथापि अपेक्षाकृत रुपमा मुलुकमा समृद्धि र सुशासन हासिल भइ नसकेको वर्तमान परिप्रेक्ष र विश्वव्यापीकरणको बढ्दो लहर तथा प्रभावको सन्दर्भमा हाम्रो कर प्रणालीमा आउन सक्ने संभावित जटिलताको सम्बोधन गर्न सक्ने गरी आन्तरिक क्षमता विकास र विस्तार गर्न थप प्रयत्न गर्नुपर्ने आवश्यकता छ।

कर प्रशासनलाई स्वच्छ, दक्ष, प्रभावकारी, मितव्ययी र स्वचालित सूचना प्रविधियुक्त वनाउदै अर्न्तराष्ट्रिय मूल्य मान्यता अनुरूप करदाता मैत्री र गुणस्तरयुक्त सेवा प्रदान गरी आन्तरिक राजस्वको अधिकतम परिचालन गर्ने उद्देश्यका साथ एकीकृत कर प्रणाली अवलम्बन गर्ने नीति अनुरूप साविकको कर विभाग र मूल्य अभिबृद्धि कर विभागलाई एकीकृत गरी २०५८ साल बैशाख २ गते आन्तरिक राजस्व विभागको गठन भएको हो। आयकर प्रशासन गर्ने कानून विश्वव्यापी रूपमा तुलना योग्य बनाउदै कराधारलाई फराकिलो र दिगो बनाउने गरी निर्माण गर्ने उद्देश्यले विश्वव्यापी प्रचलन अनुरूप २०५८ सालमा आयकर ऐन, २०५८ जारी भई कार्यान्वयनमा आएको १५ वर्ष भइ सकेको छ। त्यसरी नै ठेकेदारी प्रथाबाट विकास हुँदै आएको अन्तःशुल्कलाई आधुनिक र व्यावहारिक बनाउने अभियानको फलस्वरुप अन्तःशुल्क ऐन, २०५८ जारी भई कार्यान्वयनमा आएको १५ वर्ष भएको छ। वस्तु तथा सेवामा लाग्ने बिक्री कर, होटल कर, ठेक्का कर र मनोरञ्जन करहरूलाई प्रतिस्थापित गर्दै एकल आधुनिक करको रूपमा वस्तु तथा सेवामा आधारित अत्याधुनिक, लचिलो र पारदर्शी करको रूपमा मूल्य अभिवृद्धि कर ल्याइएको छ। मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ सालमा तर्जुमा भई २०५४ साल मंसिर १ गते देखि लागू गरियो। यो कर लागू भएको पनि १८ वर्ष पुगिसकेको छ।

कर प्रणालीमा गरिएका सुधार प्रयासको फलस्वरुप आन्तरिक राजस्वको दायरा विस्तार भै कर संकलनमा उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको छ। कर कानूनका नीतिगत मार्गदर्शनहरू समय सापेक्ष रूपमा उचित दिशातर्फ उन्मुख हुदै मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक राजस्वको प्रमुख श्रोत वन्न पुगेको छ। विभागले देशका विभिन्न २२ स्थानमा रहेका आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू र ठूला करदाता कार्यालय १, काठमाण्डौं जिल्लाभित्र १३ र काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर १३ गरी २६ वटा करदाता सेवा कार्यालयहरू मार्फत आफ्नो कर प्रशासनको व्यवस्थापन एवं संचालन गर्दै आएको छ।

करदाताको कर सहभागिता लागत र समय घटाउन तथा कर प्रशासनमा सुशासन कायम गर्न सरल कार्य प्रक्रियाको निर्माण, जोखिममा आधारित कर परीक्षण, २१ औं शताव्दीलाई सुहाउँदो जनशक्ति विकास, नतिजामा आधारित प्रोत्साहन प्रणाली र कार्य विशिष्टीकरणको लागि संस्थागत सुधार गर्नुका साथै विश्व अर्थतन्त्र र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई मुलुकको हित अनुकूल बनाउँदै राष्ट्रिय र अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नेपालको कराधार वृद्धि र संरक्षण गर्ने गरी कर प्रणालीमा सुधार सहित कर प्रशासन सञ्चालन गर्ने उद्देश्य लिइएको छ। '**समृद्ध राष्ट्र निर्माण र फराकिलो कराधारः करदातामैत्री एवं सुदृढ करप्रणाली पूर्वाधार**' को नारा सहित चौथो राष्ट्रिय कर दिवस मनाइएकोमा '**गौरवका साथ तिरौं कर, समृद्ध राष्ट्र हाम्रो रहर**' नाराका साथ पांचौ राष्ट्रिय कर दिवस २०७३ को संघारमा छौं। कर प्रणाली सुधार गर्न अनुसन्धानमा आधारित कर नीति तर्जुमा, करदाताको आवश्यकतामा आधारित चेतनामूलक करदाता शिक्षा, सूचना प्रविधिमा आधारित करदाता सेवा, वैज्ञानिक प्रक्षेपणमा आधारित कर राजस्वको लक्ष्य निर्धारण, अन्तर्राष्ट्रिय मापदण्डमा आधारित नीतिगत सुधार आदि कर प्रशासनका प्रमुख मान्यताहरु रहेका छन्।

आ.व २०७२/०७३ मा भएका मूख्य मूख्य प्रगतिलाई सक्षिप्तमा देहायनुसार उल्लेख गरिएको छ :

- **मूल्य अभिवृद्धि कर** : रु. १ खर्व ४० अर्ब ८९ करोड लक्ष्य निर्धारण भएकोमा रु. १ खर्व २७ अर्ब ७५ करोड असूल भएको छ। सो मध्ये पैठारीतर्फ ९२ अर्ब ७१ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ७७ अर्ब ९३ करोड र आन्तरिक तर्फ ४८ अर्ब १८ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ४९ अर्ब ८२ करोड असुल भएको छ। आन्तरिक तर्फ लक्ष्यको

नोटः पैठारी तर्फको राजस्व असुली २०७३ भाद्रको तथ्यांकमा आधारित

तुलनामा १०३ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ ।

- **आयकर** : रु.१ खर्व ९ अर्ब ७ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. १ खर्व १७ अर्ब १३ करोड असुली हुन गई लक्ष्यको तुलनामा १०७ प्रतिशत प्रगति भएको छ ।
- **अन्तःशुल्क** : रु. ६५ अर्ब ८१ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. ६९ अर्ब ४५ करोड असुली भएको छ। अन्तःशुल्कको पैठारी तर्फ २९ अर्व ८६ करोड लक्ष्य रहेकोमा ३३ अर्ब २६ करोड र आन्तरिक तर्फ रु ३५ अर्व ९४ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ३६ अर्ब १९ करोड असुली भएको छ। आन्तरिकतर्फ लक्ष्यको तुलनामा १०१ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।
- करदाताका कर तथा आय विवरण सम्बन्धी तथ्यांकहरू प्रशोधन गरी सूचना प्रणालीमा भण्डारण गर्ने, प्रशोधित हुन नसकेका विवरण र राजस्व जोखिम रहेका करदाता एवं विवरणको पहिचान गरी कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको लागि करदाताको सूची तयार गर्ने कार्य सम्पादन गरिएका छन् । कर प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि करदाता र जनतासँग अन्तर्क्रिया गर्ने र करदाताका सूचनाको दिगो व्यवस्थापन गर्ने कार्य समेत सम्पन्न भएका छन् ।
- आ.व. २०७२/०७३ मा मू.अ.करमा ३० प्रतिशत Non Filer रहेको छ र आयकर तर्फ २०७१/७२ मा ३८ प्रतिशत Non Filer रहेको छ ।
- आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा आन्तरिक राजस्व विभागले आफू मातहतका कर्मचारीहरुलाई स्वदेश तथा विदेशको विभिन्न तालिमहरु प्रदान गरेको छ ।
- OECD तथा अन्य अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरुद्वारा करसँग सम्बन्धित विभिन्न तालिम कार्यक्रमहरु अष्ट्रिया, टर्की, चीन, कोरिया, हंगेरी र भारत लगायतका देशहरुमा सञ्चालित विभाग तथा अन्तर्गतका अधिकृतहरुले तालिम प्राप्त गरेका छन् ।
- आन्तरिक राजस्व विभाग र अन्तर्गत कार्यालयको जम्मा ४ अर्ब २३ करोड राजस्व, विनियोजन र धरौटी तर्फको कूल बेरुजु रहेकोमा यस आर्थिक वर्षमा २ अर्ब ५४ करोड ७५ लाख बेरुजु फछ्र्यौट भएको छ । उक्त बेरुजु फछ्र्यौट कूल बेरुजुको ६०.२ प्रतिशत हुन आउँछ ।
- आ.व. २०७२/०७३ मा मू.अ.कर र आयकर तर्फ ७ अर्ब ५० करोड ४४ लाख वक्यौता असुली भएको छ भने रु.१४ अर्ब २२ लाख बक्यौता समायोजन भई कुल जम्मा २१ अर्ब ५० करोड ६६ लाख बक्यौता घट्न गएको छ ।

आन्तरिक राजस्व विभाग

भाग–१

सामान्य जानकारी

आन्तरिक राजस्व विभाग

आन्तरिक राजस्व विभाग

१. सामान्य जानकारी

१.१ परिचय

विश्वमा बढ्दो आर्थिक अन्तरनिर्भरता र पूंजी, प्रविधि र श्रमको बढ्दो प्रवाह अनुरुप मुलुकको कराधारको संरक्षण गर्नु पर्ने आवश्यकता महसुस गरी कर प्रणालीमा सुधारका प्रयास थालिएको थियो । २१ औं शताव्दीलाई सुहाउँदो जनशक्ति विकास र नतिजामा आधारित व्यवसायिक संगठन र कार्य विशिष्टीकरणको लागि संस्थागत सुधार गर्दै जाने तथा नेपालको सार्वजनिक व्यवस्थापनको क्षेत्रमा आन्तरिक राजस्व विभाग एक आधुनिक संगठनको रुपमा विस्तार गर्ने गरी संस्थागत सुधार अगाडि बढाइयो । अनुसन्धानमा आधारित कर नीतिको तर्जुमा, करदाताको आवश्यकतामा आधारित चेतनामूलक करदाता शिक्षा, सूचना प्रविधिमा आधारित करदाता सेवा, वैज्ञानिक प्रक्षेपणमा आधारित कर राजस्वको लक्ष्य निर्धारण गरी कर कानूनहरूको प्रभावकारी एवं कुशल कार्यान्वयन गर्ने उद्देश्यका साथ साविकको कर विभाग र मूल्य अभिबृद्धि कर विभागलाई एकीकृत गरी २०५८ साल बैशाख २ गते आन्तरिक राजस्व विभागको गठन भएको हो । आन्तरिक राजस्व विभागले वित्तीय नीति अर्न्तगत कर नीतिको महत्वपूर्ण उपकरण मानिएको प्रत्यक्ष कर आयकर तथा अप्रत्यक्ष कर मूल्य अभिवृद्धि कर, अन्तःशुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर, शिक्षा सेवा शुल्क जस्ता आन्तरिक कर नीति निर्माण र ती कर नीतिको कार्यान्वयन र प्रशासन तथा अनुगमन गर्दछ ।

आयकर प्रशासन गर्ने कानून विश्वव्यापीरूपमा तुलनायोग्य बनाउँदै कराधारलाई फराकिलो र दिगो बनाउने उद्देश्यका साथ २०५८ सालमा आयकरको आधुनिक कानूनी संरचना र प्रणाली स्थापना गरियो । त्यसरी नै ठेकेदारी प्रथाबाट विकास हुँदै आएको अन्तःशुल्कलाई आधुनिक र व्यावहारिक बनाउने अभियानका साथ २०५८ सालमा अन्तःशुल्क ऐन तर्जुमा गरियो । त्यस्तै वस्तु तथा सेवामा लाग्ने विभिन्न करहरूलाई बिक्री कर, होटल कर, ठेक्का कर र मनोरञ्जन करहरू प्रतिस्थापित गर्दै वस्तु तथा सेवामा आधारित अत्याधुनिक, लचिलो र पारदर्शी करको रूपमा रहेको मूल्य अभिवृद्धि कर लागू भई कार्यान्वयन भएको १९ वर्ष पुगेको छ । मूल्य अभिवृद्धि कर सम्बन्धी कानून २०५२ सालमा तर्जुमा भई २०५४ साल मंसिर १ गते देखि लागू गरियो । यस अवधिमा आन्तरिक राजस्वको दायरा विस्तार भै कर संकलन उल्लेखनीय रूपमा वृद्धि भएको, कर प्रशासनको प्रभावकारिता र यसको उत्तरदायित्व एवं पारदर्शिता वढेको, करदाताको कर सहभागिता लागत र समयमा क्रमशः सुधार हुँदै आएको देखिन्छ । कर कानूनका नीतिगत मार्गदर्शनहरू समय सापेक्ष रूपमा उचित दिशातर्फ उन्मुख हुँदै छन् । विभागले देशका विभिन्न २२ स्थानमा रहेका आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू र ठूला करदाता कार्यालय १, काठमाण्डौं जिल्लाभित्र १३ र काठमाण्डौ उपत्यका बाहिर १३ गरी २६ वटा करदाता सेवा कार्यालयहरू मार्फत आफ्नो कर प्रशासनको व्यवस्थापन एवं संचालन गर्दै आएको छ ।

आन्तरिक राजस्व प्रणाली सुधारमा गरिएका विभिन्न प्रयासका वावजुद अझै पनि थुप्रै आय आर्जन गर्ने व्यक्तिहरु करको दायरामा ल्याउन सकिएको छैन । अर्कोतर्फ करदाताहरुलाई आफ्नो कर निर्धारण सही ढंगले गर्न सक्ने गरी सशिक्तकरण गर्ने र कर तिर्नु नागरिकको कर्तव्य हो भन्ने धारणा जगाई उत्प्रेरित गर्ने वातावरण र व्यवस्थापकीय दक्षताको विकास गर्नु पर्ने आवश्यकता देखिएको छ । यसै गरी कार्यालयको कार्य संरचना र कार्य प्रणालीलाई कार्यमैत्री र करदातामैत्री बनाउन थालिएको भएता पनि थप सुधार र विकासका लागि अझ ठूलो मात्रामा लगानीको आवश्यकता छ । सक्षम कर प्रशासन विकासका लागि राजस्व प्रणालीमा कार्यान्वयनमा रहेको कार्यसम्पादन प्रोत्साहन प्रणालीको आधारमा कर्मचारीको मूल्याङ्कन गर्ने प्रणालीको थालनी गर्नु पर्ने देखिन्छ । करदातालाई सुलभ, सहज र स्तरीय सेवा तत्काल प्रदान गर्न विकास र विस्तार गरिएको विद्युतीय प्रणालीको भरपर्दो, विश्वसनीय र सुरक्षित सेवाको सुनिश्चितताको लागि थप प्रयास गर्नुपर्ने देखिन्छ । उपयोग र प्रयोगको विस्तार सँगसँगै यसको संरक्षणमा थप व्यवस्थापन गर्नु आवश्यक छ । कर प्रशासन र करदाता बीचको प्रत्यक्ष सम्पर्क घटाउँदै करदाताको करसहभागिता लागत तथा समय न्यूनीकरण गर्ने दिशामा विकास गरिएको यो प्रणाली सुधारमा सकारात्मक संकेतचित्र देखिएता पनि यसको दिगोपना र विश्वसनीयता बढाउन नयाँ प्रविधिलाई आत्मसात गर्दै सोको व्यवस्थापनको लागि थप लगानी सहितको सुधार गर्दै जानु पर्ने देखिन्छ । विद्युतीय कर प्रशासनको

उपयोग र विस्तार सँगसँगै यसको संरक्षणमा थप ध्यान केन्द्रीत गर्नुपर्ने आवश्यकता महसुस भएको छ ।

कर तिर्नु नागरिकको कर्तव्य हो, त्यसैले कर तिरी सभ्य नागरिकको परिचय दिउँ । नेपालको कर नीतिले आधारभूत रूपमा नीतिको निमार्ण गर्दा समानता र स्वच्छता, तटस्थता, सरलता, निश्चितता, कर भुक्तानीमा सहजता, करारोपणमा न्यूनतम करको अन्तराल, कर संकलन लागतमा कमी गर्न, अर्थतन्त्रको दक्षता बढाउन सघाउने र यसरी संकलन गरिएको राजस्वको उपयोग जनताको हितमा खर्च गर्नु पर्ने देखिन्छ भने आफूले तिरेको करको सदुपयोग भयो भएन निगरानी गरौं भन्ने धारणा जागृत गराउन सकेमा मुलुकको वित्त संरचनालाई अनुकूल बनाउदै समष्टिगत आर्थिक स्थायित्व कायम गराउने दिशामा नेपालको कर प्रणाली सफल भएको मान्न सकिन्छ । हामीले तिरेको कर हाम्रै विकासका लागि र आधुनिक सम्बृद्ध नेपाल निर्माणको लागि हो भन्ने यथार्थ हामीले अझै हाम्रा करदातालाई बुझाउन प्रयत्नशील छौं । कर सम्वन्धी जानकारी दिनु कर प्रशासनको दायित्व हो, सेवा प्रवाहको लागि करदाता कर प्रशासनको ढोकामा आउने होइन, कर प्रशासन करदाताको आँगनमा पुग्नका लागि सम्पूर्ण कर सुधार कार्यक्रम केन्द्रीत रहेको तर्फ अझै करदातालाई विश्वासमा दिलाउन सकिएको छैन । त्यसैले करसँग डर होईन भर गरौं, भन्ने अवधाणालाई आत्मसात गर्दै करको चर्चा घर घर सम्म पुऱ्याउँ भन्ने अवधाणाको विकास गरी कर छलीको सूचना भएमा कर प्रशासनलाई दिई सहयोग गर्न वातावरणको विकास हुन सके समग्र कर संकलनमा सहयोग पुग्दछ ।

१.२ विभागको सोच, गन्तव्य, लक्ष्य, रणनीति, मूल्य मान्यता, कार्यप्रणालीका बचनबद्धता र प्रतिबद्धताहरू

नेपालको कर प्रणालीलाई थप आधुनिकीकरण गर्न करदाताको कर सहभागिता लागत र समय घटाउन, विद्युतीय सुशासन कायम गर्न, करदाता शिक्षा र सेवा वढाउने आन्तरिक कार्य प्रक्रियाको सरलीकरण, जोखिममा आधारित कर परीक्षण २१ औं शताव्दीलाई सुहाउँदो जनशक्ति विकास, नतिजामा आधारित व्यावसायिक संगठन र कार्य विशिष्टिकरणको लागि संस्थागत सुधार गर्ने आन्तरिक राजस्व विभागको उद्देश्य रहीआएको छ । विश्व अर्थतन्त्र र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई मुलुकको हीत अनुकूल बनाउँदै नेपालको कराधारको संरक्षण गर्ने गरी नीतिगत सुधार गर्न थालिएको छ । नेपालको सार्वजनिक व्यवस्थापनको क्षेत्रमा आन्तरिक राजस्व विभाग एक आधुनिक संगठनको रूपमा रहेको छ । यसले क्रमशः आफुलाई पूर्णतः व्यवसायिक बनाउने दिशामा लागिरहेको छ । यस विभागको सोच, गन्तव्य, लक्ष्य तथा रणनीतिहरूका साथै कार्यसञ्चालनका मान्यताहरू निम्नानुसार रहेका छन् :

सोच (Vision)

- आन्तरिक राजस्व परिचालन, व्यावसायिक सेवा, नवीन सोंच र आर्थिक बृद्धिका लागि सबल संगठनको निर्माण गर्ने ।

गन्तव्य (Mission)

- स्वेच्छिक कर सहभागिताको लागि गुणस्तरीय सेवाको प्रत्याभूति गर्ने र स्वच्छतापूर्वक कर कानूनको कार्यान्वयन गर्ने ।

समग्र उद्देश्य (Overall Objective)

- सक्षम र प्रभावकारी कर प्रणालीको प्रबर्द्धन गर्ने ।

विकासात्मक उद्देश्यहरू (Development Objectives)

- नीतिगत सुधार र कर कानूनको पालनामा अभिबृद्धि गर्ने,
- करदाता सेवा र शिक्षाको विस्तार गर्ने,
- आधुनिक प्रविधिको अधिकाधिक मात्रामा उपयोग गर्ने,
- सांगठनिक प्रणालीको सुदृढीकरण र सक्षम जनशक्तिको परिचालन गर्ने ।

कार्यादेश (Mandate)

- कर प्रशासन,
- राजस्व परिचालन,

- कर सुधार,
- कर नीति, करदाता सेवा र शिक्षा,
- अनुसन्धान र विकास,
- सूचना प्रविधि व्यवस्थापन,
- संगठन तथा जनशक्ति व्यवस्थापन र
- स्रोत साधन व्यवस्थापन ।

मूल्य मान्यताहरू (Values)

- समतापूर्ण व्यवहार,
- करदाताको सम्मान
- सदाचारिता र प्रतिबद्धता,
- सहकार्य र
- नवीन सोचका साथ कार्य गर्ने ।

विभागको कार्यप्रणालीका लागि वचनबद्धता

'करसँग डर होईन भर गरौं' भन्ने अवधाणालाई आत्मसात गर्दै करदाताहरूलाई उत्कृष्ट सेवाको माध्यमबाट तत्काल गुणस्तरीय सेवा र सत्कार दिने र करदाताहरूले प्रत्यक्ष अनुभूत गर्ने गरी शीघ्र सेवा, करको चर्चा घर घरसम्म पुऱ्याउने वचनबद्धता, करदाता शिक्षा र सेवाभाव सहितको करदाता सेवा, स्पष्ट कार्यप्रणाली सहितको सरल, सुविधाजनक र गुणस्तरीय सेवा प्रदान गरिनेछ ।

जनतालाई सम्मान र सेवाः सुशासनलाई टेवा

करदातासँग गरिने व्यवहार नम्र, शिष्ट र शालीन हुनेछ । कर प्रशासनमा करदाता मैत्री व्यवस्थापकीय पद्दतिलाई प्राथमिकता दिइनेछ ।

कर सहभागितामा प्रवर्द्धनात्मकता

हाम्रा दक्ष सेवा प्रदायकबाट करदातालाई यथार्थ र सही कर सहभागिता गर्नका लागि शिक्षा र सेवा दिईनेछ ।

कर सम्वन्धी जानकारी दिनु कर प्रशासनको दायित्व

कर कानूनहरूको कार्यान्वयन गर्नका लागि करदाताले बुझ्न सक्ने गरी कर सम्बन्धी सरल कार्यविधि र निर्देशिका बनाई त्यसको जानकारी करदाता शिक्षाको माध्यमबाट उपलव्ध गराई करदातालाई कर सम्बन्धी पर्याप्त सूचना प्रवाह गरी सचेत बनाइने छ ।

सुविधायुक्त कर संरचना

करदाताको नजिक र शीघ्र सेवा प्रदान गर्ने अभिप्रायले विद्युतीय माध्यमबाट सेवा दिन कर सेवा प्रदायक सधै तत्पर रहनेछ । यसबाट करदाताको कर सहभागिता लागत र समय घट्नेछ । तसर्थ, तपसिलमा उल्लिखित सेवा यथासमयमै प्रदान गर्न आन्तरिक राजस्व विभाग सधैं प्रतिबद्ध छ :-

- करदाताको अधिकांश लिखित जिज्ञासाहरूको जानकारी १५ दिन भित्र दिईने
- यदि कसैले विभागको कल सेन्टरमा टोल फ्री नम्बरमा फोन गरेमा कर सम्बन्धी जिज्ञासाको जवाफ तत्कालै पाईने,
- यदि कसैको कर सम्बन्धी कुनै जिज्ञासा भएमा विभागको **Web Site: www.ird.gov.np** बाट तत्कालै जानकारी लिन सक्ने,
- कर विवरण दाखिला विभागको **web site** बाटै विद्युतीय माध्यमबाट गर्न सकिने,
- करदाता दर्ताको जानकारी विभागको **web site** बाट तुरुन्त सुसूचित गराइने,

- आवश्यक कागजात सहित स्थायी लेखा नम्बर लिनका लागि आवेदन गरेमा सोही दिन उपलब्ध गराइने,
- आवश्यक कागजात सहित कर फिर्ताका लागि आवेदन गरेमा नियमित निकासी कर्ताको हकमा ३० दिनभित्र र अन्य सामान्य कर फिर्ताको हकमा निवेदन प्राप्त भएको ६० दिन भित्रमा निर्णय दिइने ।

'**करको चर्चा घरघरमा गरौं, कर तिरौं, राष्ट्र निर्माणमा सहभागि वनौं**' भन्ने अवधारणा सहित यस विभागको सम्पूर्ण प्रयास कर सहभागिता लागत र समय घटाउनमा केन्द्रित रहनेछ। गुणस्तरीय र प्रभावकारी सेवा प्रवाहलाई प्राथमिकता दिइनेछ । आफ्नो आय आफैं हिसाव गरेर ठीक रकम कर तिरौं, प्रचलित कानून अनुसार कर पालना गरी कर प्रशासनलाई सहयोग गर्ने करदातालाई उच्च सम्मान गरिने छ। साथै, करदाताहरूवाट पनि यस विभागले निम्न अपेक्षा राखेको छ:

- स्थायी लेखा नम्वर लिई कारोवार गर्ने,
- मूल्य अभिवृद्धि करयोग्य कारोवार गर्नेले दर्ता गरी कारोवार गर्ने,
- सामान खरिद गर्दा तथा विक्री गर्दा कर विजक लिने र दिने बानीको विकास गर्ने,
- अग्रिम कर कट्टि सम्बन्धी कर विबरण विद्युतीय माध्यमबाट प्रेषित गर्ने,
- आयकर तथा मूल्य अभिबृद्धि करका विबरणहरू म्याद भित्रै विद्युतीय माध्यमबाट बुझाउने,
- कर दाखिला तोकिएको समय भित्रै गर्ने,
- कर कानूनको परिपालना गर्ने,
- खरिद तथा विक्रिको तथा साहु र असामीको ५ लाख भन्दा माथिको विवरणको फाईलिङ समयमा नै गर्ने,
- कर छलीका सूचनाहरू जिम्मेबार नागरिकको हैसियतबाट समयमा नै कर प्रशासनलाई उपलब्ध गराउने ।

१.३ आन्तरिक राजस्व विभागको संगठनात्मक संरचना र जनशक्ति व्यवस्थापन

अनुसन्धानमा आधारित कर नीति तर्जुमा, करदाताको आवश्यकतामा आधारित चेतनामूलक करदाता शिक्षा, सूचना प्रविधिमा आधारित करदाता सेवा, वैज्ञानिक प्रक्षेपणमा आधारित कर राजस्वको लक्ष्य निर्धारण गर्ने ध्येयका साथ तयार गरिएको संगठनात्मक संरचनामा आन्तरिक राजस्व विभाग र यस मातहतका कार्यालयहरूमा पूर्णतया कार्यमूलक प्रणाली **(Functional System)** को संगठनात्मक स्वरूप अवलम्बन गरिएको छ। विभागको संगठनात्मक संरचनामा रहेका ४ महाशाखाहरू निम्नानुसार छन् :

(क) सञ्चालन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखा, करदाता सेवा शाखा, अनुसन्धान तथा विकास शाखा, कर संकलन शाखा, बक्यौता शाखा र बेरुजु शाखा रहेका छन् ।

(ख) नीति विश्लेषण तथा व्यवस्थापन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत अन्तर्राष्ट्रिय कर शाखा, नीति विश्लेषण शाखा, कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखा, अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखा, योजना तथा मानव संसाधन विकास शाखा, कानून शाखा, सामान्य प्रशासन शाखा र आर्थिक प्रशासन शाखा रहेका छन् ।

(ग) अन्त:शुल्क महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत अन्तशुल्क व्यवस्थापन शाखा र अन्त:शुल्क नीति विश्लेषण शाखा तथा विकास शाखा रहेका छन् ।

(घ) सूचना प्रविधि व्यवस्थापन महाशाखा

यस महाशाखा अन्तर्गत व्यवस्थापन सूचना प्रणाली शाखा र सूचना प्रविधि शाखा रहेका छन् । यस महाशाखाले समग्र कर प्रणालीलाई प्रविधिको सञ्जालमा आवद्ध गर्न र तदनरूप कार्य सञ्चालन गर्न मातहत कार्यालय एवं करदाताहरूलाई सहजीकरण गर्ने गर्दछ ।

महानिर्देशकको प्रत्यक्ष निगरानीमा रहने गरी प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखा रहेको छ । सबै महाशाखाहरूमा राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणीका उप महानिर्देशकले नेतृत्व गर्ने व्यवस्था रहेको छ भने शाखाको नेतृत्व राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणीको उपसचिव स्तरको निर्देशकले गर्ने व्यवस्था गरिएको छ । विभागमा राजपत्राङ्किततर्फ ७० र राजपत्र अनंङ्किततर्फ १८ गरी जम्मा ८८ जनाको स्थायी दरबन्दी कायम गरिएको छ । सो बाहेक विभागमा बरिष्ट चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट, बरिष्ठ अर्थशास्त्री, अन्तराष्ट्रिय कर विज्ञ, अन्तर्राष्ट्रिय कानून विज्ञ, सिष्टम एडमिनिष्ट्रेटर, प्रणाली विश्लेषक, प्रोग्रामर, डाटाबेश एडमिनिष्ट्रेटर, हार्डवेयर तथा नेटवर्क टेक्निसियन, पावर टेक्निसियन, डा.ई.सु, हल्का सवारी चालक र कार्यालय सहयोगी लगायत कर सम्बन्धी विशेषज्ञ सेवा करारमा लिन सकिने व्यवस्था छ ।

विभाग अन्तर्गत ठूला करदाता कार्यालय बाहेक २२ वटा आन्तरिक राजस्व कार्यालय र २६ वटा करदाता सेवा कार्यालय रहेका छन् । कूल करदाता सेवा कार्यालयहरूमध्ये काठमाण्डौं जिल्ला अन्तर्गत १३ र बाहिरका अन्य स्थानमा १३ रहेका छन् । ठूला करदाता लगायत आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाण्डौं, क्षेत्र नं. १, २ र ३ मा राजपत्राङ्कित प्रथम श्रेणी, सह सचिवस्तरको प्रमुख कर प्रशासक, अन्य सबै आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू र काठमाण्डौं जिल्ला अन्तर्गतका करदाता सेवा कार्यालयहरूमा राजपत्राङ्कित द्वितीय श्रेणीको उप सचिवस्तरका प्रमुख कर अधिकृत कार्यालय प्रमुख रहने व्यवस्था छ । त्यसैगरी काठमाण्डौं जिल्ला बाहिरका करदाता सेवा कार्यालयहरूमा राजपत्राङ्कित तृतीय श्रेणीको शाखा अधिकृतस्तरको कर अधिकृत कार्यालय प्रमुख रहने व्यवस्था छ । सबै कार्यालय लगायत विभागमा समेत जम्मा स्थायी जनशक्ति ९८९ रहेकोमा सो मध्ये राजपत्राङ्किततर्फ ५६३ र राजपत्र अनंङ्किततर्फ ४२६ रहेका छन् । यसलाई अनुसूचि ९ मा राखिएको छ ।

आन्तरिक राजस्व विभाग

१.४ विगतको कर प्रशासन सुधारको समीक्षा र आगामी सुधारको सोंच

वि.सं. २००८ सालमा अर्थ मन्त्रालयको स्थापना भएपछि नेपालमा आधुनिक राजस्व प्रशासनको प्रारम्भ भएको हो। राजस्व प्रशासनलाई थप सुधार गर्ने क्रममा वि.सं. २०१५ मा अन्तःशुल्क ऐन, २०१५ को निर्माण गरी जारी गरियो। यसबाट कर प्रणालीको सुधार कार्यले अनवरत रूपमा गतिशिलता लिएको छ र सोको प्रयास यद्यपी जारी छ। यसै क्रममा वैज्ञानिक कर प्रणालीको रूपमा मूल्य अभिबृद्धि करको कार्यान्वयनको शुरुवात गर्न अमेरिकी सरकारको सहयोग रहेको थियो। कानूनको निर्माण र कार्यविधि व्यवस्थित गर्न अमेरिकी सरकारले सघाएको थियो भने सरकारको आफ्नै स्रोतबाट कर प्रणालीको सुधारको लागि अध्ययन गरी यसैका आधारमा आर्थिक वर्ष २०४९/०५० देखि कर सुधारलाई पहिलो कार्यसूची बनाएको छ। नेपालको कर प्रणालीको सुधारको समीक्षा गर्दा मूलतः निम्न चरणहरू पार गरेको छ।

प्रथम पुस्ताको सुधार (**२०१९ देखि २०३१ सम्म**)

यस चरणमा कर प्रशासनको अवधारणा निर्माण गर्ने, संगठन संरचनाको विकास गर्ने र कानूनी सुधारको थालनी भएको पाईन्छ। कानून बमोजिम मात्र कर लगाउन पाउने प्रथाको थालनी आयकर ऐन, २०१९ मार्फत गरिएकोले यसलाई प्रथम पुस्ताको सुधार अन्तर्गत राख्ने गरिन्छ।

दोस्रो पुस्ताको सुधार (**२०३१ देखि २०४९ सम्म**)

आयकर ऐन, २०३१ को तर्जुमा भएपछि नेपालको कर प्रणालीमा कानूनमा आधारित कर प्रणालीको विकासको थालनी भएको थियो। यस अवधिमा करारोपण गर्दा करदाताको अधिकारको पालना र कर प्रणालीलाई पनि विभिन्न कानूनी संसोधन मार्फत आधुनिकीकरण गर्ने र करदाता एवं कर प्रशासनलाई उत्तरदायी वनाउने प्रयास गरिएको थियो।

तेस्रो पुस्ताको सुधार (**२०४९ देखि २०५८ सम्म**)

यस चरणमा मूलत नेपालमा स्वयंकर निर्धारण प्रणालीको थालनी, कर अवधिको निश्चितता, चालु बर्षको आधारमा कर संकलन, मूल्य अभिबृद्धि कर प्रणालीको थालनी र विश्वव्यपीरूपमा अंगालिएका सिद्धान्त अनुरूप आयकर तथा अन्तःशुल्क कानूनको निर्माण गरिएको थियो। यही समयमा नेपालको कर प्रणालीमा सूचना प्रविधिको प्रयोग गरी पूर्णतः आधुनिक तथा स्वःचालित कर प्रणालीका स्वरूपहरूको प्रारम्भ भएको पाईन्छ।

चौथो पुस्ताको सुधार (**२०५८ देखि हाल सम्म**)

यस चरणमा नेपालको कर प्रणालीलाई थप आधुनिकीकरण गर्न करदाताको कर सहभागिता लागत र समय घटाउन विद्युतीय कर सुशासन, आन्तरिक सरल कार्य प्रक्रियाको निर्माण, जोखिममा आधारित कर परीक्षण, २१ औं शताव्दीलाई सुहाउँदो जनशक्ति विकास, नतिजामा आधारित व्यवसायिक संगठन र कार्य विशिष्टीकरणको लागि संस्थागत सुधार गर्ने जस्ता निरन्तर सुधार प्रयासलाई अगाडि बढाउँदै लगिएको छ। विश्व अर्थतन्त्र र राष्ट्रिय अर्थतन्त्रलाई मुलुकको हीत अनुकूल बनाउँदै राष्ट्रिय अन्तर्राष्ट्रिय क्षेत्रमा नेपालको कराधारको संरक्षण गर्ने गरी नीतिगत सुधारको कार्य पनि यसै चरणमा थालिएको छ।

नेपालको कर सुधारको सन्दर्भमा कुरा गर्दा चौथो पुस्ताको सुधारका लागि विभिन्न अन्तर्राष्ट्रिय दातृ संस्थाहरूको पनि सहयोग प्राप्त भएको छ। मूल्य अभिबृद्धि करको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न डेनिस सरकारको सहयोग लामो समयसम्म प्राप्त भएको थियो भने आयकर प्रणालीको कानूनी सुधारको लागि अन्तर्राष्ट्रिय मुद्रा कोषको अग्रणी भूमिकामा जर्मन सरकारले **gIz** मार्फत सहयोग विस्तार गर्न थालेको थियो। आय कर कानूनको तर्जुमा एवं कार्यान्वयनमा डेनमार्क र जर्मन सरकारको सहयोग प्राप्त भएको थियो। कर प्रणालीको मुख्य अबयवको रूपमा रहेको सूचना प्रविधिको क्षेत्रमा डेनमार्क सरकारको सहयोगबाट **PROTAX** प्रणालीको विकास भएको छ। यसका अतिरिक्त आन्तरिक कार्य निर्देशिकाको निर्माण, सरलीकरण गर्न र २१ औ शताव्दीको आर्थिक जटिलता र त्यसले कर प्रणालीमा ल्याउने संभाव्य समस्याको समाधान गर्न सक्ने जनशक्तिको भरपर्दो व्यवस्थापनमा पनि अन्तर्राष्ट्रिय सहयोग प्राप्त भएको छ। नेपालको कर प्रणालीको सुधारको नीतिगत एवं कानूनी व्यवस्था सही भएता पनि यसको कार्यान्वयनका लागि थप सुधारको खाँचो भने देखिएको छ। आन्तरिक राजस्व विभागले करदाताको मन क्रमशः जित्दै गएको सन्दर्भमा सुधारको सही मार्गचित्र सहितको निरन्तर सुधार प्रयास नै विभागको बदलिदो सकारात्मक छविको आधारभूमि हो। यसर्थ, अबका दिनमा आन्तरिक राजस्व विभागले यो क्षणसम्मको सुधारलाई अझ परिमार्जन गर्न र अर्थव्यवस्थाले ल्याउने जटिलता र विश्वव्यापीकरणका गम्भिर आर्थिक प्रभावबाट बचाउन निम्न क्षेत्रमा सुधारका कार्यहरू गर्नु पर्ने देखिन्छ।

१. कर प्रणाली सुधार

- कर प्रणालीको पञ्च बर्षीय रणनीतिक योजना तथा त्रि बर्षीय कर प्रणाली सुधार कार्ययोजना कार्यान्वयन तथा अनुगमनको लागि विभागमा कर प्रणाली सुधार ईकाई **(Tax System Reform Unit)** स्थापना गरिने छ। ती योजनामा उल्लेख गरिएका कार्यक्रमहरूको कार्यान्वयन तथा अनुगमन गरिने,
- विद्यमान आयकर ऐन तथा अन्तशुल्क ऐन लागू भएको १५ बर्ष पुरा भएको तथा मूल्य अभिवृद्धि कर प्रारम्भ भएको १९ बर्ष पूरा हुन लागेको सन्दर्भमा अन्तर्राष्ट्रियस्तरमा आएको परिवर्तन तथा हाम्रो परिवर्तित परिवेशलाई समेत आत्मसात गर्दै कर कानूनमा समय सापेक्ष सुधारका लागि उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगले दिएका सुझावहरु क्रमशः कार्यान्वयन गर्दै लगिने,
- खोज एवं अनुसन्धानमा आधारित कर नीति तर्जुमा, करदाताको आवश्यकतामा आधारित चेतनामूलक कर शिक्षा, सूचना प्रविधिमा आधारित करदाता सेवा, वैज्ञानिक प्रक्षेपणमा आधारित कर राजस्वको लक्ष्य निर्धारण गरिने,
- सूचना, प्रमाण र अन्वेषणमा आधारित कर छली अनुसन्धान, जोखिमका सूचकांकमा आधारित कर लेखापरीक्षण, कारोवारमा आधारित करदाताको वर्गीकरण, कार्यगत कार्यवोझमा आधारित संगठनात्मक व्यवस्था, पेशागत दक्षतामा आधारित कर प्रशासन, न्यायिक सिद्धान्तमा आधारित कर निर्धारण र पुनरावलोकन, स्वयं घोषणामा आधारित कर प्रणाली उपागम अवलम्वन गरी कर प्रशासन सञ्चालन गरिने,
- कर प्रणालीलाई थप प्रभावकारी वनाउने तथा बढ्दो विश्वव्यापीकरणले यस क्षेत्रमा ल्याएको परिवर्तनलाई सम्बोधन गर्न सक्ने अन्तर्राष्ट्रियस्तरको स्थायी संस्थापन निर्देशिका, मूल्य हस्तान्तरण निर्देशिका, दीर्घकालिन करार निर्देशिका, दोहोरो कर मुक्ति संझौताको नेपालको ढाँचा, करदर्ता र कर संकलन, पूर्वादेश सम्बन्धी निर्देशिका तयार गरी लागू गरिने। अन्तर्राष्ट्रिय कर नीति अर्न्तगत दोहोरो कर मुक्ति संझौता, मूल्य हस्तान्तरण, कर लेखा परीक्षण, कर सम्बन्धी सूचनाको आदान प्रदान आदिलाई व्यवहारिक रूपमा नै कार्यान्वयन गर्ने क्षमता वृद्धि गर्ने तर्फ जोड दिइने। नेपाललाई प्रत्यक्ष फाइदा पुग्ने तथा थप लगानीका संभावना भएका मुलुकहरूसँग दोहोरो करमुक्ति सम्झौता गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइने। साथै, कर प्रणालीका सन्दर्भमा अन्य मुलुकमा भएका विकास र नेपालको आवश्यकता सम्बन्धमा निरन्तर खोजविन र विश्लेषण गर्न संयन्त्रको व्यवस्था गरिने,

२. कार्यप्रणाली सुधार

- करदाता सेवा र शिक्षा सम्बन्धी कार्यहरूलाई core र non core कार्यमा विभाजन गरी non core कार्यहरू बाह्य सेवा प्रदायक संस्थाहरू मार्फत सञ्चालन गरिने,
- कर कानूनहरूको सही रूपमा पालन गर्न मध्यस्थको रूपमा रहेका कर लेखापरीक्षक र कर परामर्श दाता तथा कानून व्यवसायीहरूलाई अभिमुखीकरण तालिममा संलग्न गराईने,
- करदाताहरूको व्यावसायिक लागत (Doing Business Cost) घटाउन, गुणात्मक सेवा प्रवाह गर्न र कानूनको परिपालना गराई कर सहभागिता वृद्धि गर्न तथा कर छलीलाई निरुत्साहित गर्न करदाताहरूलाई लघु, साना, मध्यम र ठूला करदातामा बर्गीकरण गरिनेछ। लघु, साना तथा मध्यमस्तरीय करदाता (Micro, Small & Medium Enterprises) को कर प्रणाली सम्बन्धी विस्तृत अध्ययन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने,
- विभाग मातहतबाट हुने कार्यहरूको नियमित अनुगमन तथा निरीक्षणको माध्यमबाट निगरानी गरिने। कार्यालयहरूबाट प्रदान गरिने सेवाको गुणस्तरमा सुनिश्चितता गरिने। करदाताहरूलाई विना झन्झट कर तिर्ने वातावरण तयार गरिने। आम नागरिक, करदाता र सरोकार समूहको गुनासो सुनुवाई तथा सम्बोधनको उचित प्रवन्ध मिलाइनेछ। हटलाईन, कल सेन्टर तथा उजुरी पेटिकाहरू मार्फत् गुनासो प्राप्त गरी समाधान गरिने,
- विभाग तथा मातहत कार्यालयहरूबाट कर शिक्षा, सूचना, सञ्चार, बजार सर्वेक्षण तथा अनुगमन, अन्तर्क्रिया लगायत अन्य जागरणका कार्यहरू गरिने। खास खास विषयहरूमा आवश्यकता अनुसार उपभोक्ता हीत संरक्षण मञ्च, उद्योग वाणिज्य संघहरू लगायत निजी क्षेत्रका संघ संस्था एवं निकायहरूसँग समन्वय र सहकार्य गरिने। विभाग तथा मातहतका कार्यालयहरूबाट भए गरेका कार्यहरूको कानूनले गोप्यता राख्नु पर्ने उल्लेख भए वाहेकका विवरणहरू आवश्यकता

अनुरूप सार्वजनिक गरिने,

- नेपाल चार्टर्ड एकाउन्टेन्ट सस्था, लेखापरीक्षक संघ लगायतका सम्बद्ध निकायहरूसँग करका विविध पक्षमा एवं कर कानून कार्यान्वन सम्बन्धमा आवश्यक राय परामर्श लिने कार्यको थालनी गरिने । साथै, यस्ता संघ संस्थाहरूसँग आवद्ध व्यक्तिहरूलाई कर प्रशिक्षण सम्बन्धी श्रोत व्यक्तिको रूपमा समेत परिचालन गरिने । साथै जटिल प्रकृतिका कर परीक्षण र अनुसन्धानमा निजहरूको राय सुझाव लिने कार्यलाई निरन्तरता दिईने,

३. राजस्व प्रक्षेपण तथा असुली प्रणाली

- करको दायरामा आएका क्षेत्रको प्रभावकारी अनुगमन तथा दायरामा नआएका क्षेत्रको पहिचान गरी आर्थिक गतिविधि सञ्चालन भएको कारोवारको क्षेत्र (Tax base) का विषयमा वस्तुपरक अध्ययन गरिनेछ । अर्थतन्त्रको गतिशिलताको आधारमा सालवसाली कर राजस्वको लक्ष्य, प्रवृत्ति अध्ययन अनुसन्धान गरी यथार्थपरक ढंगले राजस्व प्रक्षेपण गर्न विभागको बिद्यमान संरचनामा पुनरावलोकन गरी कर अन्वेषण तथा प्रक्षेपणको स्थायी संयन्त्रको व्यवस्था गरिने,
- कर प्रक्षेपण प्रणालीमा आधारित कर राजस्वको लक्ष्य निर्धारण गरी संकलन तथा असुली गरिनेछ । चालु आर्थिक वर्षको लागि तोकिएको राजस्व लक्ष्य पुरा गरिनेछ । राजस्व संकलनको प्रबृत्ति विश्लेषण गरी समग्र लक्ष्य पुरा गर्न मासिक रूपमा अनुगमन र समीक्षा गरिने,

४. कर शिक्षा, सूचना तथा सन्चार

- उद्योगी तथा व्यवसायी मात्र करदाता हुन भन्ने विद्यमान आम बुझाइलाई परिवर्तन गरी आय आर्जन गर्ने आम नागरिक करदाता हुन् तथा करको दायरामा आउनु भनेको उद्योग, व्यापार, पेशा, व्यवसाय र सोबाट आर्जन हुने आयलाई वैध बनाउने प्रक्रिया हो भन्ने धारणालाई आम नागरिक र करदाताहरूमा सचेतना जागृत गराउन कर शिक्षा, सूचना तथा सञ्चारको प्रभावकारी कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने । यसको लागि विभागमा विशेषज्ञहरू रहेको कर शिक्षा, सूचना तथा सञ्चार केन्द्रको स्थापना गरिने,
- करका बारेमा नयाँ पिढीलाई जानकारी दिन उच्च माध्यमिक तहको शैक्षिक पाठ्यक्रममा नेपालको कर प्रणाली सम्बन्धी विषय समावेश गर्न शिक्षा मन्त्रालयसँग समन्वय गरिने । कर जागरण, कर शिक्षा, तालिम जस्ता कार्यक्रमहरूलाई देशव्यापी रूपमा प्रभावकारी बनाइनेछ । कर जागरणका लागि स्थानीय तथा राष्ट्रियस्तरमा समसामयिक विषयहरू समेटी टेलिफिल्म, वृत्तचित्र, जिंगल, करगीत जस्ता सामग्रीहरू तर्जुमा गरी प्रकाशन तथा प्रसारण गरिने,
- राष्ट्रिय स्तरमा विभाग, स्थानीय तहमा आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा करदाता सेवा कार्यालयहरू एवं निजी क्षेत्रका प्रतिनिधिमूलक संस्थाहरू मार्फत कर शिक्षा तथा जागरणका कार्यक्रमहरू निरन्तर रूपमा सञ्चालन गरिने,
- कर बुलेटिन, ब्रोसर्स, शैक्षिक तथा सूचनामूलक लेखहरूको नियमित प्रकाशन तथा गोष्ठी, अन्तरक्रिया, कर शिविर, घुम्ती शिविर, घर दैलो कार्यक्रम लगायतका कार्यक्रमहरू सञ्चालन गरिने,
- बिक्रेताबाट वास्तविक कारोवार मूल्यमा विजक जारी गराउन र उपभोक्तालाई बिजक लिन प्रेरित गर्न बिजक खरीद गर्ने, उपहार कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, जनचेतना अभिवृद्धि गर्ने लगायतका कार्यक्रमहरू कार्यविधि बनाई सञ्चालन गरिने । यस अभियानमा उपभोक्ताको हीत तथा अधिकारका लागि कार्यरत संघ संस्थाहरूलाई समेत सहभागी गराइने,
- करसँग डर होईन भर गरौं । कर तिरौं आफ्नो आम्दानीको बैधता सुनिश्चित गरौं । करको चर्चा घर घरसम्म पुऱ्याउँ । कर तिरी सभ्य नागरिकको परिचय दिउँ । आफ्नो आय आफैं हिसाव गरेर ठीक रकम कर तिरौं । कर तिर्नु नागरिकको कर्तव्य हो । कर सम्वन्धी जानकारी दिनु कर प्रशासनको दायित्व हो । व्यापारी, व्यवसायी मात्र कर दाता होइनन्, करयोग्य आय आर्जन गर्ने आम नागरिक करदाता हुन् भन्ने धारणा वनाउँ । आफूले तिरेको करको सदुपयोग भयो भएन निगरानी गरौं । कर छलीको सूचना भएमा कर प्रशासनलाई दिई कर असुल गर्न सहयोग गरौं । पेशा व्यवसाय गर्नु अगावै स्थायी लेखा नम्वर लिउँ । बजारमा वस्तु वा सेवा खरीद गर्दा अनिवार्य रूपमा बील बिजक लिने दिने वानी बसालौं लगायतका विविध नाराहरूको व्यापक प्रचार प्रसार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने,

५. करको दायरा विस्तार

- देशका विभिन्न स्थानमा विभिन्न समयमा आयोजना गरिने प्रदर्शनी, मेला, व्यापार मेला, लगायतका अन्य मेलाहरू सञ्चालन गर्ने र त्यसरी सञ्चालन गरिएको मेलामा सहभागी हुने बासिन्दा वा गैर बासिन्दा व्यक्तिहरूले अनिवार्य रूपमा मूल्य अभिवृद्धि कर सहितको अस्थायी स्थायी लेखा नं. लिनुपर्ने अनिवार्य व्यवस्थालाई कडाईकासाथ कार्यान्वयनमा ल्याईने,
- हालसम्म करको दायरामा नआएका, आय विवरण पेश नगरेका र मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण पेश नगरेका करदाताहरूलाई विभिन्न छुट तथा सुविधा दिई कर कानून परिपालनालाई प्रोत्साहन गर्न आर्थिक ऐन, २०७३ ले गरेको छुट व्यवस्थाको व्यापक जानकारी गराई अधिकाधिक करदातालाई लाभान्वित गराइने,
- करदाता दर्ता गर्न आवश्यक कागजात, दर्ता सम्बन्धी अभिलेखमा परिवर्तनको सूचना दिने प्रकृया र दर्ता तथा दर्ता खारेजी सम्बन्धी स्पष्ट नीति तर्जुमा गरी लागू गरिने,
- करदाताको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिई पुरानो अभिलेखलाई Digital अभिलेखमा रूपान्तरण गरिने । करदाताको अभिलेख तथा कम्प्युटर प्रणालीमा रहेका सूचना एवं अभिलेखहरूको सुरक्षाको विशेष व्यवस्था गरिने,

६. कर परिपालनामा सुधार

- करपरिपालनाको जोखिम पत्ता लगाउन, व्यवस्थापन र अनुगमन गर्न करपरिपालना जोखिम व्यवस्थापन प्रकृया (Tax Compliance Management Process) को व्यवस्था गरिने,
- विना दर्ता कारोवार गर्ने, दर्ता भएर पनि विल विजक जारी नगर्ने, विल विजक जारी गरे पनि कारोवार मूल्यमा जारी नगर्ने, समयमा विवरण नबुझाउने (Non Filer), शून्य विवरण बुझाउने (Zero Return), क्रेडिट विवरण बुझाउने (Credit Return), विवरण पेश गर्ने तर कर नतिर्ने, कर वक्यौता राख्ने लगायत कर कानूनको अवज्ञा गर्नेहरूलाई स्थलगत अनुगमन तथा सूचना प्रविधिको माध्यमबाट अनुगमन गरी कर परिपालना बढाइने,
- नक्कली विल विजकको प्रयोगबाट मूल्य अभिवृद्धि करको छली भएको प्रकरणलाई ध्यानमा राखी मूल्य अभिवृद्धि कर छल्न नसक्ने नीतिगत तथा संस्थागत व्यवस्था गरिने,
- मूल्य अभिवृद्धि कर छलीमा परेका व्यवसायीहरूलाई कारवाही गर्नुको अतिरिक्त व्यवसायिक नैतिकता पालना सम्बन्धमा उद्योग वाणिज्य संघ र निजी क्षेत्रको ध्यानाकर्षण गराइने,
- एकीकृत बजार अनुगमन तथा राजमार्ग अनुगमनको माध्यमबाट विल विजक लिने दिने कार्यको परिपालना गराईने, साथै यस कार्यमा निजी क्षेत्रलाई समेत सहभागी गराइने,
- कुनै पेशा तथा व्यावसायिक प्रयोजनका लागि बैंकहरूमा खाता खोल्दा वा अन्य कारोवार गर्दा स्थायी लेखा नम्वर अनिवार्य रूपमा उल्लेख गर्ने व्यवस्था गरिने, साथै व्यावसायिक प्रयोजनका लागि रू.बीस लाखभन्दा बढीको ऋण लिंदा वा भुक्तानी गर्दा सो को जानकारी सम्बन्धित बैंक र करदाताले आफ्नो दर्ता रहेको आन्तरिक राजस्व कार्यालयलाई दिनुपर्ने व्यवस्था मिलाईने,

७. न्यून विजकीकरण नियन्त्रण

- ठूला करदाताहरूले जारी गर्ने कर बिजकलाई अनिवार्यरूपमा कम्प्युटर सफ्टवेयर मार्फत जारी गर्नु पर्ने व्यवस्था लागू गरिने,
- व्यापार व्यवसायको क्षेत्रमा आयात निर्यात गर्दाको अवस्थामा भन्सारमा हुने न्यून मूल्यांकन वा घर जग्गा जमिनको मालपोतमा हुने मूल्यांकन वा बजारमा बस्तु तथा सेवा बिक्री वितरणमा हुने न्यून विजकीकरण वा घर जग्गा वहालमा हुने न्यून घोषणाले अर्थतन्त्रनै न्यून मूल्यांकन भएको छ । हरेक क्षेत्रमा हुने न्यून विजकीकरण र न्यून मूल्यांकन नियन्त्रण गर्न सम्वद्ध सवै क्षेत्रमा अभियानको रूपमा उपयुक्त कार्यविधि वनाई बिशेष कार्यक्रम सञ्चालन गर्न सिफारिस गरिने,
- आयात तथा आन्तरिक बजारमा हुने न्यून बिजकीकरण न्यूनीकरण गर्न आन्तरिक राजस्व विभाग, भन्सार विभाग तथा राजस्व अनुसन्धान विभागको एकीकृत अनुगमन संयन्त्रको विकास गरी राजमार्गमा आन्तरिक ओसारपसार र बजार अनुगमन तथा कारवाही गरिने,

८. कर सूचना सञ्जाल र अनुसन्धान

- अन्तर निकाय सूचना आदान प्रदान गर्न आन्तरिक राजस्व विभाग र कम्पनी रजिष्ट्रारको कार्यालय बीच विद्युतीय सूचना प्रणाली स्थापित गर्ने प्रक्रिया शुरु भईसकेको छ । साथै उद्योग, व्यापार, पेशा, व्यवसाय, संस्था दर्ता गर्ने साथै अन्य नियमनकारी निकायहरू नेपाल राष्ट्र बैंक, उद्योग विभाग, बाणिज्य विभाग, सहकारी विभाग, यातायात व्यवस्था विभाग, महानगरपालिका, उपमहानगरपालिका, नगरपालिका लगायतका निकायहरू र कर प्रशासनबीच विद्युतीय माध्यमवाट दर्ता कै अवस्थाको सूचना प्राप्त गरी करमा दर्ता नगरी कारोवार गर्न नपाइने गरी कर सूचना सञ्जाल **(Tax Information Network)** को स्थापना गरी चरणबद्ध रूपमा कार्यान्वयन गरिने,
- करको दायरामा नआएका विलासी जीवन सैली अपनाउने व्यक्तिहरूको विभिन्न श्रोतबाट सूचना संकलन गरी परिस्कृत सूची तयार गरी निगरानी तथा करको दायरामा ल्याई कर असुल गर्न एवं विशिष्ट तथा प्रतिष्ठित व्यक्तिहरूको कर प्रशासन गर्न विभागमा एक सशक्त ईकाई गठन गरी कार्य थालनी गरिने,
- आन्तरिक राजस्व विभाग, भन्सार विभाग र राजस्व अनुसन्धान विभागबीच सूचना सञ्जाल मार्फत सूचना आदान प्रदान गर्ने व्यवस्था मिलाइने । राजस्व प्रशासनका विभिन्न क्षेत्र बीच प्राविधिक विषयहरूमा समन्वयात्मक ढंगले नीति निर्माणमा सुझाव आदान प्रदान गर्न तथा कार्यान्वयन तहमा देखिएका समस्या समाधान गर्न विभिन्न विभागहरू बीच प्राविधिक समितिहरू गठन गरी कार्यगत समन्वय कायम गरिने,

९. कर परीक्षण सम्बन्धी

- विद्यमान कर परीक्षण नीतिमा पुनरावलोकन र कर परीक्षण निर्देशिकाको अध्यावधिक गर्दै गरिने, साथै कर परीक्षण सम्बन्धी प्रतिवेदन प्रणालीलाई प्रभावकारी बनाइने,
- कर परीक्षण पुनरावलोकन प्रणालीलाई बढी प्रभावकारी वनाउन विशेषज्ञहरूको सेवा लिने व्यवस्था मिलाईने,
- करदाताको कर परीक्षण छनौट सम्बन्धमा नयाँ मापदण्ड निर्धारण गरिने, साथै कर विवरण पेश भएको वा पेश गर्नु पर्ने मितिले ३ वर्षभित्र कर परीक्षण सम्पन्न गर्ने गरी कार्ययोजना बनाई लागू गरिने । कर परीक्षण गर्दा करदाताको परिसरमा गई Field Audit गर्ने कार्यबाट यथार्थताको सुनिश्चितता गरिने ।

१०. कर बक्यौता तथा बेरुजु फछ्र्यौट

- कर दायित्व निर्धारण भई सकेपछि पनि विभिन्न बहानामा कर दायित्व भुक्तान नगर्ने प्रवृत्तिको विकास हुँदै गएको छ । यसले गर्दा बुझाउनु पर्ने यथार्थ कर रकमभन्दा निकै कम रकम असुली भएको छ । विगतमा कर निर्धारण भएको ठूलो कर रकम असुल गर्न बाँकी रहेको हुँदा बक्यौता असुलीको कार्ययोजना बनाई बक्यौता रकम असुल गरिने । राजस्व न्यायाधीकरणमा धेरै मुद्दा टुङ्गो लाग्न बाँकी रहेको कारणले पनि ठूलो बक्यौता अंक रहेको हुँदा यसतर्फ पहल गरिने,
- विगतको राजस्व तथा विनियोजन तर्फको वेरुजु फछ्र्यौटमा अघिल्ला आर्थिक वर्षहरूमा उत्साहजनक प्रगति हासिल भएको छ । चालु आर्थिक वर्षमा समेत महालेखा परीक्षकको प्रतिवेदनमा परेको बाँकी वेरुजु वेमाख गर्न अभियान चलाइने,

११. अन्तःशुल्क व्यवस्थापन सम्बन्धी

- अन्तशुल्कको हालको भौतिक नियन्त्रण प्रणालीलाई क्रमश स्वयं निष्काशन प्रणालीमा रूपान्तरित गर्ने नीति अनुरूप सूर्ति तथा सूर्तिजन्य पदार्थलाई स्वयं निस्काशन प्रणालीमा लगिएको छ । ती वस्तुहरू कारखानाबाट निस्कासन गर्दा स्टीकर लगाउनु पर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ । नक्कली स्टिकरको प्रयोग र स्टिकर नै प्रयोग नगर्ने प्रबृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न आकष्मिक निरीक्षण टोली गठन गरी सो टोलीलाई प्रभावकारी रूपमा परिचालन गरिने,
- अन्तःशुल्कमा हुने चुहावटलाई नियन्त्रण गर्न प्रभावकारी रूपमा नियमित अनुगमन गरी देखिएका अनियमितता समेतका आधारमा एवं प्राप्त अन्य सूचना र प्रतिवेदन अभिलेख समेतको विश्लेषण गरी प्राथमिकताका साथ तत्काल अनुसन्धान र कारवाही गरिने,
- अन्तःशुल्क स्टीकरको प्रभावकारी व्यवस्थापनका लागि Track and Trace System लागू गर्न आवश्यक पूर्वाधारको तयारी गरिने,

- अन्तःशुल्क प्रशासनलाई आधुनिक कर प्रणालीको मूलप्रवाहमा आन्तरिकीकरण गरिने,
- अवैध मदिरा उत्पादन गर्ने व्यक्तिहरूलाई मदिरा ऐन तथा अन्तशुल्क ऐनको सजायको अतिरिक्त कसुरको मात्राको आधारमा खाद्य ऐन अनुसार पनि कारवाही गर्न सिफारिस गर्ने आवश्यक व्यवस्था मिलाइने,
- मदिरा र सुर्तीजन्य पदार्थहरू र अन्य उपभोग्य सामाग्री एकै स्थानवाट बिक्री वितरण गर्न नपाइने व्यवस्थालाई कडाइका साथ लागू गरी निरन्तर अनुगमन गरिनेछ। साथै, वियर उद्योगहरूमा लागू गरिएको ल्फोमिटरको व्यवस्था पुनरावलोकन गरी बैकल्पिक उपायका बारेमा अध्ययन गर्न एक बिशेषज्ञ टोली गठन गरिने,

१२. सूचना प्रविधिको प्रयोग

- करदाताहरूको सेवामा सहज पहुँचको लागि सूचना प्रविधिलाई मुख्य औजारको रूपमा विकसित गर्दै करसम्बन्धी सवै कार्य विद्युतीय सूचना प्रणालीको माध्यमबाट हुने व्यवस्था मिलाई करदाता र कर प्रशासनको बीचको दुरी न्यून गरिने,
- सूचनाप्रविधिमा आधारित सुशासन कायम गर्दै सदाचार वृद्धि गर्न निरन्तर मानव नियन्त्रणमा आधारित प्रणालीलाई स्वचालित पद्धतितर्फ रूपान्तरण गर्ने स्पष्ट कार्ययोजना तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने,
- करदाताका सूचनाहरूलाई अधिकतम रूपले समेट्न हाल कायम रहेको Standard International Trade Code (SITC), दर्ता आवेदन र कम्प्युटर प्रणालीलाई समायानुकूल परिमार्जन गरिने,
- आयकर, मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तःशुल्कको अतिरिक्त शिक्षा सेवा शुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर र घर वहाल कर र सोको विवरणलाई विद्युतीय माध्यमबाट प्रविष्ट गर्न सक्ने व्यवस्था मिलाइने,
- कर राजस्व संकलनलाई प्रभावकारी बनाउन र करदाताहरूको व्यावसायिक लागतमा कमी ल्याई राजस्व संकलन गर्न स्वीकृत प्राप्त बैंकको जुनसुकै शाखाबाट राजस्व संकलन र दाखिला गर्न सक्ने व्यवस्था ABBS(Any Branch Banking System) अन्य आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरूमा पनि लागू गर्ने कार्यलाई विस्तार गरिने,
- विद्युतीय भुक्तानी (e-payment) मार्फत समेत राजस्व दाखिला गर्न सक्ने व्यवस्थाका लागि आवश्यक पूर्वाधार तयार गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई सवै करदाताहरूलाई कर दाखिला गरेको रकम तथा वाँकी वक्यौता रकम समेत विद्युतीय प्रणालीबाट हेर्न सक्ने (Read only) सुविधा दिन आवश्यक व्यवस्था गरिने,

१३. पुनरावलोकन तथा पुनरावेदन प्रणाली

- आन्तरिक राजस्व विभागको प्रशासकीय पुनरावलोकन सम्बन्धी व्यवस्थालाई करदाताहरूमा न्यायिक मनको प्रयोग भएको अनुभूति हुने गरी व्यवस्थित गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिईने,
- प्रशासकीय पुनरावलोकनमा परेका विशेष प्रकृतिका मुद्दाहरू सुनुवाइको लागि विभागमा इजलास स्थापना गरि सुनुवाई गर्ने व्यवस्थाको थालनी गरिएकोमा यसलाई निरन्तरता दिइने,
- बढ्दो करसम्बन्धी विवाद न्यूनीकरण गर्न Dispute Settlement Mechanism को व्यवस्था गर्ने भनी सुधार योजनामा उल्लेखित कार्यलाई प्राथमिकताका साथ अगाडि बढाईने,
- कर अधिकृतको निर्णय उपर चित्त नवुझि विभागका महानिर्देशक, राजस्व न्यायाधीकरण र पुनरावेदन तथा सर्वोच्च अदालतमा निवेदन वा पुनरावेदन गर्ने प्रवृत्तिमा क्रमिक रूपले वृद्धि भैरहेको परिप्रेक्षमा कर अधिकृतहरूबाट हुने निर्णयलाई वस्तुनिष्ठ वनाउन तथा प्रतिरक्षा गर्नको लागि आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाण्डौ क्षेत्र नं. १, २ र ३, आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर, विराटनगर, पोखरा र नेपालगञ्जमा क्रमशः जिल्ला न्यायाधिवक्ताको पद सिर्जना गर्न आवश्यक पहल गरिने,

१४. संगठनात्मक तथा भौतिक व्यवस्था

- आन्तरिक राजस्व विभागको कार्यबोझ तथा विशेषज्ञतालाई ध्यानदिई विभागको विद्यमान संगठन, जनशक्ति र कार्यप्रणालीको पुनरावलोकन गरी सांगठनिक संरचनालाई सुदृढ गरिने,
- कर राजस्वको जोखिम न्यून गरी ठूला कारोवारलाई निगरानी तथा व्यवस्थित गर्न मध्यमस्तरीय करदातालाई सेवा

पुऱ्याउन मध्यमस्तरीय करदाता कार्यालयहरू स्थापना गर्ने साना करदाताहरूलाई घरदैलोमा नै सेवा पुऱ्याउन आवश्यकता अनुसार थप करदाता सेवा कार्यालयहरू स्थापना गरिने,

- करदाता मैत्री सेवा सञ्चालनको लागि सोही अनुसारको भवन निर्माण गर्ने र कार्यालयमा आवश्यक पर्ने अत्यावश्यक सवारी साधन, विद्युतीय उपकरण एवं फर्निचरको व्यवस्था गरिने,

१५. जनशक्ति विकास तथा तालिम

- कर प्रशासनको जनशक्तिलाई दक्ष तथा सीपयुक्त वनाउन विशेष तालिम नीति बनाई प्रशिक्षण कार्यक्रम सञ्चालन गरिने,
- कर प्रशासनका कर्मचारीहरू र करदाताबीच अवान्छित सम्बन्ध स्थापित हुनवाट रोक्न कर प्रशासन र कर अधिकृतहरूको विद्यमान आचारसंहिता परिमार्जन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइने,
- कर परीक्षणको गुणस्तर बृद्धि गर्न कर अधिकृतहरूको क्षमता र कार्य अनुभवको आधारमा मात्र कर परीक्षणको जिम्मा दिइनेछ । साथै, कर अधिकृतहरूलाई कर परीक्षण तथा अनुसन्धानमा अझ बढी जिम्मेवार बनाउन कर निर्धारणको गुणस्तर र प्रशासकीय पुनरावलोकन तथा आन्तरिक पुनरावलोकनमा देखिएका तथ्यहरूलाई अभिलेखीकरण गरी कार्य सम्पादन मूल्यांकनसँग आबद्ध गरिने,
- निश्चित अवधी कर प्रशासनमा कार्यअनुभव भएका कर अधिकृतहरूलाई मात्र ठूला कारोवार भएका कार्यालयहरूमा कर लेखा परीक्षण गर्ने जिम्मेवारी दिइने,
- सेवामा प्रवेश गर्ने नव प्रवेशी अधिकृतहरूलाई कर सम्वन्धी सघन तालिम दिएर मात्र पदस्थापन गर्ने व्यवस्था कार्यान्वयनमा ल्याइने,
- ज्ञान, सीप र क्षमतायुक्त जनशक्ति तयार गर्न सेवा प्रवेशकै समयदेखि दक्ष बनाउनका लागि **Tax Academy** स्थापना गर्ने वा विश्वविद्यालयहरूमा कर प्रणाली सम्वन्धी अध्ययनको व्यवस्था मिलाइने,
- ठूला करदाता कार्यालयलाई कर परीक्षण तालीम केन्द्र तथा **Center for excellence** को रूपमा विकास गरी कर अधिकृतहरूलाई कार्यस्थल तालिम (On the Job Training) समेत दिइने,
- कर प्रशासनका कर्मचारीहरूमा सदाचार पद्धतिको विकास र पालनामा जोड दिनुको साथै सामाजिक व्यवहार सुधार ऐनको व्यवस्था पालना गर्ने प्रतिवद्धता व्यक्त गरिएको छ ।

१६. अन्तर्राष्ट्रिय सहयोगको परिचालन

- नेपालको कर प्रणाली सुधारका लागि अन्तर्राष्ट्रिय दातृ निकाय र विकास साझेदारहरूबाट हालसम्म प्राप्त सहायता र सहयोगको सन्हाना गर्दै भविष्यमा विभागको पाँच वर्षे रणनीतिक योजना र त्रि वर्षीय सुधार योजना कार्यान्वयन गर्न सहयोग र सहायता परिचालन गरिने,
- विकास साझेदारबाट प्राप्त सहायता र सहयोगलाई विभागको संस्थागत क्षमता र कर्मचारीको क्षमता विकास तथा प्रणाली सुधारमा केन्द्रीत गर्दै नेपालको कर प्रणालीलाई अन्तर्राष्ट्रिय स्तरको बनाइने,
- नेपालको करदाता सेवा र कर प्रणाली सुधारको प्रयासलाई विश्वका अन्य मुलुकहरू र अन्तर्राष्ट्रिय संस्थाहरूमा समेत सन्हाना भएको छ । नेपालको कर प्रशासनले हालसम्म आर्जन गरेको उपलब्धी संरक्षण गर्दै हाल अवलम्वन गरिएको स्वंय कर प्रणालीलाई अन्तर्राट्रियस्तरमा प्रचलनमा रहेका नयाँ आयामहरू अनुसार परिमार्जित गरी कार्यान्वयनमा ल्याईनेछ ।

१.५ बुढानिलकण्ठ घोषणा पत्र २०७३

वित्तीय स्थायित्व एवम् आर्थिक वृद्धिको लागि सुदृढ वित्त संरचना निर्माण गर्ने, कर प्रणालीको सुदृढीकरण गर्दै दिगो रुपमा आन्तरिक वित्तीय स्रोत परिचालन गर्ने, छरितो कार्यविधि एवं विद्युतीय शासन पद्धति मार्फत् कर सहभागिता लागत एवं संकलन लागत न्यून गर्ने उद्देश्यले पञ्चवर्षीय रणनीति, ३ वर्षीय सुधार योजना, वार्षिक नीति तथा कार्यक्रम र विभागद्वारा विभिन्न समयमा घोषणा गरिएका प्रतिबद्धता एवं नीतिहरुलाई आत्मसात् गर्दै २०७३ साल श्रावण २०, २१ र २२ गते

बुढानिलकण्ठमा सम्पन्न व्यवस्थापन गोष्ठीबाट चालु आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ मा तपसिल बमोजिमका कार्य सम्पादन गर्ने सामूहिक प्रतिबद्धता व्यक्त गर्दछौं ।

तपसिल

१. आर्थिक वर्ष २०७३/०७४ को लागि निर्धारण गरिएको कुल राजस्व संकलनको लक्ष्य रु ५६६ अर्व मध्ये यस विभागलाई निर्दिष्ट गरिएको रु. २३३ अर्व ६० करोड शीर्षकगत रुपमा संकलन गरिनेछ ।

२. कुल आयकरमा स्रोतमा संकलन गरिने करको योगदान कम्तीमा ३० प्रतिशत पुऱ्याइनेछ ।

३. चालु आर्थिक वर्षदेखि सबै सरकारी निकायहरुलाई अनिवार्य रुपमा स्थायी लेखा नंबर (PAN) लिनु पर्ने गरी PAN for All व्यवस्था गरिनेछ । ती निकायहरुले भुक्तानीको समयमा स्रोतमा कर कट्टी गरेको रकमलाई विद्युतीय माध्यमबाट राजस्व दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

४. वक्यौता राख्ने करदाताहरुको अभिलेख राखी वक्यौता असुलीको कारवाहीलाई तिव्रता दिइनेछ। अटेर गर्ने करदाताहरुलाई अन्तिम तहको कारवाही गरिनेछ ।

५. हालसम्म कायम भएको फछ्र्यौट हुन बाकी बेरुजुमध्ये चालु आ.व.मा कम्तीमा ७५ प्रतिशत बेरुजु सम्परीक्षण गरिनेछ ।

६. मूल्य अभिवृद्धि करको Non-filer को सीमा ठूला करदाता कार्यालय तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं १, २, र ३ को हकमा एक प्रतिशतभन्दा तल र अन्य कार्यालयको हकमा १५ प्रतिशतभन्दा तल कायम राखिनेछ ।

७. शिक्षा सेवा शुल्क तथा स्वास्थ्य सेवा कर प्रयोजनको लागि दर्ता रहेका करदाताहरुले पेश गर्ने विवरणलाई यस आर्थिक वर्षभित्र कम्प्युटर प्रणालीमा आबद्ध गरिनेछ ।

८. आय विवरण पेश गर्ने म्याद थप सम्बन्धी निवेदनलाई online मार्फत् प्राप्त गर्ने, पेश गर्ने र सोही माध्यमबाट स्वीकृति दिने व्यवस्थालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

९. आन्तरिक राजस्व विभागले विकास गरेको एकीकृत कर प्रणाली (Integrated Tax System) को प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सूचना, संचार र प्रविधि सम्बन्धी कार्य संचालन निर्देशिका (Information, Communication and Technology Standard Operating Procedure) निर्माण गरी २०७३ माघ मसान्तभित्र जारी गरिनेछ ।

१०. हाल प्रयोगमा ल्याइएको (Standard International Trade Code - SITC) को परिमार्जन गर्ने सम्बन्धमा विज्ञबाट प्राप्त प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

११. विद्युतीय माध्यमबाट करको भुक्तानी गर्ने (e-Payment) व्यवस्थालाई सरोकारवाला निकायहरु (Stakeholder) संग समन्वय गरी यसै आर्थिक वर्षदेखि ठूला करदाता कार्यालयमा दर्ता भएका करदाताको लागि आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर तथा अन्तःशुल्क भुक्तानी गर्न सकिने गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१२. करदातालाई कारोबारको प्रकृति, क्षेत्र तथा आकारको आधारमा वर्गीकरण एवं राजस्व जोखिम पहिचान गरी त्यस्ता करदाताको अनुसन्धानात्मक कर परीक्षण तथा चालु वर्षको कर परीक्षण कार्य सम्पन्न गरिनेछ ।

१३. व्यवसायको प्रकृति अनुरुपका फरक फरक कर परीक्षण प्रतिवेदनको ढांचा तयार गरी सबै कार्यालयमा पूर्ण रुपमा कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१४. आन्तरिक राजस्व विभागको यस वर्ष सम्पन्न हुने ५ वर्षे रणनीतिक योजना (Startegic Plan) को मूल्याङ्कन गरी प्राप्त निष्कर्षको आधारमा आगामी आर्थिक वर्षदेखि लागू हुने गरी दोस्रो ५ वर्षे रणनीतिक योजना Strategic Plan तयार गरिने छ ।

१५. प्रशिक्षण रणनीति स्वीकृति गरी सोही आधारमा सम्पूर्ण कर्मचारीहरुलाई विषयगत तालिम दिने व्यवस्था गरिनेछ । सहभागीले तालिम कार्यक्रममा देखाएको सक्रियता तथा हासिल गरेको ज्ञान एवं सीपको वस्तुगत मूल्यांकन गरी सोही आधारमा स्वदेशी तथा विदेशी तालिममा सहभागी गराइने छ ।

१६. प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने करदाताहरुलाई आफ्नो जिकिर विभाग समक्ष प्रत्यक्ष रुपमा राख्नको लागि इजलास खडा गरी सुनुवाईको अवसर दिने सम्बन्धमा गत वर्षदेखि थालनी गरिएको पद्धतिलाई थप व्यवस्थित र प्रभावकारी बनाइनेछ ।

१७. आन्तरिक राजस्व विभाग र मातहतका कार्यालय प्रमुख बीच निर्दिष्ट कार्यगत लक्ष्य हासिल गर्न गत वर्ष प्रारम्भ गरिएको कार्यसम्पादन सम्झौता प्रणालीलाई निरन्तरता दिइनेछ ।

१८. कर चुहावट नियन्त्रण गर्दै जाने प्रयोजनका लागि तोकिएका करदाताहरुमा Electronic Cash Register कार्यान्वयन गरिनेछ ।

१९. विद्युतीय प्रणालीबाट विजकको प्रयोग बढाउने प्रयोजनको लागि डिपार्टमेन्टल स्टोर र व्यावसायिक संरचनामा रहेका करदाताले अनिवार्य रुपमा विद्युतीय प्रणालीबाट विजक जारी गर्ने व्यवस्थाको कार्यान्वयन गरिनेछ ।

२०. अन्तःशुल्क सुदृढीकरणको लागि स्वचालित प्रणाली अद्यावधिक गरी मदिरा, वियर, वाइन, चुरोट, लगायतका सूर्तिजन्य तथा मदिराजन्य वस्तुमा लगाउदै आएको अन्तःशुल्क स्टिकरलाई प्रविधिमा आधारित अनुगमन र परीक्षण गर्न सक्ने Track and Trace System लागू गर्ने सन्दर्भमा आवश्यक अध्ययन गरी सोको लागि यसै आ.व. भित्र टेण्डर प्रकाशन गरिनेछ ।

२१. आगामी ५ वर्षभित्र अर्थात् आ.व. २०७७।०७८ सम्ममा आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गतका सवै कार्यालयको आफ्नो जग्गा तथा भवनको व्यवस्थापन गर्ने गरी नक्सांकन, डिजाइन लागत अनुमान एवं बजेट व्यवस्थापन समेतका कार्य प्रकृया अगाडि बढाइनेछ ।

आन्तरिक राजस्व विभाग

भाग–२

आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को समष्टिगत उपलब्धी

आन्तरिक राजस्व विभाग

आन्तरिक राजस्व विभाग

२. आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को समष्टिगत उपलब्धी

विगत वर्षमा कर प्रणालीमा गरिएको श्रृंखलावद्ध सुधारले आर्थिक क्रियाकलापको विस्तार एवं अर्थतन्त्रको सुदृढीकरण भई करको आधार र दायरा फराकिलो हुँदै गएको छ। सरकार करका दरहरुमा वृद्धि नगरी निजी क्षेत्रलाई सक्रिय एवं स्वतः स्फूर्त रुपमा सहभागी गराई कर कानुनको पूर्ण कार्यान्वयन गर्दै राजस्व संकलन वृद्धि गर्न चाहन्छ। भूकम्प र सिमा नाकामा भएको अवरोध जस्ता विषय परिस्थितिका वावजुद राजस्व परिचालनका नीतिहरुको सफल कार्यान्वयनबाट लक्ष्य अनुसारको राजस्व असुली संभव भएको छ। आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा यस भन्दा अघिल्ला वर्षहरुमा संचालन भएका कार्यहरुलाई निरन्तरता दिंदै कतिपय थप कार्यक्रमहरु कार्यान्वयन गरियो राजस्व परिचा(लनलाई पारदर्शी र करदातामैत्री बनाउने, करको दर नबढाई दायरा बढाउने, कर सहुलियत तथा सुविधा वृद्धि गर्ने, चुहावट नियन्त्रण गर्ने रणनीतिका साथ कार्य योजना सहित कार्यान्वयन गरिएको थियो। करको दायरामा नआएक(ालाई दायरामा ल्याउने, करदाता सेवामा गुणस्तर वृद्धि गरी करदातामैत्री वातावरण श्रृजना गर्ने, कर परीक्षण तथा अनुसन्धान, कर्मचारीको क्षमता विकास तथा प्रभावकारी अनुगमनको माध्यमबाट आर्थिक वर्ष २०७२/७३ लाई कर प्रणाली सुधार वर्षकै रुपमा निरन्तरता दिई सूचना, प्रमाण, तथ्य र अन्वेषणमा आधारित कर छली अनुसन्धान, जोखिमका सूचकांकमा आधारित कर लेखा परीक्षण, कारोवारका आधारमा करदाताको वर्गीकरण, कार्यबोझका आधारमा संगठनात्मक व्यवस्था, पेशागत दक्षतामा आधारित कर प्रशासन न्यायिक सिद्धान्तमा आधारित भएर कर निर्धारण र पुनरावलोकन, स्वयं घोषणामा आधारित कर प्रणाली अवलम्बन गर्दै आएको देखिन्छ। उल्लेखित प्रणालीगत सुधार र प्रशासनिक दक्षतामा परेको प्रमावका वावजुद देहाय बमोजिमको उपलव्धी प्राप्त भएको छः

मूल्य अभिवृद्धि कर रु. १ खर्व ४० अर्ब ८९ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा रु. १ खर्व २७ अर्व ७५ करोड असूलभएको छ। सो मध्ये पैठारीतर्फ ९२ अर्व ७१ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ७७ अर्व ९३ करोड र आन्तरिक तर्फ ४८ अर्व १८ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ४९ अर्व ८२ करोड असुल भएको छ। आन्तरिक तर्फ लक्ष्यको तुलनामा १०३ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।

आयकर रु.१ खर्व ९ अर्व ७ करोड लक्ष्य प्राप्त भएकोमा रु. १ खर्व १७ अर्व १३ करोड असुली हुन गई लक्ष्यको तुलनामा १०७ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।

अन्तःशुल्क रु. ६५ अर्व ८१ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ६९ अर्व ४५ करोड असुली भएको छ। अन्तःशुल्कको पैठारी तर्फ २९ अर्व ८६ करोड लक्ष्य रहेकोमा ३३ अर्व २६ करोड र आन्तरिकतर्फ रु ३५ अर्व ९४ करोड लक्ष्य रहेकोमा रु. ३६ अर्व १९ करोड असुली भएको छ। आन्तरिकतर्फ लक्ष्यको तुलनामा १०१ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।

शिक्षा सेवा शुल्क : रु. ६४ करोड ६८ लाख लक्ष्य रहेकोमा रु ५६ करोड ६८ लाख असुली भई ८८ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।

स्वास्थ्य सेवा कर : रु. ८२ करोड ८७ लाख लक्ष्य भएकोमा रु ७२ करोड ७ लाख असुली भई ८७ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ।

आन्तरिक राजस्व विभागको कूल १ खर्व ९४ अर्ब ६७ करोड लक्ष्यको तुलनामा २ खर्व ४ अर्व ४३ करोड असुली भई १०५ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ। आ.व. २०७१/७२ को तुलनामा आ.व. २०७२/०७३ को राजस्व असुलीको वृद्धिदर २८ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। यसै गरी आन्तरिक राजस्व विभाग अर्न्तगत गत वर्षको यसै अवधिको तुलनामा आय कर, मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्कको संकलन वृद्धि क्रमश ३२ प्रतिशत, २६ प्रतिशत र १७ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। यस प्रगति समीक्षामा राजस्व परिचालनको समग्र अवस्था र संरचनागत विश्लेषण तथा गत वर्षको कर नीतिको कार्यान्वयनबाट प्राप्त महत्वपूर्ण उपलव्धिहरूको विश्लेषण निम्नानुसार गरिएको छ।

नोटः राजस्व संकलनको कूल रकम र पैठारी तर्फको राजस्व असुली २०७३ भाद्रको तथ्यांकमा आधारित

२.१ कूल गार्हस्थ उत्पादनसँग राजस्व परिचालनको अनुपात

नेपालमा आधुनिक कर प्रणालीको थालनी भएको आधार वर्ष २०५८/०५९ लाई लिने हो भने शुरुका वर्षमा कूल ग्रार्हस्थ उत्पादनमा उत्पादकको मूल्यमा कूल राजस्व असूलीको अनुपात ११ प्रतिशत रहेको थियो। यसै क्रममा नेपालमा भएको आर्थिक क्रियाकलापमा भएको वृद्धि र अर्थतन्त्रको विस्तार सँगसँगै आ.व. २०६६/०६७ मा आईपुग्दा यसको अनुपातमा सुधार आई १५.३ प्रतिशत पुगेको थियो भने आ.व. २०६७/०६८ मा १४.६ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। त्यस्तै आ.व. २०६८/०६९ मा यस प्रवृत्तिमा उल्लेखनीय सुधार भई यसको अनुपात १५.७ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। आ.व. २०६९/०७० मा १७.५ प्रतिशत रहन गएको अनुपात आ.व. २०७०/०७१ मा १८.५ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। आ.व.२०७१/०७२ मा कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा राजस्वको योगदान १९.१० प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७२/०७३ मा राजस्वमा योगदान २१.४३ प्रतिशत र कर राजस्व कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा आ.व. २०७०/०७१ मा १६.१ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा कर राजस्वको योगदान १८.८७ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। यी तथ्यांकको आधारमा नेपालमा करको आधार तथा कर संकलनको अवस्था क्रमशः सुधार हुँदै गएको देखिन्छ।

तालिका नं. १ : कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा राजस्व परिचालनको अनुपात

Year	2065/66	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Ratio of Tax Revenue to GDP	12	13.3	12.6	13.2	15.3	16.1	16.75	18.87
Ratio of Total Revenue to GDP	14.7	15.3	14.6	15.7	17.5	18.5	19.1	21.43

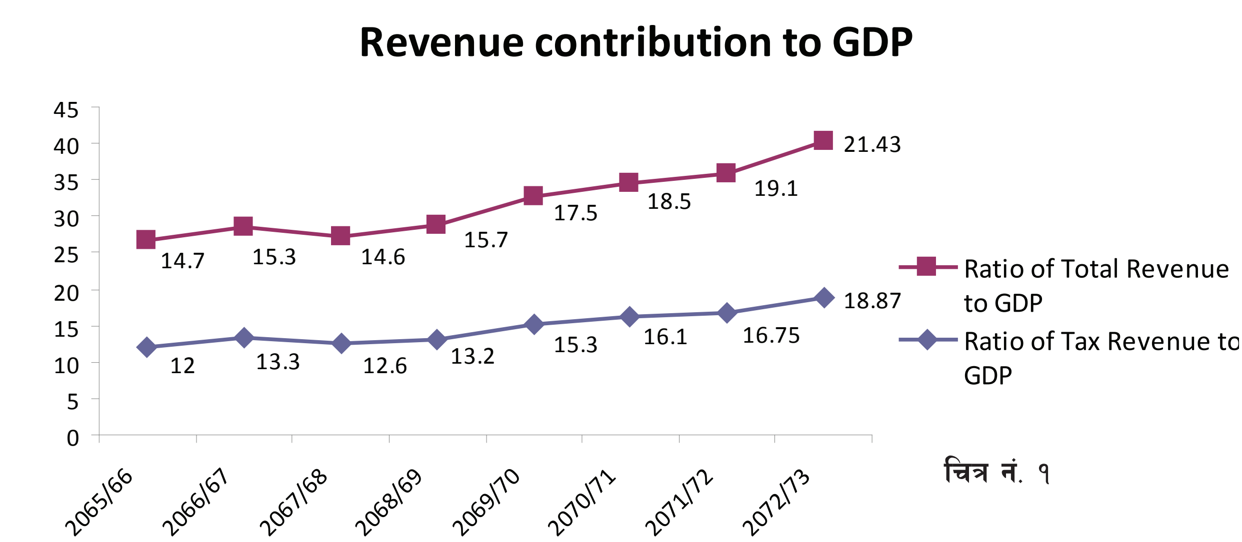

चित्र नं. १

२.२ कूल ग्राहस्थ उत्पादनसँग मूल्य अभिबृद्धि कर, आयकर र अन्तःशुल्क परिचालनको अवस्था

आर्थिक वर्ष २०५८/०५९ लाई आधार वर्ष मानी विश्लेषण गर्दा वस्तु तथा सेवाको उपभोगमा आधारित कर संकलनको योगदान आ.व. २०५८/५९ मा कूल गार्हस्थ उत्पादनको उत्पादन मूल्यमा करिब १.१ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। २०५४ सालमा मूल्य अभिबृद्धि करको कार्यान्वयन पछि यसको अनुपातमा बृद्धि हुन गई २.७ प्रतिशत पुग्न गएको थियो। आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ सम्म आउँदा यसको अनुपातमा वृद्धि हुन गई ४.६ प्रतिशत पुग्न गयो। त्यस्तै आ.व. २०६८/०६९ मा ४.६ प्रतिशत रहन गएको थियो भने आ.व. २०६९/०७० मा ४.९ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। आ.व. २०७०/०७१ मा ५.२ प्रतिशत र आ.व. २०७१/०७२ मा ५.५८ प्रतिशत रहन गएको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा ५.४३ प्रतिशत रहन गएको छ।

यसैगरी आयकर ऐन, २०५८ को कार्यान्वयन पछि यसको अनुपातमा क्रमशः वृद्धि हुदै गएको छ। आ.व. २०६७/०६८ मा ३.१ प्रतिशत रहन गएकोमा क्रमशः वृद्धि हुदै आ.व. २०६८/०६९ मा ३.४ प्रतिशत रहन गएको छ। आ.व. २०६९/०७० र २०७०/७१ मा यसको अनुपात ४ प्रतिशत रहन गएको थियो भने आ.व. २०७१/०७२ मा ४.१६ प्रतिशत रहन गएको

र आ.व. २०७२/७३ मा ५.२ प्रतिशत पुग्न गएको देखिन्छ ।

यसै गरी उपभोगमा आधारित अन्तःशुल्कको अनुपात पनि शुरुको आधार वर्षमा तत्कालको बिक्री करको हाराहारीमा रहेको भएतापनि नेपालले विश्व व्यापार संगठनको सदस्यता प्राप्त गरी भन्सार राजस्वको न्यूनता परिपूर्ति गर्न थप क्षेत्रमा यस करको करारोपण गर्न थालिएपछि अन्तःशुल्कको राजस्वमा योगदानको अनुपातमा पनि क्रमशः वृद्धि हुँदै आ.व. २०७०/०७१ सम्म आई पुग्दा अन्तःशुल्कको योगदान कूल गार्हस्थ उत्पादनसँगको २.४ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७१/०७२ मा २.५२ प्रतिशत पुगेको र आ.व. २०७२/७३ मा ३.०९ पुगेको देखिन्छ ।

तालिका २ : कूल ग्राहस्थ उत्पादनमा मू.अ.कर, आयकर र अन्तःशुल्कको अनुपात

Year	2064/65	2065/66	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Ratio of Excise to GDP	1.4	1.6	2	1.9	2	2.2	2.4	2.52	3.09
Ratio of IT to GDP	2.5	2.8	2	3.1	3.4	4	4	4.16	5.2
Ratio of VAT to GDP	3.7	4	4.6	4.5	4.6	4.9	5.2	5.58	5.43

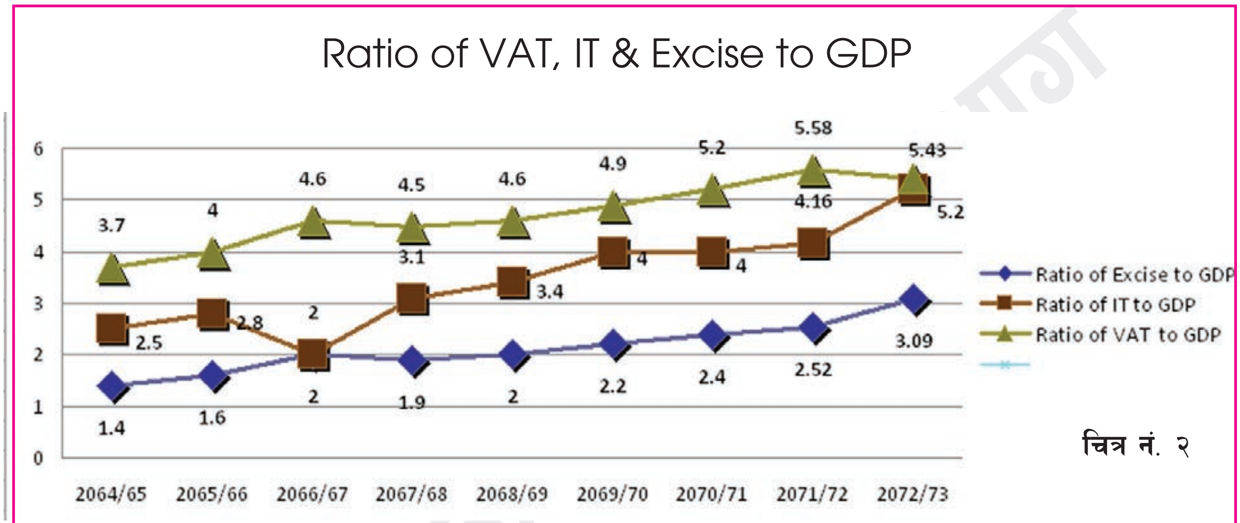

चित्र नं. २

२.३ कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान

आ.व. २०६५/०६६ को कूल राजस्व संकलनको लक्ष्य रु. १४५.३२ अर्ब रहेकोमा आन्तरिक राजस्वको योगदान पनि वढेर रु. ५२.२६ अर्व पुगेको थियो । त्यसैगरी आ.व. २०६६/०६७ को कूल राजस्व संकलनको लक्ष्य रु. १८२.३७ अर्व रहेकोमा रु. ६७.९६ अर्वको आन्तरिक राजस्व योगदान रहेको थियो भने कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्वको योगदानमा पनि वृद्धि भई ३७.२६ प्रतिशत पुगेको थियो। आ.व. २०६७/०६८ को कूल राजस्व संकलन रु. १९९.८१ अर्व रहेकोमा रु. ८०.४९ अर्वको राजस्व योगदान आन्तरिक राजस्वको रहेको थियो। अर्थात कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्वको योगदानको अशं घट्न गई ३५.२ प्रतिशत रहेको थियो। त्यसैगरी आ.व. २०६८/०६९ को कूल राजस्व संकलन रु. २४३.९२ अर्व रहेकोमा कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्वको योगदान रु. ९७.९ अर्व रही ४०.१४ प्रतिशत रहेको थियो। आ.व.२०६९/०७० को कूल राजस्व संकलन रु. २९६.०१ अर्व रहेकोमा कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्वको योगदान रु. ११७.८९ अर्व रही ३९.८ प्रतिशत रहेको थियो ।

आ.व. २०७०/०७१ मा कूल राजस्व संकलन रु. ३५६.८५ अर्व मा आन्तरिक राजस्व संकलन रु. १४०.५८ अर्व रहन गएको छ भने कूल राजस्वमा आन्तरिक राजस्वको अंश ३९.४० प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

त्यसैगरी आ.व. २०७१/७२ सम्म आइपुग्दा कूल राजस्व संकलन रु. ४०५.८४ अर्व मध्येमा आन्तरिक राजस्व संकलन रु. १६०.०९ अर्व हुन गएको देखिन्छ। जसमा आन्तरिक राजस्वको अंश ३९.४५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा कूल राजस्व रु. ४८१ अर्व ७९ करोड संकलन भएकोमा आन्तरिक राजस्व तर्फको संकलन रु. २०४ अर्व ४३ करोड

रहन गएको छ । कूल राजस्वमा आन्तरिक राजस्वको योगदान ४२.४३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

तालिका ३ : कूल राजस्व संकलनमा आन्तरिक राजस्व विभागको योगदान								
	2065/66	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Total Revenue (bn)	145.32	182.37	199.81	243.92	296.01	356.85	422.9	481.79
IRD's Collection(bn)	52.26	67.96	80.49	97.9	117.89	140.59	160.09	204.43
Share %	35.96	37.26	40.28	40.14	39.83	39.40	37.86	42.43

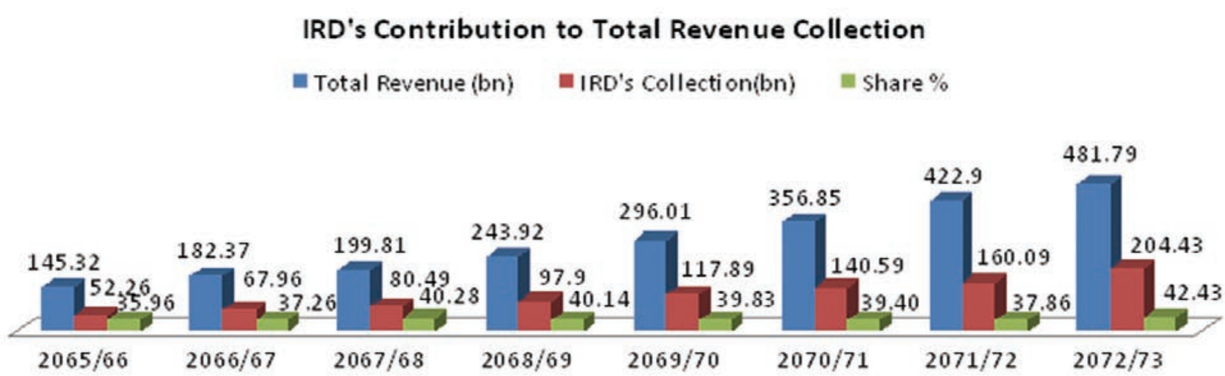

चित्र नं. ३

२.४ राजस्वको संरचनागत योगदान

आ.व. २०७२/७३ को कूल राजस्वको लक्ष्य रु. ४ खर्व ७५ अर्व १ करोड भएकोमा रु. ४ खर्व ८१ अर्व ७९ करोड संकलन भई लक्ष्यको तुलनामा १०१.४ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ। जसमा भन्सार शुल्क रु. ८३.८९ अर्व, आयकर रु. ११७.१३ अर्व, मूल्य अभिवृद्धि कर रु. १२७.७५ अर्व, अन्तःशुल्क रु. ६९.४५ अर्व, शिक्षा सेवा शुल्क, रु. ५७ करोड र स्वास्थ्य सेवा कर रु. ७२ करोड असुली भएको देखिन्छ। त्यसैगरी कूल राजस्व संकलनमा गैह्रकर राजस्वको अंश ११.९० प्रतिशत रहन गएको छ अर्थात् कूल राजस्व रु. ४८१.७९ अर्वमा गैह्रकर राजस्वको अंश ५७.३७ अर्व रहन गएको देखिन्छ भने कर राजस्व रु. ४२४.४२ अर्व संकलन भएको देखिन्छ।

तालिका ४ : राजस्वको संरचनात्मक योगदान	
Heading	**Rs billions**
Tax Revenue	424.42
Non Tax Revenue	57.37
Total	481.79

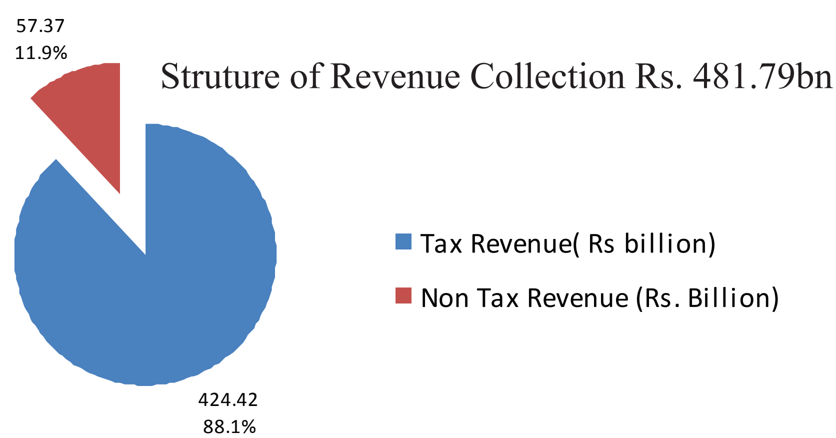

चित्र नं. ४

तालिका ५ : शिर्षकगत राजस्व संकलनको बनौट	
Heading	**(Rs billions)**
Costom Duty	83.89
Vat	127.75
Execise	69.45
Income Tax	117.13
Health Service Tax	0.72
Education Service Fee	0.57
Other Tax (Registration fee, Vehicle Tax and Other Tax)	24.88

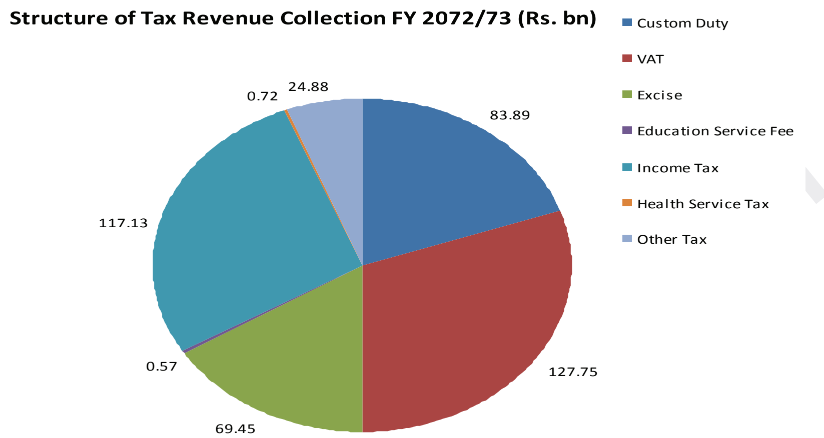

चित्र नं. ५

२.५ पञ्चवर्षीय रणनीतिक तथा त्रिवर्षीय सुधार योजनाको समीक्षा

कर प्रणालीलाई समयानुकूल सूचना प्रविधिमैत्री बनाई विद्यमान संरचनाको पुनरावलोकन, मातहत कार्यालयहरुको कार्यक्षेत्रको पुनर्सिमांकन तथा कर प्रशासनमा आवद्ध जनशक्तिको क्षमता तथा उत्पादकत्व वृद्धि गर्ने तर्फ सुस्पष्ट कार्य योजना सहित कार्यप्रारम्भ गर्नको लागि हाल विभागले अवलम्बन गरेको पञ्च वर्षीय रणनीतिक योजना तथा त्रिवर्षीय सुधार योजनाले परिलक्षित गरेका र सुधार योजना शुरु भएदेखि हालसम्म सम्पन्न भएका कार्यहरुको गहन विश्लेषण तथा ठोस समस्या पहिचान गरी राजस्व नीतिले लिएको राजस्व परिचालनलाई फराकिलो र उच्च बनाई सुदृढ सार्वजनिक प्रणालीको विकास गर्ने उद्देश्यका साथ यो रणनीतिक योजना ल्याइएको हो। पञ्चवर्षीय रणनीतिक तथा त्रिवर्षीय सुधार योजनाको समीक्षा गर्दा योजनाले परिलक्षित गरेका सूचकहरुको अवस्था देहाय बमोजिम रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. ६: Implementation Status Of SP & RP IN 2015/16

			Base year	Current Year	Target Year
sn	Major Indicators	Unit	2010/11	2015/16	2016/17
1	Tax Revenue -GDP Ratio	%	14.6	18.87	18
2	Income Tax -GDP Ratio	%	3.1	5.2	5.46
3	VAT -GDP Ratio	%	4.58	5.43	5.64
4	Excise -GDP Ratio	%	1.96	3.09	3.17
5	Online registration	%	96.8		100
6	e-Filing	%	87		100
7	VAT Non-filer	%	21.33	30.29	10
8	Income Tax Non-filer	%	58.36	38	40
9	No of Taxpayer Audit Selection	%	1.3		2
10	Decrease in complaince cost by	%	9328	NA	50

आन्तरिक राजस्व विभाग

आ.व. २०६७/०६८ लाई आधार वर्ष मान्दा कर राजस्वको कूल ग्राहस्थ अनुपात १४.६ प्रतिशत रहेको थियो भने यो रणनीतिक योजना लागू भएपछि आ.व. २०७१/०७२ मा यसको अनुपात बढेर १६.७५ प्रतिशत रहेको थियो । आ.व. २०७२/०७३ मा यसको अनुपात बढेर १८.८७ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ। त्यसैगरी आ.व. २०७१/७२ मा आयकरको अनुपात ४.१६ प्रतिशतबाट आ.व. २०७२/०७३ मा ५.२ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ भने अन्त:शुल्क आ.व. २०७२/७३ मा ३.०९ प्रतिशत पुगेको देखिन्छ। आ.व. २०७३/०७४ मा ५.४६ प्रतिशत, मूल्य अभिवृद्धि करसँग ५.६४ प्रतिशत, अन्तशुल्कसँग ३.१७ प्रतिशत पुग्न जाने देखिन्छ। यो योजना लागू भएपछि Online Registration आधार वर्ष २०६७/०६८ मा ९६.८ प्रतिशत थियो भने आ.व. २०७१/०७२ मा ९९.१ प्रतिशत पुग्न गएको देखिन्छ भने यो योजनाको पूर्ण कार्यान्वयन पछि आ.व. २०७३/०७४ मा यसलाई १०० प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य लिएकोमा सो लक्ष्य पूरा हुने देखिन्छ। त्यसैगरी इ फाइलिङ तर्फ पनि १०० प्रतिशत नै लक्ष्य पुग्ने देखिन्छ। कर परीक्षण भएका करदाताको संख्या आ.व. २०६७/०६८ लाई आधार वर्ष मान्दा १.३ प्रतिशत थियो भने यस्तो कर परीक्षण आ.व. २०७१/०७२ मा १.२५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ भने यस योजनाको पूर्ण कार्यान्वयन पछि आ.व. २०७३/०७४ मा यस्तो करपरीक्षण २ प्रतिशत पुग्ने देखिन्छ।

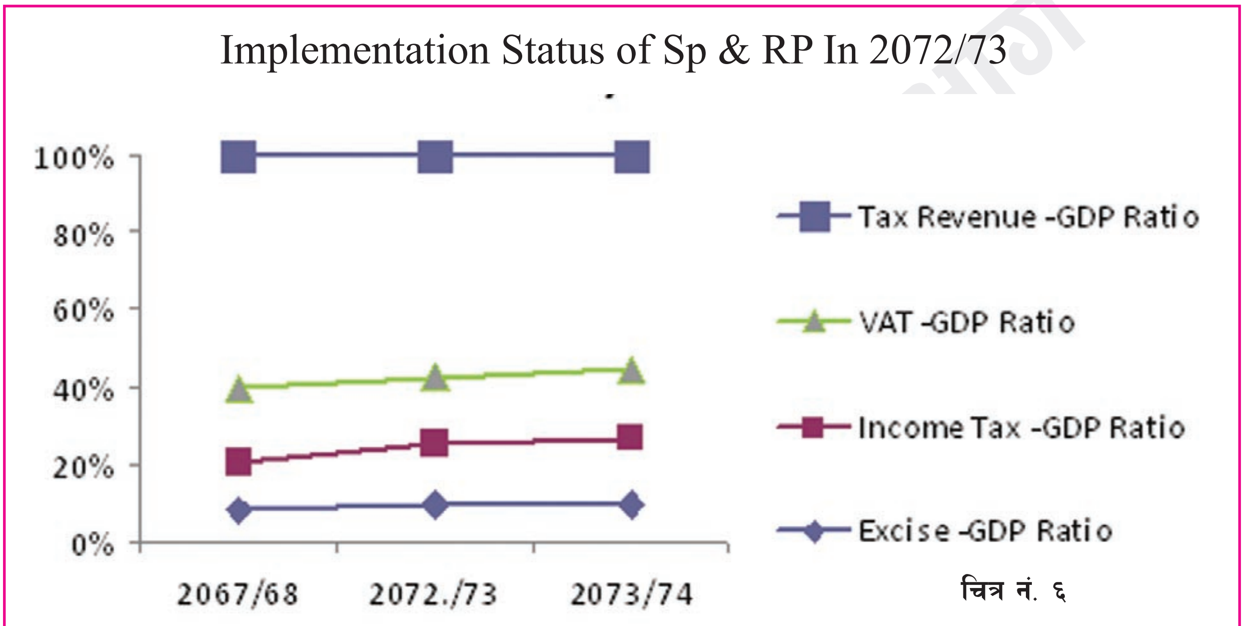

चित्र नं. ६

आ.व. २०६७/०६८ लाई आधार वर्ष मान्दा VAT Non Filer २१.३३ प्रतिशत रहेको थियो भने आ.व. २०७१/०७२ मा यो अनुपात बढेर २४.२ प्रतिशत भएको देखिन्छ भने यो योजनाको पूर्ण कार्यान्वयन पछि आ.व. २०७३/०७४ मा भ्याट ननफाइलरलाई १० प्रतिशत पुऱ्याउने लक्ष्य लिएकोमा सो लक्ष्य पूरा गर्न थप मेहनत गर्नुपर्ने देखिन्छ। त्यसैगरी आयकर तर्फको ननफाइलर आ.व. २०६७/०६८ मा ५८.३६ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७१/०७२ मा ४० प्रतिशत र आ.व. २०७१/७२ मा ३८ प्रतिशत आयकरतर्फ ननफाइलर रहेको देखिन्छ भने आ.व. २०७३/०७४ मा तोकिएको लक्ष्यभन्दा बढी प्रगति हुने देखिन्छ।

२.६ शाखागत बिश्लेषण

२.६.१ करदाता सेवा शाखा

करदाता सेवा शाखाले मूलतः करको दायरा फराकिलो बनाउने, कर सहभागिताको स्तरमा सुधार गर्ने, करदातालाई करका औपचारिकता पूरा गर्न सक्षम बनाउन करदाता शिक्षाको कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने, करदेयी क्षमताको पहिचान गरी कर प्रशासनको प्रभावकारिताको लागि सूचना संकलन गर्ने, आन्तरिक रूपमा प्राप्त भएका करदाताका सूचनाको भण्डारण गर्ने, यसको उपयोग गर्नका लागि आन्तरिक रूपमा सूचना प्रवाह गर्ने, करदातालाई विद्युती माध्यमबाट सेवा लिन सक्ने र कार्यालयले सेवा दिनसक्ने गरी नवीन प्रविधिको विकासमा जोड दिने कार्य गर्दछ। यसका साथै प्राप्त भएका करदाताका कर तथा आय विवरणहरू सम्बन्धी तथ्यांकहरू प्रशोधन गरी सूचना प्रणालीमा भण्डारण गर्ने, प्रशोधित हुन नसकेका विवरण र राजस्व जोखिम रहेका करदाता एवं विवरणको पहिचान गरी कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको लागि करदाताको सूचना वैक तयार गर्ने काममा पनि क्रियाशील छ। कर प्रणालीको प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि करदाता र जनतासँग अर्न्तक्रिया गर्ने र करदाताका सूचनाको दिगो व्यवस्थापन गर्ने कार्य पनि यस शाखावाट सम्पादन हुँदै आएको छ।

आर्थिक ऐन, २०७२ को विशेष व्यवस्थाको प्रगति

१. करको दायरामा नआएका प्राकृतिक व्यक्तिले आय वर्ष २०६८/०६९, २०६९/०७० र २०७०/०७१ को आय विवरण र सो मा लाग्ने कर २०७२ पुस मसान्तभित्र दाखिला गरेमा सोमा लाग्ने शुल्क तथा व्याज मिन्हा हुने तथा उल्लेखित अवधिभन्दा अघिका वर्षहरूको आय विवरण पेश गर्नु नपर्ने सम्बन्धि विशेष व्यवस्था अनुरूप ७९९६ करदाताहरू करको दायरामा आएका छन् ।

२. भूकम्पबाट पूर्ण रूपमा व्यवसाय ध्वस्त भई राहत प्राप्त गरेका र जिल्ला दैवी प्रकोप उद्द्ार समितिबाट प्रमाणित भएका पूर्व अनुमानित आय विवरण बुझाउने साना करदाताले त्यस्तो प्रमाणसहित आय विवरण बुझाएमा आ.व. २०७१/०७२ मा लागेको आयकर र घरबहाल कर मिन्हा साथै आ.व. २०७२/०७३ को अन्तःशुल्क नविकरण दस्तुर समेत मिन्हा हुने विशेष व्यवस्था अनुरूप ५०१६ करादता लाभान्वित भएका छन् ।

३. आयकर ऐन, २०३१ बमोजिमको आयकर र मूल्यअभिवृद्धि ऐन २०५२ ले प्रतिस्थापन गरेका होटल कर, मनोरन्जन कर, ठेक्का कर र विक्री कर ऐन बमोजिम २०६० साल असार मसान्तसम्म लगत कायम भई असुल उपर हुन नसकेका वक्यौता कर मध्ये प्रति लगत २० हजार रूपैयासम्मको वक्यौता कर र सो मा लागेको व्याज मिन्हा हुने विशेष व्यवस्था अनुप १८३९६ करदाता सहभागी भएका छन् । जसबाट रू १३ करोड ९४ लाख वक्यौता कर मिन्हा भएको छ ।

४. अन्तःशुल्क इजाजतपत्र नलिएका वा इजाजतपत्र नविकरण नगरेका क्रसर उद्योगले आ.व. २०७२/७३ का लागि २०७२ साल असोज मसान्तभित्र अन्तःशुल्क इजाजतपत्र लिई कारोवार संचालन गरेमा सोभन्दा अघि लागेको इजाजत दस्तुर विलम्ब दस्तुर, जरिवाना र व्याज मिन्हा हुने व्यवस्था अनुरूप ६ करदाता सहभागी भएका छन् ।

आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा करदाता सेवा शाखाबाट सम्पादन भएका कार्यहरु

करदाता सेवा शाखाबाट तय गरिने मातहत कार्यालयहरूको आ.ब. २०७२।७३ को करदाता सेवा सम्बन्धी वार्षिक लक्ष्य निर्धारण गरिएको । जसमा तपसीलमा उल्लेख भए बमोजिमको प्रगति हासिल भएको:

(क) करको दायरा विस्तारः

- आर्थिक वर्ष २०७२।७३ मा व्यवसायिक स्थायी लेखा नम्वर (B-PAN) ८४२४६ प्रदान गरी यस यस आर्थिक वर्षसम्म जम्मा ८४९२३६ करदाताले व्यवसायिक स्थायी लेखा नम्वर प्राप्त गरेको ।
- आर्थिक वर्ष २०७२।७३ मा व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्वर (P-PAN) ७७५७९ प्रदान गरी यस आ.व सम्म जम्मा ६०३५८१ करदाताले व्यक्तिगत स्थायी लेखा नम्वर प्राप्त गरेको ।
- आर्थिक वर्ष २०७२।७३ मा मू.अ.कर दर्ता तर्फ १३९११ करदाताहरूको कारोवार दर्ता गरी

यस आर्थिक वर्षसम्म १६७५३० वटा करदाताहरू मू.अ.करमा दर्ता भएका ।

- आर्थिक वर्ष २०७२।७३ मा अन्तःशुल्कतर्फ ५४३११ करदातालाई अन्तःशुल्क इजाजतपत्र प्रदान तथा नवीकरण गरिएको
- आर्थिक वर्ष २०७२।७३ मा बहाल आयलाई लक्षित गरी ५०२९९ बहाल सर्भे सम्पन्न गरिएको ।

(ख) करदाता शिक्षा कार्यक्रम :

- करदाताहरूसंग ११३१ वटा अन्तर्क्रिया तथा तालिम कार्यक्रम सम्पन्न गरिएको ।
- Tool kit को वितरण गरी करदाता शिक्षा कार्यक्रमलाई प्रभावकारी बनाइएको ।

(ग) कर सहभागितामा बृद्धिः

- आर्थिक वर्ष २०७१।७२ मा ४६७५४२ आयविवरण प्राप्त भएकोमा यस आ.व. २०७२/०७३ मा ४७७२७५ आय विवरण प्राप्त भएको छ ।
- आर्थिक वर्ष २०७१।७२ मा ७७७८३ अग्रिम कर कट्टीको विवरण प्राप्त भएकोमा आ.व. २०७२/०७३ मा ९३१०३ अग्रिम कर कट्टीको विवरण प्राप्त भएको ।
- आर्थिक वर्ष २०७१।७२ मा मू.अ.कर विवरण पेश नगर्ने करदाताहरू ३१ प्रतिशत रहेकोमा आ.व २०७२।७३ को अन्त्यमा विवरण पेश नगर्ने करदाताहरू २५ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।
- आर्थिक वर्ष २०७१।७२ मा ३५९७७ करदाताको विवरण अद्यावधिक गरिएकोमा यस आ.व. २०७२/७३ मा ४११९७ करदाताको विवरण अद्यावधिक गरिएको ।
- आर्थिक वर्ष २०७०।७१ मा २१७९० करदाताको आयविवरण Rapid verification गरी रू. ३७,०८,७६,०००।०० करसहभागिता गराइएको, आ.व २०७१।७२ मा २४८५३ आयविवरणको Rapid verification गरी रू.४७,५२,५३,०००।०० कर सहभागिता गराइएकोमा आ.व. २०७२/०७३ मा ३५३९९ आय विवरणको Rapid verification गरी रू ३९,०५,०७,९१०।०० कर सहभागिता गराइयो ।

१	करको दायरा विस्तार	२०७१।७२	२०७२।७३
	व्यवसायिक स्था.ले.नं.	८६३६३	८४२४६
	व्यक्तिगत स्था.ले.नं.	९४१६२	७७५७९
	मू.अ.कर दर्ता	१७५०६	१३९११
	अन्तःशुल्क इजाजत	४६९८७	५४३११
	बहाल कर सर्भेक्षण संख्या	६२४३२	५०२९९
२.	कर सहभागितामा बृद्धि		
	आयविवरणको प्राप्ति	४६७५४२	४०६५१८
	आयविवरण ननफाइलर	४३	४६
	मू.अ.कर ननफाइलर	२५	२५
	टि.डि.एस विवरण प्राप्ति	७७७८३	९३१०३
३	भेरिफिकेशन		
	Rapid verification No	२४८५३	३५३९९
	Rapid verification Amount(000)	४७५२५३	३९०५०७
	Tax payer Update No	३५९७७	४११९७

आगामी दिनमा करको दायरा विस्तार तथा सहभागिता अभिवृद्धि एवं अभिलेख व्यवस्थापन गर्न करदाता अनुगमन कार्यविधि तयार गरी कार्यान्वयन गर्नुपर्ने देखिन्छ ।

करदाता सेवा शाखाबाट सम्पादित अन्य कार्यहरु

१. मूल्य अभिबृद्धि करमा दर्ता भएका २० लाख भन्दा बढी कारोबार हुने करदाताहरु मध्ये नियमानुसार चौमासिक कर विवरण पेश गर्न पाउने बाहेक अन्य करदाताहरुलाई मासिक विवरण पेश गर्न लगाउने व्यवस्था गर्न कार्यालयहरुमा लेखी पठाएको ।

२. करदाताले मू.अ.कर दर्ता खारेजी र स्थायी लेखा नम्वर खारेजी तथा स्थगनको लागि विवरण पेश गरी लामो समयदेखि कार्य सम्पादन हुन बांकी रहेकोमा यथासिघ्र कार्यसम्पन्न गर्न निर्देशन दिइएको ।

३. कम्प्यूटर विजक सम्बन्धी कार्यविधि, २०७१ (संशोधन सहित) बमोजिम कम्प्यूटर सफ्टवेयर प्रमाणिकरण तथा बिक्री वितरणको कार्य गरिएको छ। कम्प्यूटर सफ्टवेयर प्रमाणीकरण संख्या ८८ र सफ्टवेयरको बिक्री वितरणको संख्या ७७ रहेको छ ।

४. मातहत कार्यालहरुलाई आफ्नो कार्यक्षेत्रभित्र कारोबार स्थल भएका करदाताहरुलाई मात्र स्थायी लेखा नम्बर दिन, करदाताहरुको स्थायी लेखा नम्बर सम्बन्धी विवरण अद्यावधिक गर्न, कारोवार संचालन भएकै क्षेत्रमा Log On गर्ने व्यवस्था मिलाउन र शाखाबाट मात्र कारोवार हुनेका हकमा सो शाखा रहेकै क्षेत्रमा Log On गर्ने व्यवस्था मिलाउन निर्देशन दिइएको ।

५. करदाताहरुको **Log Off/Log On**:

ठूला करदाता कार्यालय (LTO) को कार्यक्षेत्र अन्तर्गत पर्ने १७९ करदाताहरुलाई आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु र करदाता सेवा कार्यालयहरुबाट Log Off गरी LTO मा Log On गरिएको ।

आयकर तर्फ (आ.व. २०७०/७१ को आय विवरणको कारोवार अंकको आधारमा	मू.अ.कर तर्फ (आ.ब. २०७१/७२ को मू.अ.कर विवरणको आधारमा	जम्मा
४९	११०	१६९

- LTO मा Log On भएका तर ठूला करदाताको थ्रेसहोल्ड भन्दा कम कारोवार भएका ६२ करदाताहरुलाई उक्त कार्यालयबाट Log Off गरी सम्बन्धित आ.रा.का. र क.से.का.हरुमा Log On गरिएको ।
- वार्षिक कारोबार रकम पाँच करोड नाघेका ६९८ करदाताहरुलाई करदाता सेवा कार्यालयहरुबाट Log Off गरी सम्बन्धित आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं. १, २ र ३ मा Log On गरिएको ।

कार्यालय	आयकर तर्फ (आ.व. २०७०/७१ को आय विवरणको कारोवार अंकको आधारमा	मू.अ.कर तर्फ (आ.ब. २०७१/७२ को मू.अ.कर विवरणको आधारमा	जम्मा
काठमाण्डौं क्षेत्र नं. १	९४	१७३	२६७
काठमाण्डौं क्षेत्र नं. २	४८	९९	१४७
काठमाण्डौं क्षेत्र नं. ३	८७	१९७	२८४

६. चौथो राष्ट्रिय कर दिवस, २०७२

- चौथो राष्ट्रिय कर दिवस, २०७२ मूल समारोह आयोजक समिति र विभिन्न कार्यगत उपसमितिहरु गठन गरी २०७२ मार्ग १ गते राष्ट्रिय प्रज्ञा प्रतिष्ठानमा भव्यताका साथ सम्पन्न गरिएको । सोही अवसरमा राजस्वमा उल्लेखनीय योगदान गर्ने करदाताहरु र कर्मचारीहरुलाई सम्मान तथा पुरस्कार वितरण गर्ने लगायत

आन्तरिक राजस्व विभाग

सप्ताहव्यापी रुपमा विभिन्न कार्यक्रमहरु सम्पन्न भयो ।

- उपत्यका भित्रका कार्यालयहरुबाट सम्मानित हुने करदाता तथा पुरस्कृत हुने कर्मचारीहरुलाई मिति २०७२/८/७ गते एकैथलोबाट होटल हिमालयमा र उपत्यका बाहिरका कार्यालयहरुमा विभिन्न मितिमा सम्मान कार्यक्रम सम्पन्न गरियो ।
- Frequently Asked Question अपडेट गरिएको ।
- Call Centre मार्फत सेवाग्राहीहरुको जिज्ञासा एवं प्रश्नहरुको उत्तर दिने कार्य गरिएको ।

७ सूचना, प्रकाशन र प्रशारण :

करदाताहरुलाई कर कानुनमा भएका प्रावधानहरु र करसहभागिता अभिवृद्धि गर्न जानकारीमूलक विभिन्न सूचनाहरु तयार गरी प्रसार प्रचार गरिएको । कर सम्बन्धी विद्यमान व्यवस्थाहरु तथा आर्थिक विधेयक, २०७२ द्वारा प्रदान गरिएका मिन्हा, सुविधाहरु र कर कानुनहरुमा गरिएका परिवर्तनहरु सम्बन्धी सूचना प्रकाशन र प्रशारण गरिएको र आगामी दिनमा तपसिल बमोजिमका कार्य गरी सूचना तथा कार्यक्रम निर्माण प्रकाशन र प्रशारण व्यवस्थित गर्नुपर्ने :

- कर प्रशासनसंग सम्बन्धित सूचनामूलक सामग्री तथा कार्यक्रम निर्माण गर्दा प्रतिस्पर्धात्मक रुपमा कम लागत र गुणस्तरीयता कायम हुने गरी व्यवस्थापन गर्नुपर्ने ।
- कार्यक्रम उत्पादन गरी प्रशारण गर्न स्वीकृति दिंदा सो अवधिमा बिना शुल्क कर प्रशासन सम्बन्धी सूचना प्रवाह गर्ने व्यवस्था गर्नुपर्ने ।
- प्रशारणको सुनिश्चिततालाई ध्यानमा राखेर मात्र प्रचार सामग्रीहरु निर्माण गर्नुपर्ने ।

कर दायराको अवस्था

करदाताको कारोवारको सीमाको आधारमा मूल्य अभिबृद्धि करमा दर्ता हुने शुरुको व्यवस्था र मूल्य अभिवृद्धि कर कानूनले केही व्यवसायलाई करको दायरा बाहिर राखेकोले करदाताको पहिचानको अवस्था फरक देखिन्छ । आ.व २०७२/०७३ मा स्थायी लेखा नम्बर ८४ हजार २ सय ४६ लाई प्रदान गरिएको छ भने मूल्य अभिबृद्धि कर तर्फ १३ हजार ९ सय ११ करदाताहरू थप भएका छन् । यसै गरी आ.व. २०७२/०७३ सम्ममा ५४ हजार ३ सय ११ करदाताहरूले अन्तःशुल्कको ईजाजत नवीकरण गरेको देखिन्छ । करदाता दर्ता हुने विगतदेखिको प्रवृत्तिगत अवस्था हेर्दा आ.व. २०५७/०५८ मा ५० हजार ५६१ आयकर तर्फ स्थायी लेखा नम्बर लिएकोमा आ.व. २०७२/०७३ सम्म आउंदा ८ लाख ४९ हजार २ सय ३६ करदाता दर्ता भएको देखिन्छ । जस मध्ये मू.अ.कर मा दर्ता भएको करदाता संख्या १ लाख ६७ हजार ५ सय ३० रहेको छ ।

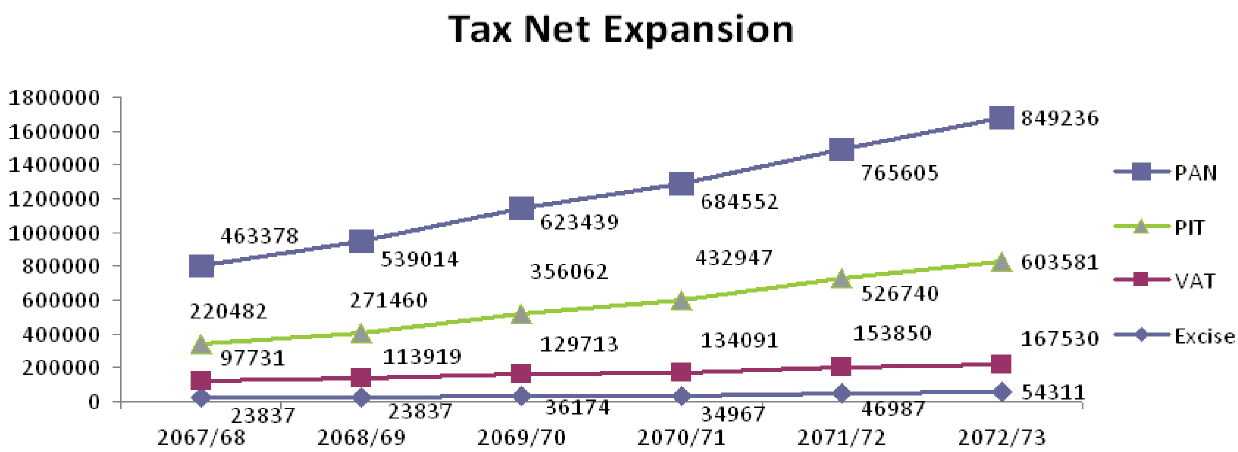

चित्र नं. ७

करको दायरा विस्तार

करको दायरा विस्तार अर्न्तगत आ.व. २०७२/७३ मा उत्साहजनक प्रगति भएको छ । यस अर्न्तगत कर शिक्षा तथा अर्न्तक्रिया, करदाताहरूको अभिलेख अद्यावधिक गर्ने, घरवहाल सर्वेक्षण र त्यसको माध्यमवाट घर वहाल कर संकलन, मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता आदिबाट करको दायरामा विस्तार भएको छ ।

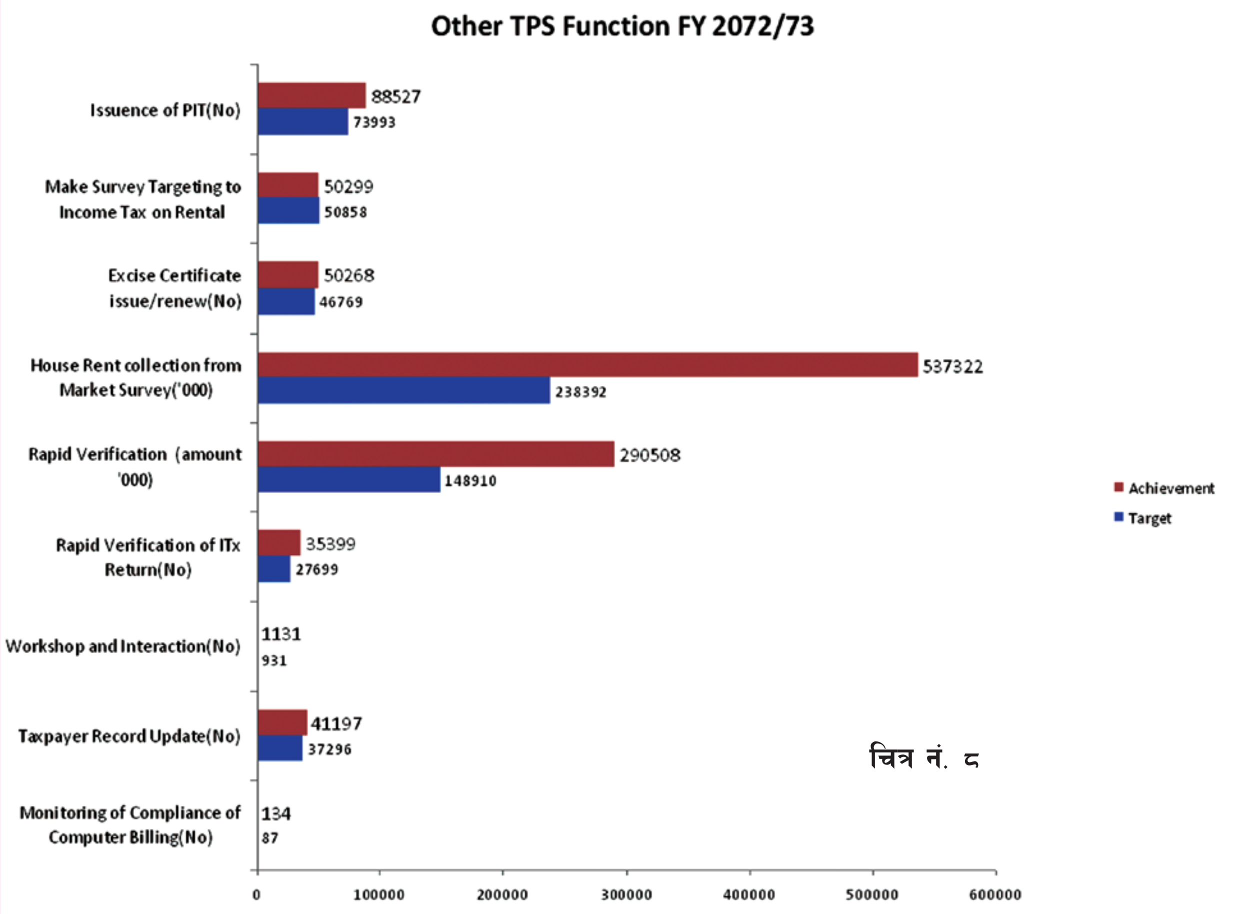

चित्र नं. ८

आय विवरणको संरचनात्मक अवस्था

आ.व. २०७१/०७२ मा आयकरमा कूल दर्ताको अनुपात हेर्दा NonFiler र Filer क्रमशः ३८ र ६२ प्रतिशत रहेकोमा डे०३ विवरण बुझाउने करदाता ३९.६३ प्रतिशत र डे०१ विवरण बुझाउने ६०.३७ प्रतिशत रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी Tax Liability Reported मा डे०१ विवरणबाट राजस्वमा योगदान करिव १ प्रतिशत रहेको छ भने डे०३ विवरणको हिस्सा ९९ प्रतिशत भएको देखिन्छ ।

मूल्य अभिवृद्धि कर विवरणको संरचनात्मक अवस्था

आ.व २०७१/०७२ मा कूल मूल्य अभिवृद्धि विवरणको संरचनात्मक अवस्थालाई हेर्दा VAT Filer / Non Filer क्रमशः ७४.८ र २४.२ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७२/०७३ मा ७० र ३० प्रतिशत रहेको छ। Debit VAT Returns आ.व. २०६८/०६९ मा २७.०७ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०६९/०७० मा २५.४३ प्रतिशत रहेको छ भने आ.व. २०७०/०७१ मा यसको प्रतिशत बढेर २७.१४ प्रतिशत भएकोमा आ.व. २०७१/७२ मा १२.७९ प्रतिशतमा झरेको देखिन्छ । आ.व. २०७२/०७३ मा १३.३० प्रतिशत रहेको देखिन्छ । त्यसैगरी Credit VAT Returns आ.व. २०६८/०६९ मा ३६.८५ प्रतिशत रहेकोमा यसको अंश वढेर आ.व. २०६९/०७० मा ४०.१ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७०/०७१ मा

यसको प्रतिशत अझ वढेर ४५.४९ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७१/७२ मा ४४.०३ प्रतिशत भएको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा क्रेडिट रिटर्न ५१.११ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

मूल्य अभिबृद्धि कर विवरणको संरचनात्मक अवस्था

	2068/069	2069/070	2070/071	2071/7072	2072/073
Debit Returns (%)	27.07	25.43	27.14	18.98	13.30
Credit Returns (%)	36.85	40.1	45.49	44.03	51.11
Zero Returns (%)	36.05	34.45	27.37	25	35.58
Debit Amounts shown in M3 (billions)	3.16	3.72	4.76	3.40	44.8
Credit Amounts shown in M3(billions)	11.07	15.13	39.05	17.77	26.4
Ratio of credit Amount to debit amount (Times)	3.5 times	4.06 times	8.20 times	5.22 times	0.59 Times

Zero VAT Returns आ.व. २०६८/०६९ मा ३५.५२ प्रतिशत रहेकोमा यसको अंश वढेर २०६९/०७० मा ३४.४५ प्रतिशत रहेको छ भने आ.व. २०७०/०७१ मा यसको प्रतिशत घटेर २५ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७२/०७३ मा ३५.५८ प्रतिशत रहेको छ। Debit Amount को तुलनामा Credit Amount को अनुपातलाई हेर्दा आ.व. २०६८/६९ मा ३.५ Times ले वढि छ भने आ.व. २०६९/०७० मा यसको अनुपात वढेर ४.०६ Times र आ.व. २०७०/०७१ मा अझ वढेर ८.२ Times रहेकोमा आ.व. २०७२/७३ मा यसको अनुपात घटेर ०.५९ Times पुगेको देखिन्छ।

मू.अ.कर विवरण नवुझाउने करदाता ३०%, कर विवरण बुझाउने करदाता मध्ये १३.३०% ले डेविट विवरण, ५१.११%, ले क्रेडिट विवरण र ३५.५८% ले शून्य विवरण बुझाएको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ डेविड विवरण बुझाउनेको संख्या घट्दै गएको, क्रेडिट विवरण र शून्य विवरण बुझाउने करदाताको संख्या बढ्दै गएकोले कानूनको कार्यान्वयनमा कडाइ गर्दै बजार अनुगमनलाई प्रभावकारी एवं सशक्त बनाउनुपर्ने देखिन्छ।

२.६.२ अनुसन्धान तथा विकास शाखा

अनुसन्धान तथा विकास शाखाबाट विगत वर्षहरुमा जस्तै आ.व. २०७२/७३ मा समेत करदाताहरुले कार्यालयमा पेश गरेका विभिन्न विवरणहरुको विश्लेषणका साथै आन्तरिक तथा वाह्रय श्रोतहरुवाट प्राप्त भएको सूचना तथा उजुरीहरुलाई आधार लिएर अनुसन्धानको कार्य अघि वढाउने रणनीति लिई सोही अनुसार अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यगत परिसूचकहरुको वार्षिक लक्ष्य निर्धारण गरी कार्यालयहरुमा पठाइयो।

अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यगत परिसूचकहरुको वार्षिक तथा मासिक लक्ष्य हासिल गर्नका लागि आन्तरिक राजस्व विभाग अर्न्तगत काठमाण्डौ उपत्यका भित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालय क्षेत्र नं. १, २ र ३ तथा ठूला करदाता कार्यालयमा अनुसन्धान शाखाका रुपमा छुट्टै शाखा संचालनमा रहेका छ भने अन्य आन्तरिक कार्यालय तथा करदाता सेवा कार्यालयहरुमा कर परीक्षण शाखावाट नै अनुसन्धान समेतको कार्य सम्पादन हुने गरेको छ।

विद्युतीय व्यवस्थापन सूचना प्रणाली (EIMS) मा प्रविष्टि गरिएको प्रगति तथ्यांकको आधारमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा अनुसन्धान सम्बन्धी कार्यगत परिसूचकहरुको समग्रमा लक्ष्य अनुरुप प्रगति भएकै छ।

अनुसन्धान तथा विकास शाखाको विगत ५ आर्थिक वर्षको कार्यगत परिसूचकहरुको प्रगति तथा Yield Per Case लाई निम्नानुसार प्रस्तुत गरिएको छ।

Audit Section : IRO & TSO

Indicators	Performance 2072/73	Performance 2071/72	Performance 2070/71	Performance 2069/70	Performance 2068/69
Detail Investigation					
Comprehensive Investigation (No. of cases)	942	1266	769	507	221
Amendment / Assesment of IT ('000)	254373	213626	160908	152044	284956
Yield Per case ('000)	**270**	**169**	**209**	**300**	**1289**
Management Assesment of VAT (000)	244742	224933	225230	146261	195809
Yield Per case ('000)	**260**	**178**	**293**	**288**	**886**
Total	499385	438727.7	386347.2	298604.9	482054
Yield Per case ('000)	**530**	**347**	**502**	**589**	**2181**

Investigation Section :LTO, IRO 1, 2, 3

Indicators	Performance 2072/73	Performance 2071/72	Performance 2070/71	Performance 2069/70	Performance 2068/69
Comprehensive Investigation (No)	147	337	533	252	152
EDP Based Investigation (No)	48	24	40	17	14
AA of IT (Rs 000)	647972	1148762	1771571	1103688	825547
Yield Per case ('000)	**4408**	**3409**	**3324**	**4380**	**5431**
MA of VAT (Rs. 000)	148906	454906	995898	330833	445724
Yield Per case ('000)	**1013**	**1350**	**1868**	**1313**	**2932**
Total	801286	1607077	2770793	1438901	1276702
Yield Per case ('000)	**5451**	**4769**	**5198**	**5710**	**8399**

तथ्यांकीय विश्लेषण तर्फः

करदातावाट कार्यालयमा पेश भएका आयकर तथा मू.अ.कर विवरणका साथै करदातावाट करफिर्ता दावी गर्न पेश भएको विवरणको विश्लेषण तर्फका लक्ष्यलाई हेर्दा शत प्रतिशत भन्दा वढी प्रगति हासिल भएको देखिन्छ। विगत ४ वर्षको लक्ष्य प्रगति विवरण निम्नानुसार रहेको छ :

Indicators	2072/73		2071/72		2070/71		2069/70	
	Target	Performance	Target	Performance	Target	Performance	Target	Performance
Data Analysis Income Tax Returns (No)	100	113	100	115	265	296	245	276
Data Analysis of VAT Returns (No)	100	114	100	118	205	241	170	207
Data Analysis of Refund Claims (No)	50	58	50	58	50	61	45	50

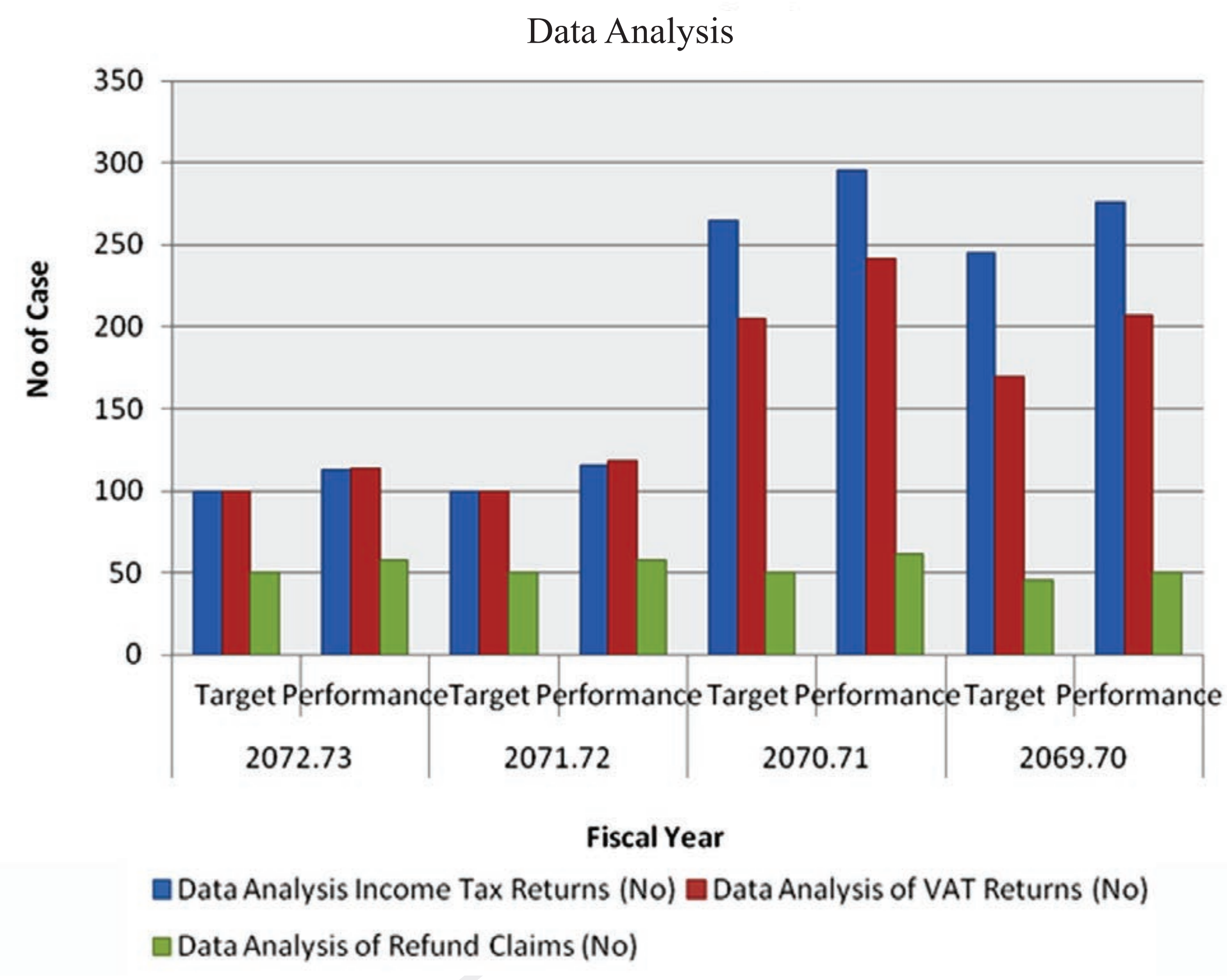

चित्र नं. ९

अनुसन्धान संख्या तर्फ

अनुसन्धानको संख्यात्मक लक्ष्यलाई हेर्दा प्रारम्भिक अनुसन्धान तथा विस्तृत अनुसन्धानको लक्ष्य हासिल भएकै देखिन्छ । कम्प्यूटर सूचनामा आधारित अनुसन्धान (EDP) संख्याको लक्ष्य पनि विगतको आर्थिक वर्षहरुमा भन्दा बढि प्रगति भएको पाइन्छ । विगत ४ वर्षको लक्ष्य प्रगतिको विवरण निम्नानुसार रहेको छः

Indicators	2072.73		2071.72		2070.71		2069.70	
	Target	Performance	Target	Performance	Target	Performance	Target	Performance
Pre Investigation (No. of Cases)	1230	1332	1028	1266	800	918	755	840
Comprehensive Investigation (No. of cases)	432	1088	1194	1626	965	1302	465	759
EDP Based Investigation (No)	48	48	20	24	35	40	30	17

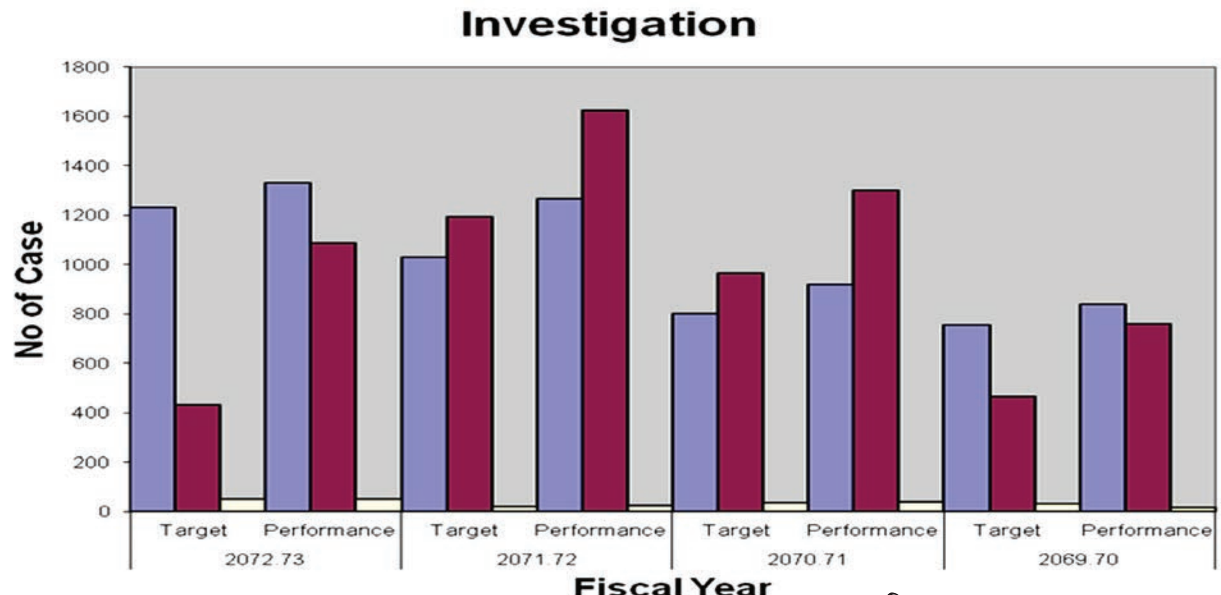

चित्र नं. १०

कर निर्धारण तर्फः

अनुसन्धानवाट कर निर्धारण तर्फको लक्ष्य समग्रमा हासिल भएको देखिन्छ। विगत ४ वर्षको लक्ष्य प्रगतिको विवरण निम्नानुसार रहेको छः

Indicators	2072.73		2071.72		2070.71		2069.70	
	Target	Performance	Target	Performance	Target	Performance	Target	Performance
Amendment / Assesment of IT ('000)	551200	902299	1040567	1363054	1228000	1932479	789500	1255732
Management Assesment of VAT (000)	339200	393648	582800	680450	708000	1221128	410500	477094

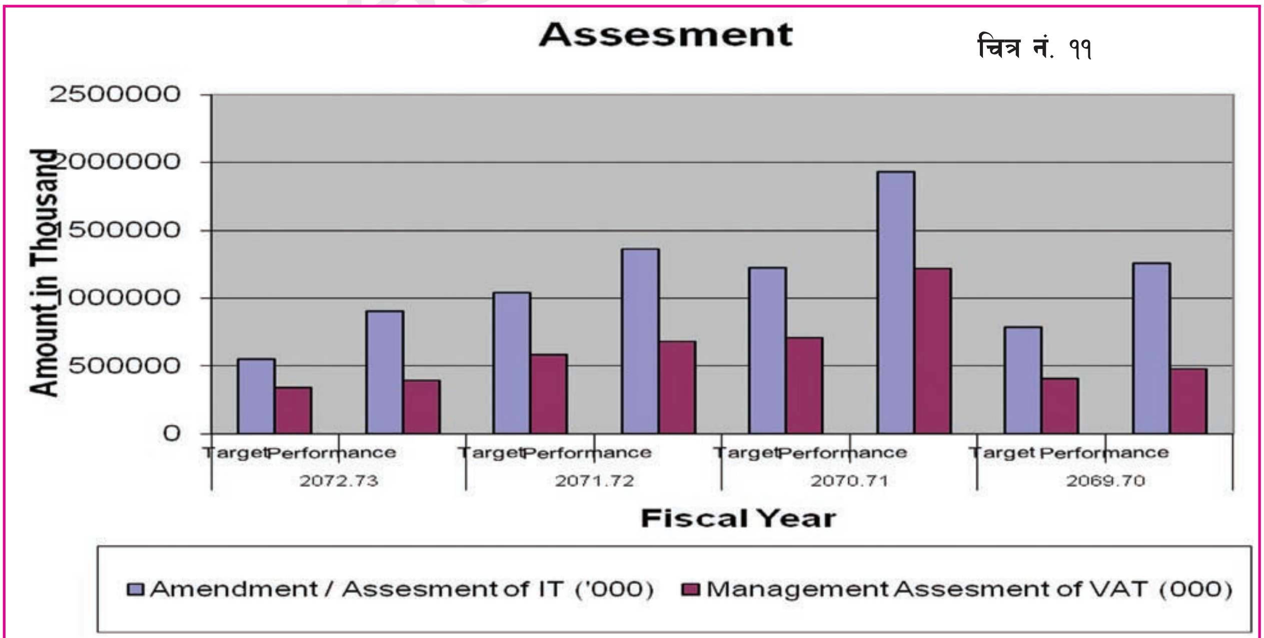

चित्र नं. ११

२.६.३ सूचना प्रविधि शाखा

सूचना प्रविधिमा स्तरोन्नति (२०७२/०७३)

सूचना प्रविधि शाखाबाट विगत वर्षमा जस्तै आ.व. २०७२/७३ मा पनि सूचना प्रविधिलाई सूचारु रुपमा सञ्चालन गर्नका लागि आवश्यक प्राविधिक सेवा र आवश्यकता अनुसार गर्नुपर्ने सुधारका कार्यक्रमलाई निरन्तरता दिदै देहाय बमोजिम कार्य गरेको र आगामी वर्षमा गर्नुपर्ने कार्यको विवरण प्रस्तुत गरिएको छ।

- करदाताको सुविधाका लागि **Any Branch Banking System (ABBS)** तथा **e-Payment** सम्बन्धी बैंकिङ क्षेत्रसँगको समन्वयमा अध्ययनको कार्य अगाडि बढाइएको छ।
- सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई व्यापकरूपमा परिचालन गर्न विभाग तथा कार्यालयहरूमा आवश्यक पर्ने कम्प्यूटरजन्य सामग्री तथा सञ्जालको खरिद तथा सञ्चालनलाई निरन्तरता दिइयो।
- सूचना प्रविधिको प्रयोगलाई समसामयिक सुधार गर्ने तथा विभागको सूचना प्रणालीहरूलाई एकीकृत गरी प्रयोग तथा व्यवस्थापनको कार्यलाई अझ सरल बनाउने उद्देश्यले थप सूचना प्रणाली एकीकरण गरी प्रयोगमा ल्याइएको।
- विभागको सूचना प्रणालीको कार्यक्षमता **(Performance)** तथा उपलब्धता **(Availability)** वृद्धि गर्न थप अत्याधुनिक कम्प्युटर सर्भरहरू (High End Servers) खरिद गर्ने कार्यलाई यस आर्थिक वर्षमा पनि निरन्तरता दिइयो।
- विभाग अन्तर्गतका आ.रा.का. तथा क.से.का. हरूमा विभागको एकीकृत कर प्रणाली (ITS) को प्रयोगको लागि तालिम सहित सञ्चालनमा ल्याइएको र प्राप्त पृष्ठपोषण मार्फत आवश्यक गर्ने कार्यलाई निरन्तरता दिइएको।
- विभागको सूचना प्रणालीको प्रयोग अभिवृद्धि गर्न आवश्यक तालिम सञ्चालन गरियो।
- विभागको Data Center लाई स्तरोन्नति गर्ने कार्य सम्पन्न भएको।
- Risk Engine लाई थप प्रभावकारी बनाउन आवश्यक कार्य गरिएको छ।
- कुटनैतिक करदाताको सुविधाका लागि Diplomatic Refund System तयार गरी एकीकृत कर प्रणालीमा आवद्ध गरी निरन्तर प्रयोग ल्याइएको।
- वक्यौता तथा कर भुक्तानी करदाताले आफ्नै Log In मा हेर्न व्यवस्था गरिएको छ।
- SMS प्रणाली र Tax app को विकास गरिएको।
- GIDC मा Data Backup राख्न व्यवस्था गरिएको छ।
- शिक्षा सेवा शुल्क र स्वास्थ्य सेवा कर विवरण अनलाइनमा पेश गर्ने व्यवस्था गरिएको छ।
- Internet र Intranet को उपलब्धता (Availability) सहज गर्न Backup Link समेतको व्यवस्था गरिएको छ।
- करदाताले पेश गरेको आय विवरणको आधारमा Mismatch Report तयार गर्ने सम्बन्धी आवश्यक कार्य सम्पन्न गरी प्रयोगमा ल्याइएको।
- विभागको सूचना प्रणालीको सुरक्षण अभिवृद्धि गर्न आधुनिक प्रविधिको Disaster Recovery Center स्थापना गरी संचालनमा ल्याइएको।
- E-TDS लाई Integrated Tax System मा आबद्ध गरिएको।
- RMIS को ट्रेनिङ सञ्चालन गरिएको छ।
- आयकरको कर विवरण दिने म्याद थप निवेदन अनलाइन दिने व्यवस्था गरिएको छ।
- कर चुक्ताको विवरण सिस्टममा राख्ने व्यवस्था गरिएको छ।

२.६.४ योजना तथा मानव संशाधन विकास शाखा

योजना तथा मानव संशाधन शाखाबाट आ.व. २०७२/७३ मा जनशक्तिको ज्ञान, क्षमता विकास गर्न विभिन्न स्वदेशी तथा विदेशी तालिम संचालनमा समेत सहभागिताका लागि मनोनयन लगायत देहाय बमोजिमका कार्यहरु सञ्चालन गरेको छ ।

- विभागको ५ वर्षे रणनीतिक योजनाको मध्यावधि मूल्यांकन गरी विभागको ३ वर्षे दोश्रो सुधार योजना (२०१५/०१६ - २०१७/०१८) तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको ।
- विभागको वार्षिक कार्ययोजना तयार गरी कार्यालयहरुलाई सो अनुरुप वार्षिक कार्ययोजना तयार गर्न लगाइएको ।
- व्यवस्थापन गोष्ठीको आयोजना र सो बमोजिम कार्ययोजना तयार गरिएको ।
- कर परीक्षण र व्यवस्थापन सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको (३८ जना) ।
- संविधानको अभिमुखीकरण सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको (४० जना) ।
- विभाग र अन्तरगत कार्यरत कर्मचारीहरुलाई Integrated Tax System सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको (१०७ जना) ।
- ड्राइभिङ्ग सीप सम्बन्धी तालिम संचालन गरिएको (१७ जना) ।
- विभाग र अन्तरगत कार्यरत कर्मचारीहरुलाई Country Specific Training उपलब्ध गराउन चीन सरकार समक्ष अनुरोध गर्ने सम्बन्धी प्रस्ताव तयारी गरी मन्त्रालय पठाइएको ।
- वैदेशिक तालिम, सेमिनार, अध्ययन भ्रमणमा विभाग र अन्तरगत कार्यरत ३३ जनालाई सहभागी गराइएको ।
- विभाग र अन्तरगत सम्पन्न कार्यहरु एवं करदातालाई विभिन्न सूचना एवं जानकारी प्रवाह गर्नको लागि मासिकरुपमा कर बुलेटिन प्रकाशन गरिएको ।
- GIZ, IMF, JICA लगायत अन्य साझेदारहरुसंग सहकार्य र समन्वयलाई निरन्तरता दिइएको

२.६.५ अनुगमन तथा मूल्यांकन शाखा

आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा यस शाखाले विभागको आवश्यकतानुसार राजस्व समीक्षा बैठक सञ्चालन गरी प्रत्येक महिना विभागले गरेको कार्य प्रगति, राजस्व असुली लगायत समीक्षात्मक प्रस्तुतीको विवरण अर्थ मन्त्रालयसमक्ष पेश गरेको छ। यस विभाग मातहतका ३६ वटै कार्यालयहरुको कार्य सम्पादन अनुगमन, निरीक्षण तथा मूल्यांकन गरेको, कार्यसम्पादन सूचकांक कार्यान्वयन निर्देशिका अद्यावधिक गर्ने, विभागको महानिर्देशक र निर्देशकहरु तथा महानिर्देशक र मातहतका कार्यालय प्रमुखहरुबीच कार्य सम्पादन सम्झौता सम्वन्धमा भूमिका निर्वाह गरेको र EIMS लाई अद्यावधिक गर्ने कार्य गरेको छ ।

आ.व. २०७२/०७३ मा आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरुलाई तोकिएको कार्यगत लक्ष्य र प्रगतिको आधारमा देहायमा उल्लेख भएबमोजिम आन्तरिक राजस्व कार्यालय भरतपुरले १०२.२४ प्रतिशत प्राप्त गरी प्रथम, आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्रनगरले १०२.०९ प्रतिशत प्राप्त गरी द्वितीय र आन्तरिक राजस्व कार्यालय बुटवलले १००.८८ प्रतिशत प्राप्त गरी तृतीय स्थान हासिल गरेका छन् । समग्रमा कार्यसम्पादन स्तर हेर्दा १५ वटा कार्यालयहरुले A++, १४ वटा कार्यालयहरुले A++, ५ वटा कार्यालयहरुले A++ र २ वटा कार्यालयहरुले B ग्रेडिङ प्राप्त गरेका छन् ।

Grading Report (ALL IRO, TSO, LTO) upto Asadh - 7273

Office Name	Audit		Appeal		Collection		Investigation		TP Services		Total	
	Performance	Grade	Performance	Grade	Performance	Grade	Performance	Grade	Performance	Grade	Performance	Grade
Bharatpur - 19	108.8	A++			104.9	A++			91.47	A+	102.24	A++
Mahendranagar - 21	108.5	A++			104.79	A++			91.47	A+	102.09	A++
Butwal - 33	108.8	A++			102.6	A++			89.62	A+	100.88	A++

Dang - 51	105.5	A++			105.92	A++			88.95	A+	100.68	A++
Dhangadhi - 20	105.46	A++			103.54	A++			91.47	A+	100.59	A++
Biratnagar - 12	107.1	A++			98.83	A++			89.1	A+	98.81	A++
Lalitpur - 23	104.02	A++			100.98	A++			90.06	A+	98.77	A++
Bhaktapur - 29	107.83	A++			94.74	A+			91.29	A+	98.29	A++
Bhairahawa - 24	107.02	A++			97.07	A++			85.45	A+	97.07	A++
Nepalgung - 26	100.68	A++			95.32	A++			93.35	A+	96.61	A++
TSO, Balaju	97.46	A++			98.2	A++			92.3	A+	96.17	A++
LTO - 52	89.46	A+	100	A++	100.55	A++	92.17	A+	105.6	A++	95.89	A++
TSO, Maharajgunj	98.16	A++			103.3	A++			84.26	A	95.79	A++
Pokhara - 22	104.15	A++			90.84	A+			91.78	A+	95.78	A++
TSO, Putalisadak	104.55	A++			94.28	A+			85.57	A+	95.26	A++
TSO, New Road	100.21	A++			90.83	A+			88.54	A+	93.43	A+
KTM 3 - 25	96.4	A++	8	D	80.34	A	96.66	A++	107.8	A++	93.36	A+
Bhadrapur - 11	97.04	A++			91.9	A+			90.1	A+	93.16	A+
TSO, Tangal	100.05	A++			95.06	A++			82.87	A	93.15	A+
TSO, Koteshwor	95.9	A++			100.65	A++			78.76	A	92.42	A+
Dharan - 13	92	A+			94.57	A+			88.92	A+	91.98	A+
TSO, Battisputali	105.11	A++			87	A+			81.92	A	91.81	A+
TSO, Chabahil	100.37	A++			83.9	A			88.74	A+	91.12	A+
KTM 1 - 27	75.91	A	100	A++	85.78	A+	106.04	A++	105.15	A++	90.79	A+
TSO, New Baneshwor	100.39	A++			90.24	A+			78.19	A	90.18	A+
KTM 2 - 28	72.84	B	100	A++	97.93	A++	90.48	A+	106.4	A++	89.81	A+
TSO, Tripureshwor	91.08	A+			94.4	A+			82.42	A	89.64	A+
Lahan - 15	100.97	A++			75.02	A			88.13	A+	88.04	A+
TSO, Kalimati	89.88	A+			85.54	A+			85.88	A+	87.16	A+
TSO, Kalanki	95.83	A++			75.41	A			79.3	A	83.72	A
Hetaunda - 18	79	A			92.45	A+			73.33	B	82.01	A
Krisnanagar - 30	99.77	A++			70.29	B			71.91	B	81.09	A
Simara - 16	81.8	A			83.62	A			72.61	B	79.68	A
TSO, Thamel	72.21	B			82	A			85.09	A+	79.5	A
Janakpur - 14	58.92	C			77.05	A			86.55	A+	73.55	B
Birgunj - 17	70.12	B			61.13	C			65.12	B	65.47	B
IRD Performance:91.63(A+)												

२.६.६ वेरुजु शाखा

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा २ अर्व ५४ करोड ७५ लाख ७२ हजार फछ्र्यौट भएको छ। कुल बेरुजु रकम ४ अर्ब २३ करोड मध्ये ६०.२ प्रतिशत बेरुजु फछ्र्यौट भएको छ। आन्तरिक राजस्व कार्यालय दाङको बेरुजु शुन्य भएको छ। ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय कृष्णनगर, भैरहवा, ललितपुर, बुटवल, भद्रपुर, काठमाडौं क्षेत्र नं २, नेपालगञ्ज, हेटौडा, पोखरा, काठमाण्डौं क्षेत्र नं. ३, भरतपुर, विराटनगर, महेन्द्रनगर, काठमाडौं क्षेत्र नं १, धरान, जनकपुर, सिमरा, भक्तपुर, र धनगढी तथा करदाता सेवा कार्यालय कोटेश्वर, ठमेल, महाराजगञ्ज, टंगाल, चाबाहिल, बालाजु, कलंकी र नयां वानेश्वरको वेरुजु फछ्र्यौट ५० प्रतिशतभन्दा बढी रहेको छ। समग्रमा आन्तरिक राजस्व विभागको वेरुजु फछ्र्यौट प्रगति ६०.२ प्रतिशत रहेको छ।

आ.व २०७२/०७३ को बेरूजु प्रगति			
सि.नं	कार्यालयको नाम	बेरूजु प्रगति	प्रतिशत
१	आ.रा.का.,दाङ	०	१००.०
२	आ.रा.का.बुटबल	३३३६७	९२.४
३	आ.रा.का.सिमरा	३०८०१	८३.६
४	आ.रा.का.भैरहवा	५०९९१	८१.३
५	आ.राका.हेटौंडा	१६१४४	८०.४
६	क.से.का.कोटेश्वर	१८५६०	८०.१
७	आ.रा.का.धनगढि	२२१४६	७९.९
८	आ.रा.का.,पोखरा	३९२९७	७९.९
९	आ.रा.का,महेन्दनगर	५५५	७९.४
१०	आ.रा.का.भद्रपुर	२८३६९	७६.५
११	आ.रा.का.धरान	१३७७३६	७६.०
१२	क.से.का.बालाजु	२५५२९	७५.७
१३	आ.रा.का.ललितपुर	१७७३३४	७५.१
१४	क.से.का.नयाँबानेश्वर	१०२८६	७०.७
१५	आ.रा. विभाग	३४०७०२	७०.५
१६	आ.रा.का.,क्षेत्रनं.२	६१५३३	६८.४
१७	आ.रा.का.भरतपुर	८०८७५	६६.९
१८	आ.रा.का.विराटनगर	१०९५२३	६६.६
१९	आ.रा.का.कृष्णनगर	११००	६६.२
२०	आ.रा.का.भक्तपुर	७३१६३	६६.२
२१	आ.रा.का.क्षेत्रनं.१	९९६२६	६१.५
२२	ठुला करदाता कार्यालय	९२९२३२	६१.३
२३	आ.रा.का.,क्षेत्रनं.३	८३०१८	५९.७
२४	क.से.का.टंगाल	३३३५	५९.४
२५	क.से.का ठमेल	६०६६	५७.५
२६	क.से.का.कलंकी	११६४७	५६.८
२७	आ.रा.का जनकपुर	२४६३९	५६.३
२८	आ.रा.का.नेपालगन्ज	३३७५५	५३.१
२९	क.से.का.महाराजगञ्ज	१६२१३	५२.१
३०	क.से.का.चावहिल	७८८६	५१.८
३१	क.से.का कालीमाटी	२८८४७	४७.८
३२	आ.रा.का.लाहान	१६७००	३०.४
३३	क.से.का.त्रिपुरेश्वर	१६२०	१७.०
३४	क.से.का.बत्तिसपुतली	१६२५	१५.०
३५	आ.रा.का.विरगञ्ज	९३४२	११.२
३६	क.से.का.नयाँसडक	९०३६	६.७
३७	क.से.का.पुतलीसडक	५१३८	६.३
	जम्मा	२५४७५७२	६०.२

आन्तरिक राजस्व विभाग

२.६.७ कानून शाखा

कानुन शाखाबाट आ.व. २०७२/७३ मा निम्न बमोजिमका कार्यहरु सम्पादन गरी आगामी वर्षको लागि गर्नुपर्ने कार्यहरुको फेहरिस्त देहाय बमोजिम रहेको छ।

आन्तरिक राजस्व बिभाग कानून शाखाबाट आ.व. २०७२/७३ मा भएको कार्य प्रगति

सि.नं.	कामको विवरण	संख्या	कैफियत
१.	बिभिन्न अदालतमा लिखित जवाफ	६	
२.	राजस्व न्यायधिकरणको फैसला उपर अनुमतिको निवेदनको कारवाही	६	
३	कानूनी राय	११	

साथै यस शाखाबाट गत आ.ब. २०७२/७३ मा कानूनी कार्यविधिगत कुराहरु सर्वोच्च अदालतको नजिरका बिषय र निर्णय लेखन बिधिका बिषयमा मध्य तराइका केही कार्यालय बाहेक अन्य सबै कार्यालयहरुमा उपस्थित भई कर अधिकृतहरु संग अन्तरकिया गरिएको, सोही कममा फैसला कार्यान्वयनका स्थिति एवं मुद्दा मामिलाको कममा फायलको अभिलेख व्यवस्थापनको विषयमा अनुगमन समेत गरिएको।

त्यसैगरी यसै आर्थिक बर्षमा निम्न ३ वटा बिषयमा प्रतिवेदन लिई आगामी आ.व.मा प्रकाशन गर्ने तयारी गरिएको

१. सर्वोच्च अदालतबाट बिगत १५ बर्षमा भएका कर संग सम्बन्धित मुद्धाहरुको नजिर तथा फैसला संकलन भई प्रतिवेदन प्राप्त गरिएको।
२. राजस्व न्यायाधिकरणहरुबाट बिगत ६ बर्षमा भएका महत्वपूर्ण फैसलाहरुको संकलन भई प्रतिवेदन प्राप्त गरिएको।
३. कार्यालयहरुले आफ्नो काम कारवाहीको सन्दर्भमा सम्पादन गर्नु पर्ने बिभिन्न कानुनी कार्यबिधिगत बिषयको ढांचा तयार पारिनुका साथै कार्याविधि सम्बन्धि महत्वपुर्ण कानूनी व्यवस्थाहरु संकलन गरी प्रतिवेदन प्राप्त गरिएको।

   साथै राजस्व न्यायाधिकरण ऐन २०३१ लाई समसामायिक संशोधन गर्न आवश्यक ठानी राजस्व न्यायधिकरण ऐन २०७३ (प्रस्तावित)को रुपमा को प्रारम्भिक मस्यौदा गरी अर्थ मन्त्रालय पठाइयो। त्यसै गरी राजस्व न्यायधिकरण र सर्वोच्च अदालतनमा कर संग सम्बन्धित मुद्दाको प्रतिरक्षा एवं बहस पैरवीको सम्बन्धमा परेका समस्या, कर अधिकृतहरुबाट भएका कर निर्धारण सम्बन्धि समसामायिक बिषयमा महान्यायधिबक्ता कार्यालयका उच्च पदस्थ अधिकारीहरु लगायत सम्बद्ध पदाधिकारीबीच अन्तरकिया समेत गरिएको थियो।

कानून शाखाबाट आगामी आ.ब.मा गर्नु पर्ने कार्यहरु

१. यस आ.व.मा लिईएका ३ वटै प्रतिवेदनहरुलाई अध्ययन गरी प्रकाशन गर्नुपर्ने।
२. प्रकाशन गरिसकेपछि त्यसका बिबिध पक्षहरुमा कर अधिकृतहरुलाई छलफलको माध्यमबाट जानकारी गराउने।
३. कर निर्धारणको कममा गरिने निर्णय पर्चालाई अझ बढी यर्थाथपरक र प्रमाणमुखी बनाउन तत् बिषयको विज्ञहरुबाट पाठ्य सामाग्री निर्माण गरी गराई कर अधिकृतहरुलाई सैद्धान्तिक तथा व्यवहारिक रुपमा क्षमता अभिवृद्धि गराउने।
४ सर्वोच्च अदालत, राजस्व न्यायाधिकरणमा एवं अन्य अदालतहरुमा परेका कर राजस्व संग सम्बन्धित मुद्दाहरुको बहस पैरवी तथा प्रतिरक्षा लगायतको कार्यमा संलग्न रहने सरकारी वकिलहरुलाई कर संग सम्बन्धित विषयमा क्षमता अभिवृद्धि गर्नका लागि महान्यायाधिवक्ता कार्यालयसंग समन्वय गरी आवश्यक कार्यक्रम संचालन गर्ने।
५ आन्तरिक राजस्व विभाग र सरकारी वकिलहरुवीच अन्तरक्रिया कार्यक्रम गर्ने।

२.६.८ अन्तःशुल्क शाखा

अन्तःशुल्क शाखाबाट आ.व. २०७२/७३ मा निम्न बमोजिमका कार्यहरु सम्पादन गरिएको छ।

आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा सम्पादन गरिएका कार्यहरु

➢ अन्तःशुल्क सफ्ट्वेयर क्ष्त्व मा समाहित गरी कार्यान्वयनमा ल्याइएको,

- अन्तःशुल्क निर्देशिका २०६८ परिमार्जन गरी प्रकाशन गरिएको,
- मदिराजन्य तथा सूर्तीजन्य पदार्थमा प्रयोग गरिने ३९ किसिमका अन्तःशुल्क स्टीकरको अन्तर्राष्ट्रियस्तरको वोलपत्र आव्हान गरिएको,
- अन्तःशुल्क फिर्ता प्रक्रिया सम्वन्धी निर्देशिका २०७२ तयार गरी लागू गरिएको,
- चुरोट तथा सुर्तिजन्य पदार्थलाई कारखानावाट निष्काशन गर्दा स्टीकर लगाउनुपर्ने व्यवस्थालाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरिएको ।
- अन्तःशुल्क जन्य पदार्थ उत्पादन गर्ने उद्योगहरु तथा वजारमा नक्कली स्टीकरको प्रयोग र स्टीकर नै प्रयोग नगर्ने प्रवृत्तिलाई निरुत्साहित गर्न आकस्मिक निरीक्षण टोली खटाई प्रभावकारी रुपमा अनुगमन गरिएको ।

आर्थिक वर्ष २०७३/७४ मा सम्पादन गरिने कार्यहरु

- अन्तःशुल्क सफ्टवेयरको पूर्ण कार्यान्वयन गरिनेछ
- अन्तःशुल्क सफ्टवेयर अध्यावधिक गर्दै लगिनेछ ।
- अन्तःशुल्क निर्देशिका, २०६८ को परिमार्जित संस्करणको कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- स्टीकर व्यवस्थापनको लागि कम्प्युटर सफ्टवयेर निर्माण गरी प्रयोग गरिनेछ ।
- अन्तर्राष्ट्रिय वोलपत्रवाट प्राप्त हुने नयां स्टीकरको व्यवस्थापन गरिनेछ ।
- अवैध मदिरा उत्पादन गर्ने व्यक्तिलाई मदिरा ऐन तथा अन्तःशुल्क ऐन तथा नियमावली अनुसार कारवाही प्रक्रिया तिव्रताका साथ कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- मदिरा, वीयर र चुरोटको इजाजतपत्रको आवस्यकता तथा बैध/अबैध मदिराको वारेमा जनचेतनामुलक कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ ।
- कारखाना निरीक्षक तथा प्रतिष्ठानका अन्तःशुल्क सम्वन्धी काम गर्ने कर्मचारीलाई अन्तःशुल्क सफ्टवेयरको प्रयोग तथा अन्तःशुल्क टिकट व्यवस्थापन सम्वन्धी तालिम सञ्चालन गरिनेछ ।
- मदिरा तथा सूर्तीजन्य पदार्थहरु र अन्य उपभोग्य समग्री एकै स्थानवाट बिक्रि वितरण गर्न नपाइने व्यवस्थालाई कडाईका साथ लागू गरी निरन्तर अनुगमन गरिनेछ ।
- राजस्व चुहावट नियन्त्रण गर्न अन्तःशुल्क स्टीकरमा विद्युतीय सूचना प्रणालीको विकास गरी Track & Trace प्रणालीको कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि वढाइनेछ ।
- वियर वोतलमा अन्तःशुल्क स्टीकर लगाउने प्रक्रियाको प्रभावकारी कार्यान्वयन गरिनेछ ।
- अन्तःशुल्क प्रयोगशालाको स्थापना गरिनेछ ।

२.६.९ अन्तराष्ट्रिय कर शाखा

नेपालमा आयकर ऐन, २०५८ को दफा (७३) ले अन्तर्राष्ट्रिय संझौता दफाको व्यवस्था गरी दोहोरो कर नलाग्ने गरी दोहोरो करमुक्ति संझौता गर्नसक्ने व्यवस्था गरेको छ । आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ सम्म नेपालले विभिन्न १० वटा देशहरूसँग दोहोरो करमुक्ति तथा वित्तीय छल निरोध सम्बन्धी सम्झौता गरेको छ ।

नेपालले दोहोरो कर मुक्ति सम्झौता गरेका देशहरू

सि.नं.	देश	सम्झौता मिति	कैफियत
१	गणतन्त्र भारत (Republic of India)	27 Nov,2011	नयाँ संझौताद्धारा पुनर्स्थापित
२	नर्वे अधिराज्य (Kingdom of Norway)	13 May 1996	
३	थाइलैण्ड अधिराज्य (Kingdom of Thailand	2 Feb, 1998	

४	प्रजातान्त्रिक समाजवादी गणतन्त्र श्रीलंका (Democratic Socialist Republic of Sri Lanka)	6 July,1999	
५	गणतन्त्र मौरिसस (Republic of Mauritius	3 Aug 1999	
६	अष्ट्रिया गणतन्त्र (Republic of Austria)	15 Dec,2000	
७	इस्लामिक गणतन्त्र पाकिस्तान (Islamic Republic of Pakistan	25 Jan, 2001	
८	जनवादी गणतन्त्र चीन (People's Republic of China)	14 May,2001	
९	९. कोरिया गणतन्त्र (Republic of Korea)	5 Oct,2001	
१०	कतार (Qatar)	15 Oct,2007	

गत आर्थिक वर्षमा भएका उल्लेखनीय कार्यहरू:

१. Tax Treaty Negotiation & Application विषयक SAARC Seminar सेमिनार काठमाण्डौको वुढानिलकण्ठमा (११ देखि १३ जुलाई २०१६) सम्पन्न भयो । उक्त सेमिनारमा पाकिस्तान वाहेक सार्क सदस्य राष्ट्रका प्रतिनिधिहरुको सहभागिता रहेको थियो ।

२. भारतको नागपुरमा संचालन भएको Modern technique of Investigation विषयक सार्क सेमिनारमा सहभागिता जनाइएको ।

३. आयकर ऐन, २०५८ अंग्रेजी भाषामा अनुवाद (संशोधन सहित) को अंग्रेजी भाषामा अनुवाद गरिएको छ भने मूल्य अभिवृद्धि कर ऐन, २०५२ तथा नियमावली, २०५३ समेतको अंग्रेजी अनुवाद गरिएको छ ।

४. नेपालले हालसम्म गरेका विभिन्न १० वटा देशहरूसँग दोहोरो करमुक्ति तथा वित्तीय छल निरोध सम्बन्धी सम्झौताहरुको नेपाली भाषामा अनुवाद समेत समावेश गरी दोहोरो करमुक्ति तथा वित्तीय छल निरोध सम्झौता संगालो प्रकाशन गरिएको छ ।

२.६.१० करफिर्ता शाखा

आ.व. २०७२/७३ मा कर फिर्ताको अवस्थालाई हेर्दा जम्मा ४४८ वटा करफिर्ता दाबी गरिएकोमा Refunded Count (करफिर्ता संख्या) २९५ अर्थात् ६५.८५ प्रतिशत रहेको थियो भने Rejected Count (करफिर्ता अमान्य संख्या) १५३ अर्थात ३४.१५ प्रतिशत थियो र आ.व. २०७१/७२ मा Claimed but not closed count (करफिर्ताको लागि दाबी गरिएको तर फिर्ता नभएको कारण करफिर्ता दाबी बन्द नगरिएको संख्या) २६.५३ प्रतिशत रहेकोमा आ.व. २०७२/७३ मा शून्य भई सुधार भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. ७ : विगतको करफिर्ता विवरण तालिका

सि.नं.	आ.व.	Claimed Amount (in arab)	Accepted Amount (in arab)
१	२०७२।०७३	७.२२	४.२३
२	२०७१।०७२	९.९१	५.०५
३	२०७०।०७१	८.२३	६.०३
४	२०६९।०७०	९.६२	५.११
५	२०६८।०६९	१३.५४	३.४२
६	२०६७।०६८	१०.६१	३.३९
७	२०६६।०६७	७.६१	२.२७
८	२०६५।०६६	३.९३	२.२५
९	२०६४।०६५	४.४९	३.२०
१०	२०६३।०६४	४.८०	३.५२
११	२०६२।०६३	५.१८	४.०९
१२	२०६१।०६२	३.९०	२.८५
१३	२०६०।०६१	३.४३	२.०८
१४	२०५९।०६०	३.५६	१.६८
१५	२०५८।०५९	३.०७	१.५५

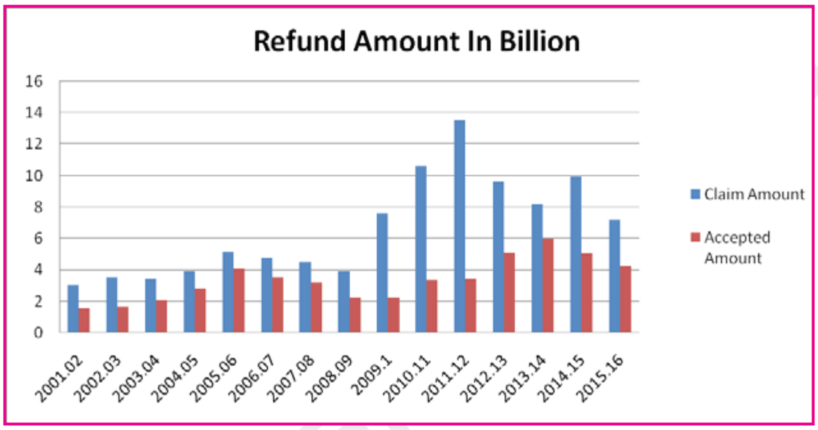

चित्र न १२

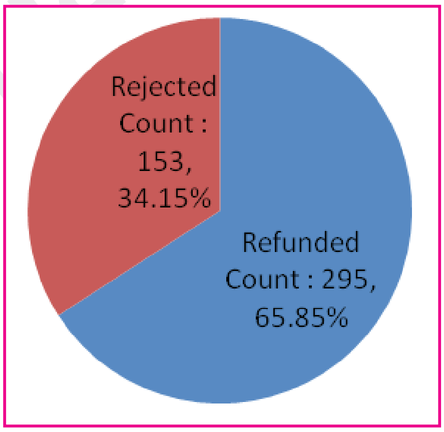

चित्र न १३

VAT Refund को अवस्थालाई हेर्दा आ.व. २०५८/५९ मा Claimed Amount ३.०७ विलियनमा १.५५ विलियन रकम मात्र Accepted गरिएको थियो। आ.व. २०७२/७३ मा Claimed Amount ७.२२ अर्वमा ४.२३ अर्व रकम मात्र Accepted भएको देखिन्छ।

कुटनीतिक करफिर्ता तर्फको विवरण

सि.नं.	आ.व.	Claimed Amount (in caror)	Accepted Amount (in caror)
१	२०७२।०७३	८०.८७	७०.३८
२	२०७१।०७२	५१.४६	३७.८३
३	२०७०।०७१	७९.४६	४०.०१
४	२०६९।०७०	५८.५७	५५.६८

कुटनीतिक VAT Refund तर्फको अवस्थालाई हेर्दा आ.व. २०६९/७० मा Claimed Amount ५८.५७ करोडमा ५५.६८

करोड रकम मात्र Accepted गरिएको थियो । त्यसैगरी आ.व २०७२/७३ मा आइपुग्दा Claimed Amount ८०.८६ करोडमा ७३.३८ करोड रकम मात्र Accepted गरेको देखिन्छ ।

२.६.११ प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखा

प्रशासकीय पुनरावलोकन शाखाबाट आ.व. २०७२/७३ मा गरेका कार्य प्रगतिको विवरण निम्न अनुसार रहेको छ ।

क.सं.	विवरण	संख्या
१	आ.व.२०७१।७२ बाट जिम्मेवारी सरी आएका निवेदन संख्या	६१८
२	आ.व. २०७२।७३ मा दर्ता हुन आएका निवेदन संख्या	४७९
३	जम्मा निवेदन संख्या (१+२)	१०९७
४	आ.व. २०७२।७३ मा फर्छ्यौट भएका निवेदन संख्या	३४२
५	आ.व. २०७३।७४ को लागि जिम्मेवारी सरि गएका निवेदन संख्या (३-४)	७५५

- आ.व. २०७१।७२ बाट यस आ.व. २०७२।७३ को लागि जम्मा ६१८ निवेदन जिम्मेवारी सरी आएको र आ.व. २०७२।७३ मा जम्मा ४७९ वटा निवेदन प्रशासकीय पुनरावलोकनको लागि दर्ता गरिएका थिए ।
- आ.व. २०७१/७२ बाट जिम्मेवारी सरी आएका र आ.व. २०७२/७३ मा दर्ता भएका समेत जम्मा १०९७ निवेदन मध्ये आ.व. २०७२।७३ मा जम्मा ३४२ वटा निवेदनहरू नियमित प्रक्रिया अन्तर्गत फर्छ्यौट गरिएका छन् ।
- उपर्युक्त अनुसार जिम्मेवारी सरी आएका र नयां दर्ता भएका समेत जम्मा १०९७ निवेदन मध्ये फर्छ्यौट भएका जम्मा ३४२ घटाई वांकि रहेका ७५५ निवेदन आगामी आ.व.२०७३।७४ को लागि जिम्मेवारी सारिएको छ ।

२.६.१२. कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखा

यस विभाग अन्तरगतका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरू तथा उपत्यकास्थित करदाता सेवा कार्यालयहरूका लागि आ.व. २०७२।०७३ मा तपसिल बमोजिका फरक फरक कर परीक्षण अन्तरगतका परिसूचकहरू निर्धारण गरी सोही बमोजिम लक्ष्य निर्धारण गरिएको थियो । सो बमोजिम उक्त कार्यालयहरूबाट भएको समग्र प्रगति, देखिएका कमी कमजोरीहरू वा समस्याहरू तथा आगामी वर्षका लागि सुधारका लागि सुझावहरू उल्लेख गरिएको छ ।

सबै कार्यालयहरूको एकीकृत रूपमा हेर्दा प्रस्तुत आ.व.मा पूर्ण कर परीक्षणतर्फ ५४५२ करदाताको कर परीक्षण गरी निर्धारित लक्ष्यको ११७ प्रतिशत प्रगति भएको छ भने रू. २१८० करोड नोक्सानी घटाउने कार्य हुन गई निर्धारित लक्ष्यको २९० प्रतिशत प्रगति भएको, रू. ६९२ करोड आयकर कर निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको १०७ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको, रू. १४२ करोड मू.अ.कर निर्धारण भई निर्धारित लक्ष्यको ११३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको, रू. ७९० लाख अन्त:शुल्क निर्धारण भई १३३ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ । प्रति करदाता औसतमा नोक्सानी रू. ३९९९ हजार घटेको, प्रति करदाता औसतमा रू. १२६९ हजार आयकर निर्धारण भएको, औसतमा प्रति करदाता रू. २५९ हजार मू.अ.कर निर्धारण भएको र औसतमा रू. १४ हजार अन्त:शुल्क निर्धारण भएको छ ।

त्यसै गरी चालु वर्षको कर निर्धारणतर्फ १३४० करदाताको परीक्षण सम्पन्न भई निर्धारित लक्ष्यको तुलनामा ७७ प्रतिशतले मात्र प्रगति हासिल भएको छ भने रू. २१२८ लाख मू.अ.कर निर्धारण भई लक्ष्यको तुलनामा १४६ प्रतिशतले प्रगति हासिल भएको छ । प्रति करदाता कर निर्धारण रू. १५९ हजार भएको छ । अग्रीम कर कट्टी परीक्षणतर्फ १४०२ करदाताको कर परीक्षण सम्पन्न गरी लक्ष्यको तुलनामा ९५ प्रतिशत मात्र प्रगति हासिल भएको अवस्था छ भने कूल जम्मा रू. ३५१६ लाख कर माग भई लक्ष्यको तुलनामा १६९ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको देखिन्छ । प्रति करदाता औसतमा रू. २५१ हजार माग श्रृजना भएको देखिन्छ । बजार सर्भेक्षण १८३८६ हुन गई लक्ष्यको तुलनामा १०५ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ भने दर्ता खारेजी कर परीक्षण २८०६ हुन गई लक्ष्यको तुलनामा ११९ प्रतिशत

प्रगति हासिल भएको छ । त्यसै गरी अवैध मदिरा विरूद्धको कानुनी कारवाही ३९६ भई लक्ष्यको तुलनामा १५७ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको छ । यस आ.व. मा थप गरिएको कार्यगत लक्ष्य स्वास्थ्य सेवा कर तथा शिक्षा सेवा शुल्कको अनुगमनतर्फ ७४० संख्या लक्ष्य रहेकोमा ८४१ वटा प्रगति भई प्रगति प्रतिशत ११४ पुगेको देखिन्छ भने मागतर्फको लक्ष्य रू. १०३ लाख रहेकोमा प्रगति रू. ४५६३ लाख भई ४४०९ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ । पुन: कर निर्धारण र Mismatch Resolution तर्फ सबै कार्य सम्पन्न गर्नु पर्ने हुंदा लक्ष्यको संख्या तोकिएको थिएन । यसरी हेर्दा समग्रमा आ.व. २०७२।०७३ करपरीक्षण व्यवस्थापन शाखाको लागि सफल तथा प्रभावकारी वर्षको रूपमा रहेको देखिन्छ ।

कर परीक्षणतर्फको आ.व. २०७२।०७३ का लागि कायम गरिएका कूल विभागीय लक्ष्यहरू र सो बमोजिम हासिल भएको प्रगति विवरण देहाय बमोजिम तालिकामा प्रस्तुत गरिएको छ :

IRD Audit Section :			
Indicators	Targets	Performance	Performance Percentage
Full Audit(No.)			
Total (Vat, ITx & Excise)	4650	5466	117
Target for Assessment			
Loss Recovery(in '000)	7528645	21863757	290
AA in ITx (in '000)	6472733	6929385	107
MA in VAT (in '000)	1257273	1420796	113
Excise (in '000)	59244	79016	133
Current Year Audit			
Current Year Audit of VAT (No)	1749	1340	77
MA in VAT (in '000)	145450	212781	146
TDS Audit (No)	1477	1403	95
TDS Demand (Rs in 000)	208855	352388	169
AA against non_filer in ltx			
No. of Cases	1493	1224	82
De-registration			
As taxpayer request (# of cases)	2366	2806	119
Market Monitoring			
Market Monitoring	17556	18386	105
Monitoring of Health Tax, Education Service Fee (No)	740	841	114
Health Tax, Education Service Fee (Amount)	10350	456346	4409
Legal Action Against Illegal Liquor	252	396	157

माथि उल्लेखित तथ्यांकहरूको आधारमा कर परीक्षण व्यवस्थापन शाखाको आ.व. २०७२।०७३ को लागि कायम गरिएका कूल विभागीय लक्ष्यहरू र सो बमोजिम हासिल भएको प्रगति विवरण समेतका आधारमा विश्लेषण गर्दा आ.व. २०७२।०७३ को समग्र प्रगति उच्चस्तरको देखिन्छ ।

आन्तरिक राजस्व विभागको लागि राजस्व संकलन तथा कर निर्धारण/संशोधित कर निर्धारणको महत्वपूर्ण

हिस्सा ओगट्ने ठूला करदाता कार्यालयका लागि कायम गरिएका लक्ष्यहरू र सो बमोजिम हासिल भएको प्रगति विवरण देहाय अनुसार रहेको छ ।

S. No.	INDICATOR_GROUP_ NAME1	INDICATOR_NAME	Targets	Performance	Perfor-mance Percentage
1	Full Audit(No.)	Total (Vat, ITx & Excise)	500	818	164
		Loss Recovery(in '000)	6000000	16554469	276
		AA in ITx (in '000)	5700000	6006508	105
		MA in VAT (in '000)	900000	941382	105
		Excise (in '000)	40000	51321	128
2	Current Year Audit	Current Year Audit of VAT (No)	24	17	71
		MA in VAT (in '000)	9000	2700	30
		TDS Audit (No)	48	31	65
		TDS Demand (Rs in 000)	77067	112768	146
3	AA against non_filer in Itx	No. of Cases	5	1	20
4	De-registration	As taxpayer request (No. of cases)	26	4	15

उपरोक्त तालिका अनुसार ठूला करदाता कार्यालयको पूर्ण कर परीक्षण र सोसंग सम्बन्धित कर निर्धारणको पक्ष सन्तोषजनक देखिन्छ भने चालु वर्ष कर परीक्षणमा लक्ष्य पछ्याउन सकेको देखिदैन । ठूला करदाताहरू तराईमा समेत ठूलो संख्यामा रहेको अवस्थामा गत आ.व.मा तराईमा भएको अशान्तिले कार्यसम्पादनमा असर पारेको देखिन्छ । आय विवरण नबुझाउने करदाताको संशोधित कर निर्धारणमा पर्याप्त ध्यान पुग्न सकेको देखिएन भने यस कार्यालयको लागि दर्ता खारेजीको लक्ष्य बढी भएको देखिन्छ ।

कर परीक्षणको सन्दर्भमा देखिएका कमजोरीहरू तथा समस्याहरू :

- कर परीक्षण तथा कर निर्धारणमा अपेक्षित गुणात्मकता वृद्धि हुन सकेको छैन ।
- दक्ष जनशक्ति विकासको लागि पर्याप्त तालिम दिन सकिएको छैन ।
- कर परीक्षणको लागि सजिला फाईलहरूमा मात्र ध्यान दिंदा छनौट भएका केही करदाताहरूको कर निर्धारणको लागि म्याद जाने अवस्था आउने गरेको ।
- केही कार्यालयहरूमा पर्याप्त जनशक्ति नहुंदा लक्ष्य हासिल गर्न कठिनाई भएको ।
- चालु वर्ष कर परीक्षणले कम महत्व पाएको ।
- कर परीक्षणको लागि करदाताको छनौटको लागि विभागमा रहेको Risk Engine ले स्वचालित रूपमा कार्य गर्न नसकेको ।
- बहुराष्ट्रिय कम्पनीहरूको करपरीक्षण तथा अनुसन्धानको लागि विज्ञ समूह तयार गर्न सकिएको छैन ।
- कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको माध्यमबाट प्रदर्शनीय प्रभाव (Demonstrative Effect) सृजना गरी कर सहभागिता अभिवृद्धि गर्ने कर परीक्षण तथा अनुसन्धानको सिद्धान्तलाई कम महत्व दिएको पाइयो ।

गर्नु पर्ने सुधारहरु

- कार्यालयहरूमा आवश्यक पर्ने जनशक्तिको समयमै पदपूर्ति गर्ने ।
- कर परीक्षणको गुणस्तर वृद्धिका लागि नियमित रूपमा कर अधिकृत तथा प्रमुख कर अधिकृतलाई

आन्तरिक राजस्व विभाग

तालिमको व्यवस्था गर्ने ।

- ➢ छनौट भएका करदाताको कर निर्धारणको म्याद नजाने गरी कार्ययोजना बनाउन लगाउने र म्याद गुजारेको अवस्थामा सम्बन्धित कर अधिकृत/प्रमुख कर अधिकृतलाई जिम्मेवार बनाउने व्यवस्था गर्ने ।
- ➢ चालु वर्ष कर परीक्षणलाई प्रभावकारी बनाई करदातालाई तत्कालै सुधार गर्ने अवसर प्रदान गर्ने ।
- ➢ Risk Engine लाई स्वचालित बनाई करदाताको छनौट प्रक्रियालाई अझ वैज्ञानिक बनाउँदै लैजाने ।
- ➢ बहुराष्ट्रिय कम्पनी लगायत ठूला करदाताहरूबाट हुन सक्ने कर चुहावट एवं कर मुक्ति योजना रोक्नको लागि सम्बन्धित कर अधिकृत तथा प्रमुख कर अधिकृतलाई राष्ट्रिय/अन्तर्राष्ट्रिय तालिमको व्यवस्था गर्ने ।
- ➢ कर परीक्षण तथा अनुसन्धान कार्यलाई गुणस्तरीय, अनुशासित तथा व्यवस्थित बनाउनको लागि दण्ड र पुरस्कारको व्यवस्था गर्ने ।
- ➢ करदाताको कारोबारसम्बन्धी सूचनामा पर्याप्त पहुंच पुऱ्याउनको लागि अन्य निकायहरूसंग सूचना सञ्जालको विकास गर्ने ।

२.६.१३ बक्यौता शाखा

- आर्थिक वर्ष २०७२।७३ मा रू २१ अर्व ५० करोड ६६ लाख १८ हजार कर बक्यौता घटेको छ । जसमध्ये मू.अ.करतर्फ रू ७ अर्व ५० करोड ४४ लाख ४ हजार तथा आयकरतर्फ रू १४ अर्व २२ लाख १४ हजार बक्यौता घटेको छ ।
- गत आ.व.मा सोही अवधिमा जम्मा रू ११ अर्व ६५ करोड ४८ लाख ४४ हजार बक्यौता घटेको थियो । यसमध्ये मू.अ.करतर्फ रू ५ अर्व ९ करोड ८५ लाख ३९ हजार र आयकरतर्फ रू ६ अर्व ५५ करोड ६३ लाख ५ हजार रहेको थियो ।

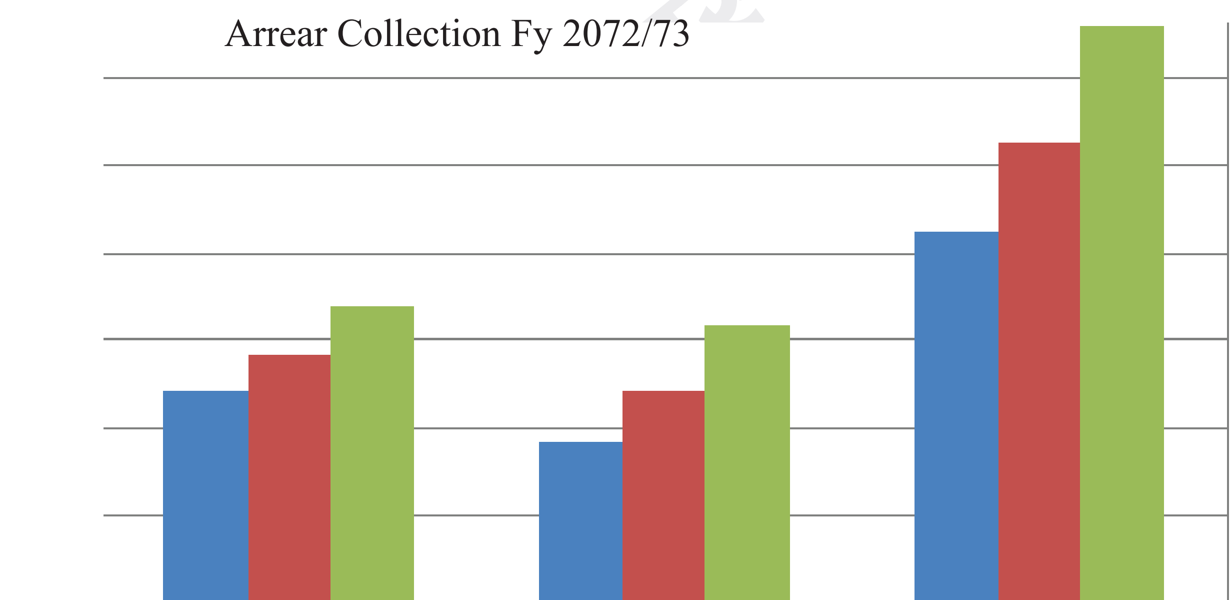

	VAT (000)	Income Taxes (000)	Total (000)
2070	2407803	1830393	4238196
2071	2827787	2415224	5243011
2072	3401187	3160487	6561674

चित्र नं. १४

२.६.१४ आर्थिक प्रशासन शाखा

विभाग र अन्तर्गतका कार्यालयहरूमा आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा आयकर, मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्क संकलन गर्नका लागि रु १ अर्व २७ करोड ७० लाख ८७ हजार खर्च भएको देखिन्छ । यसरी राजस्व संकलन खर्च कम हुनुमा लक्ष्य अनुरूप राजस्व संकलन हुनु र स्थिर चालु खर्चमा नियन्त्रण हुनु हो ।

त्यसैगरी आर्थिक वर्ष २०७१/०७२ मा राजस्व संकलन खर्च आ.व. २०७०/०७१ मा भन्दा अझ कम हुन गई संकलन खर्च प्रति हजार ७.५६ रहन गएको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा केही बढ्न गई प्रतिहजार ७.७७ रहन गएको देखिन्छ।

तालिका नं. ८ (प्रति हजार संकलन खर्च) (रु हजार

विवरण	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष	आर्थिक वर्ष
	२०६५।०६६	२०६६।०६७	२०६७।०६८	२०६८।०६९	२०६९।०७०	२०७०।०७१	२०७१।०७२	२०७२।०७३
चालु खर्च पुंजीगत खर्च आन्तरिक राजस्व संचालन खर्च	२,९४,४४८	३,३२,०९९	१०,२०,३६०	९,८१,१७३	११,९६,४७८	१३,९८,२२०	१२,१७,०३१	१२,७७,०८७
कूल असूली रु.	५,२४,२३,०९७	६,६६,०९,४०२	८,०२,०६,२६२	९,८१,२२,८८३	११,७८,९५,२६२	१४,०५,८४,४१२	१६००९१०९०	२०४४३५३९२
प्रति एक हजार रुपैया संकलन लागत (रुपैयामा)	५।६१	४।९९	१२।७२	९।९९	१०।१५	९।९६	७।५६	७।७७

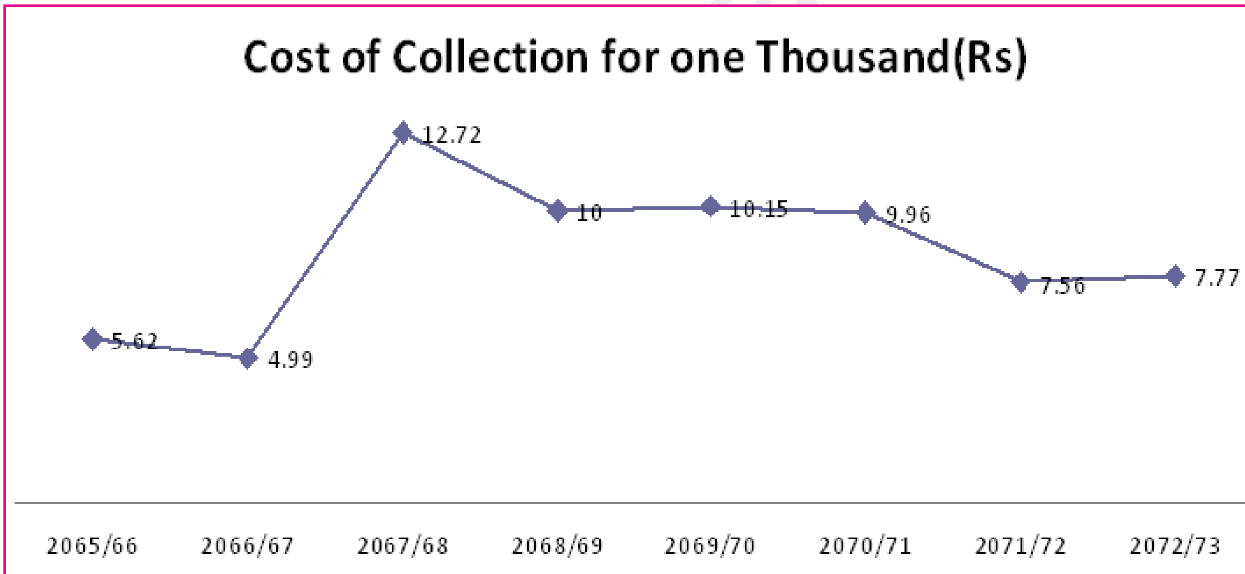

चित्र नं. १५

२.६.१५ कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखा

कर परीक्षण पुनरावलोकन शाखाले यस विभाग अन्तर्गतका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय, करदाता सेवा कार्यालयहरूले पूर्ण कर परीक्षण, अनुसन्धनात्मक कर परीक्षण सम्पन्न गरेका करदाताका फाइलहरू छनौट गरी कार्यालयबाट माग गरी आयकर ऐन, मूल्य अभिबृद्धि कर ऐन, अन्तशुल्क ऐन, नियम, निर्देशिका, परिपत्र अनुसार गुणस्तरीय रूपमा कर परीक्षण सम्पन्न भए नभएको सन्दर्भमा अध्ययन, विश्लेषण, छानविन गरी थप कारवाही, सुधान गर्नुपर्ने विषयमा आवश्यक कारवाहीका लागि मातहत कार्यालयमा पठाउने, प्रतिवेदन लिने, अनुगमन गर्ने आदि कार्य गर्दछ ।

आ.ब.२०७२।०७३ मा पुनरावलोकन सम्पन्न र कार्यालयहरूबाट प्राप्त प्रतिक्रियाको संख्यात्मक विवरण

सि.नं.	कार्यालय	गतवर्षका जिम्मेबारी सरेका फाइलको विवरण	आ व २०७२।७३ मा जम्मा प्राप्त फाइल	यस वर्ष फर्छ्यौट संख्या		काम सम्पनन हुन बाकी
					प्रक्रियामा रहेको फाइल	
१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भद्रपुर	२	०	०	१	२
२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बिराटनगर	४	०	०	१	४
३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धरान	२	०	१	०	१
४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय लाहान	१	०	०	०	१
५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय जनकपुर	१	०	०	१	१
६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगंज	०	०	०	०	०
७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय सिमरा	६	०	३	०	३
८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय हेटौंडा	१	०	०	०	१
९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भरतपुर	३	०	१	१	२
१०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय पोखरा	३	०	३	०	०
११	आन्तरिक राजस्व कार्यालय बुटवल	३	०	३	०	०
१२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भैरहवा	३	०	२	०	१
१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय कृष्णनगर	१	०	०	०	१
१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय दाङ	१	०	०	१	१
१५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय नेपालगंज	०	०	०	०	०
१६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय धनगढी	१	०	१	०	०
१७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय महेन्द्रनगर	०	०	०	०	०
१८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौ क्षेत्र नं.१	३	०	१	०	२
१९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौ क्षेत्र नं.२	१	०	१	०	०
२०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौ क्षेत्र नं.३	५	०	१	४	४

२१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय भक्तपुर	१	१	१	१	१
२२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय ललितपुर	३	०	१	१	२
२३	ठूला करदाता कार्यालय	९	०	२	१	७
जम्मा		५४	१	२१	१२	३४

२.६.१६ नीति विश्लेषण शाखा

१. ऐन, नियमावलीको संगालो प्रकाशन:

आयकर ऐन, २०५८ र नियमावली, २०५९ तथा मूल्य अभिबृद्धि कर ऐन, २०५२ र नियमावली, २०५३ मा आर्थिक ऐन, २०७२ ले गरेका संशोधन समेत समावेश गरी दुई छुट्टा छुट्टै संगालो प्रकाशन गरिएको छ ।

२. निर्देशिका जारी तथा परिमार्जन:

क. नयां निर्देशिका जारी:

आ.व. २०७२।७३ मा जग्गा तथा घरजग्गा नि:सर्गमा पूजींगत लाभकर सम्वन्धी निर्देशिका २०७२, क्यासिनोको आकस्मिक लाभकर सम्वन्धी निर्देशिका २०७२ तथा दीर्घकालिन करार निर्देशिका, २०७३ तयार गरी जारी गरिएको छ ।

ख. निर्देशिका परिमार्जन:

यस आ.व.मा आयकर निर्देशिका २०६६ (दोस्रो परिमार्जन, २०७३), एकीकृत कर लेखा परीक्षण दिग्दर्शन २०६८ (पहिलो परिमार्जन, २०७३) परिमार्जन गरिएको छ भने मूल्य अभिबृद्धि कर निर्देशिका, २०६९ मा हालसम्म संशोधन भएका व्यवस्थाहरू समेत समावेश गरी परिमार्जनको लागि अर्थ मन्त्रालयमा पठाइएको छ । त्यसै गरी ब्यापारिक वस्तुहरूको आन्तरिक ओसार पसार सम्बन्धी नियमन निर्देशिका, २०६५ (पहिलो संशोधन, २०७३) स्वीकृतिको लागि अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको छ ।

३. मूल्य अभिबृद्धि करको थ्रेसहोल्ड कार्यान्वयन गर्ने सम्वन्धी कार्यविधि तयार गरिएको छ । थ्रेसहोल्ड भन्दा तल कारोवार भई दर्ता खारेजीका लागि दरखास्त दिएका करदाताको संकल्पित विधिबाट दर्ता खारेज गर्ने प्रकृया तोकिएको छ ।

४. आयकर ऐन, २०५८ को दफा ९७ को उपदफा (२) बमोजिम कुनै आय वर्षमा चालिस लाख भन्दा बढी आय भएको प्राकृतिक व्यक्तिले पेश गर्नु पर्ने आय विवरणको ढांचा (फाराम-आयकर-डे-०४-०१-७३) निर्धारण गरी विभागको ITS मा राखिएको छ ।

५. SITC परिमार्जन को लागि विज्ञबाट प्रतिवेदन प्राप्त भएको छ ।

६. आ.व २०७३।०७४ का लागि राजस्व नीति पत्र (Policy Paper) तयार गरी अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिएको छ ।

७. यस विभागले प्रशासन गर्ने कर कानूनहरूमा आर्थिक ऐन मार्फत गर्नु पर्ने संशोधनको तीन महले विवरण तयार पारी मन्त्रालयमा पेश गरिएको छ ।

८. उल्लेखित ऐन सम्वद्ध नियमावलीहरूमा गर्नु पर्ने संशोधनको तीन महले विवरण तयार पारी मन्त्रालयमा पशे गरिएको ।

२.७ आर्थिक ऐन, २०७२ बमोजिमका विशेष व्यवस्थाका प्रगति

आर्थिक ऐन, २०७२ को दफा २२ बमोजिम २० हजार भन्दा कम बक्यौता हुने करदाताको वक्यौता रकम मिन्हा गर्ने व्यवस्था भए अनुसार हालसम्म ३६२९३ करदाताको १५ करोड ८९ लाख ३७ हजार मिन्हा भएको छ ।

आन्तरिक राजस्व विभाग

२.८ ललितपुर घोषणा पत्र २०७२

२०७२ साल श्रावण २८ र २९ गते ललितपुरमा सम्पन्न व्यवस्थापन गोष्ठीबाट आ.व. २०७२/०७३ मा तपसिल बमोजिम सुधारका कार्य सम्पादन गर्ने सामूहिक प्रतिबद्धता सहितको घोषणापत्र जारी भएको थियो ।

१. चालु आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ को लागि निर्धारण गरिएको आयकर रु १०९ अर्ब ७ करोड, आन्तरिक तर्फको मूल्य अभिवृद्धि कर रु. ४८ अर्ब १८ करोड, आन्तरिक तर्फको अन्तःशुल्क रु. ३५ अर्ब ९५ करोड, स्वास्थ्य सेवा कर रु. ८३ करोड र शिक्षा सेवा शुल्क रु. ६५ करोड गरी कुल रु. १९४ अर्ब ६८ करोड कर राजस्व संकलन गरिनेछ ।

२. विभिन्न सरकारी, सार्वजनिक एवम् निजीक्षेत्रका निकाय र व्यक्तिहरुले भुक्तानी दिंदा स्रोतमा कर कट्टी गरे नगरेको र स्रोतमा कर कट्टी गरी सोको विवरण तथा कर दाखिला गरे नगरेको अनुगमन एवम् कर परीक्षण गर्ने कार्यलाई प्राथमिकता दिई कुल आयकरमध्ये स्रोतमा संकलन गरिने करको योगदान हालको २५ प्रतिशतबाट बढाई कम्तिमा ३० प्रतिशत पुऱ्याईनेछ ।

३. चालु आर्थिक वर्षदेखि सवै सरकारी निकायहरुलाई अनिवार्य रुपमा स्थायी लेखा नम्बर लिनु पर्ने व्यवस्था गरिनेछ । ती निकायहरुले भुक्तानीको समयमा श्रोतमा कर कट्टी गरेको रकमलाई विद्युतीय माध्यमबाट राजस्व दाखिला गर्ने व्यवस्था मिलाइनेछ ।

४. चालु आर्थिक वर्षको कायमी कर बक्यौतामध्ये आर्थिक ऐन, २०७२ ले दिएको विशेष सुविधाको कार्यान्वयन तथा कर फछ्र्यौट आयोग, २०७१ बाट फछ्र्यौट भएको रकम समायोजन गरी बाँकि रहेको करदाताहरुको लगत अद्यावधिक गरिनेछ र रु. १० लाख भन्दा बढी कर वक्यौता रहेको करदाताको पूर्ण अभिलेख राखी वक्यौता असूलीको कारवाहीलाई तिव्रता दिइनेछ ।

५. विगत वर्षदेखि बेरुजु फछ्र्योट रकमभन्दा बेरुजु थप हुने अंक बढी भइरहेको हुंदा आन्तरिक राजस्व विभागको बेरुजु अंक क्रमशः बृद्धि भइरहेको छ । यस्तो बेरुजु कम गर्न वित्तीय अनुशासन कायम गर्दै यथार्थपरक एवम् कानूनसम्मत करारोपण गर्नुका साथै विगतमा कायम भएका बेरुजुमध्ये कम्तीमा ७५ प्रतिशत बेरुजु सम्परीक्षण गरिनेछ ।

६. मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली (सत्रौं संशोधन) ले वस्तुको हकमा मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता हुन नपर्ने कारोबारको सीमा साविकको रु २० लाखबाट रु ५० लाख गरेको सन्दर्भमा साविकमा स्वेच्छाले मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएका तथा कारोबार रकम थ्रेसहोल्डभन्दा कम भएका करदाताको दर्ता खारेजी सम्बन्धमा तोकिएको छुट्टै कार्यविधि अनुसार दर्ता खारेजीलाई प्रभावकारी रुपमा कार्यान्वयन गरी गुणस्तरीय करदाताहरुको मात्र मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता कायम राखिनेछ । साथै, करदाता शिक्षा एवम् संचारलाई प्रभावकारी बनाई Non-filer को सीमा ठूला करदाता कार्यालय तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं १, २, र ३ को हकमा एक प्रतिशतभन्दा तल र अन्य कार्यालयको हकमा १५ प्रतिशतभन्दा तल कायम राखिनेछ ।

७. मूल्य अभिवृद्धि कर विवरण पेश गर्ने करदाताहरुमध्ये शून्य विवरण तथा क्रेडिट विवरण पेश गर्ने करदाताहरुको संख्या बढ्दै गइरहेको छ । चालु आर्थिक वर्षमा मूल्य अभिवृद्धि कर लाग्ने वस्तुको सीमामा भएको परिवर्तित व्यवस्थाको करदाता समक्ष प्रभावकारी रुपले सूचना सम्पेषण गरी मूल्य अभिवृद्धि करमा दर्ता भएका, कारोवार बन्द गरेका र लामो समयसम्म कर विवरण दाखिला नगरी बसेका करदाताहरुलाई दर्ता खारेजी प्रकृयामा जान प्रेरित गरिने छ भने शून्य विवरण तथा क्रेडिट विवरण पेश गर्नेको संख्या न्यून गरिनेछ । साथै मूल्य अभिवृद्धि कर नियमावली (सत्रौं संशोधन) ले विगतमा स्वेच्छिक रुपमा दर्ता भएका करदातालाई चौमासिक कर विवरण दाखिला गर्न दिएको सुविधामा संशोधन गरी मासिक रुपमा विवरण बुझाउने व्यवस्था २०७२ मंसिरभित्र पूर्ण रुपमा कार्यान्वन गरिनेछ ।

८. शिक्षा सेवा शुल्क तथा स्वास्थ्य सेवा कर प्रयोजनको लागि दर्ता रहेका करदाताहरुले पेश गर्ने विवरणलाई यस आर्थिक वर्षभित्र कम्प्युटर प्रणालीमा आबद्ध गरिनेछ ।

९. करदाताको सहभागिता लागत तथा समय घटाउन र कर प्रशासनको कार्यबोझ न्यूनीकरण गर्ने उद्देश्यले आय विवरण पेश गर्ने म्याद थप सम्बन्धी निवेदनलाई online पेश गर्न र सोही माध्यमबाट स्वीकृति दिने व्यवस्थालाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१०. विभागले विगतमा जारी गरेका आयकर निर्देशिका, मूल्य अभिबृद्धि कर निर्देशिका, अन्तशुल्क निर्देशिका, कम्प्यूटर विलिङ्ग कार्यविधि, मालवस्तुको आन्तरिक ओसारपसार निर्देशिका, एकीकृत कर परीक्षण दिग्दर्शन तथा Frequently Asked Question (FAQ) पद्धतिलाई परिमार्जित एवम् परिष्कृत बनाइनेछ । साथै, पूँजीगत लाभकर निर्देशिका, आकस्मिक कर कट्टी निर्देशिका, दीर्घकालीन करार निर्देशिका तथा मूल्य हस्तान्तरण निर्देशिका (Transfer Pricing Guidelines) तयार गरी कार्यान्वनमा ल्याइनेछ ।

११. आन्तरिक राजस्व विभागले प्रशासन गर्ने मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर, अन्तःशुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर तथा शिक्षा सेवा शुल्कको कार्यान्वयन गर्ने सन्दर्भमा विकास गरिएको एकीकृत कर प्रणाली (Integrated Tax System) को प्रभावकारी कार्यान्वयनको लागि सूचना, संचार र प्रविधि सम्बन्धी कार्य संचालन निर्देशिका (Information, Communication and Technology Standard Operating Procedure) निर्माण गरी २०७२ पौष मसान्तभित्र जारी गरिनेछ ।

१२. उच्चस्तरीय कर प्रणाली पुनरावलोकन आयोगको प्रतिवेदनले दिएका सुझावहरुलाई विषयगत प्रकृति अनुसार वर्गीकरण गरी कार्यान्वयन तहसंग सम्वन्धित सुझावहरुलाई यथाशीघ्र कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ भने नीतिगत सुझावहरुको अध्ययन तथा विश्लेषण गरी कार्यान्वयन सम्बन्धी आवश्यक व्यवस्थाको लागि सम्बन्धित निकायमा अनुरोध गरिनेछ ।

१३. कर प्रयोजनको लागि करदाता दर्ता गर्ने सम्बन्धमा हाल कार्यान्वयन गरिदै आएको दर्ता दरखास्त ढाँचा (Registration Application Form) मा परिमार्जन गर्नुका साथै साविकमा दर्ता भएका करदाताको विवरण अध्यावधिक गर्ने सम्बन्धमा Know your taxpayer (KYT) कार्यक्रम सञ्चालन गरिनेछ । साथै, हाल प्रचलनमा रहेको आय विवरण तथा कर विवरणको ढाँचा समयानुकूल परिमार्जन गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१४. राजस्व परिचालनको संभाव्यता, राजस्व जोखिम, करदाता सेवा प्रवाह, कर कानूनको कार्यान्वयन एवम् भौगोलिक एवम् आर्थिक कारोवारको विश्लेषण गरी आन्तरिक राजस्व विभाग र मातहतका कार्यालयहरुको संगठनात्मक पुनर्संरचना एवम् पुनर्गठन गर्ने सम्बन्धमा संगठन तथा व्यवस्थापन सर्वेक्षण (O&M) गरी प्रतिवेदन पेश गर्न नियुक्त विशेषज्ञको प्रतिवेदन प्राप्त गरी कार्यान्वयन प्रक्रिया अगाडि बढाइनेछ ।

१५. करदाताको प्रकृति अनुसार अध्ययन तथा विश्लेषण गर्न, नीति निर्माण गर्न तथा क्षेत्रगत जोखिम पहिचान गरी कर परीक्षण तथा कर अनुसन्धानको लागि छनौट गर्न उपयुक्त हुने गरी हाल प्रयोगमा ल्याएको Standard International Trade Code - SITC) को परिमार्जन गर्ने सम्बन्धमा अध्ययन गरी प्राप्त प्रतिवेदनलाई कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१६. विद्युतीय माध्यमबाट करको भुक्तानी गर्ने (e-Payment) व्यवस्थालाई सरोकारवाला निकायहरु (Stakeholder) संग समन्वय गरी यसै आर्थिक वर्षदेखि कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ । साथै, कर परीक्षण तथा कर अनुसन्धानको लागि सहयोगी हुने सूचना संबन्धित निकायहरुबाट प्राप्त गर्न ती निकायहरुको विद्युतीय प्रणालीमा पहुँचको लागि समन्वय गरिनेछ ।

१७. करदाताको कारोबारको प्रकृति, क्षेत्र तथा आकारको आधारमा वर्गीकरण तथा राजस्व जोखिमको पहिचान गरी त्यस्ता करदाताको अनुसन्धानात्मक कर परीक्षण, चालु वर्षको कर परीक्षण कार्यमा जोड दिइनेछ । कर परीक्षण पश्चात् कर अधिकृतले दिने विद्यमान कर परीक्षण प्रतिवेदनको सट्टा व्यवसायको प्रकृति अनुरुपका फरक फरक कर परीक्षण प्रतिवेदनको ढाँचा तयार गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१८. आन्तरिक राजस्व विभागका प्रभावकारी कार्य सम्पादन, व्यवस्थापनका लागि कार्यान्वयनमा रहेको ५ वर्षे रणनीतिक योजना (Startegic Plan) को मध्यावधि मूल्याङ्कन गरी प्राप्त निष्कर्षको आधारमा भावी सुधार योजना तर्जुमा गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

१९. प्रशिक्षण रणनीति स्वीकृति गरी सोही आधारमा सम्पूर्ण कर्मचारीहरुलाई विषयगत तालिम दिने व्यवस्था गरिनेछ । सहभागीले तालिम कार्यक्रममा देखाएको सक्रियता तथा हासिल गरेको ज्ञान तथा सीपको वस्तुगत मूल्यांकन गरी सोही आधारमा अतिरिक्त स्वदेशी तथा विदेशी तालिममा सहभागी गराइने छ ।

२० प्रशासकीय पुनरावलोकनका लागि निवेदन दिने करदाताहरुलाई आफ्नो जिकिर प्रत्यक्ष रुपमा राख्नको लागि इजलास खडा गरी सुनुवाईको अवसर दिने व्यवस्थालाई निरन्तरता दिइनेछ । यसको साथै विभागले प्रशासन गर्ने हालको कर

कानूनहरु तुलनात्मक रुपमा नवीन रहेको तर यसको कार्यान्वयनमा सन्दर्भमा उठेको विवाद निरुपण गर्ने राजस्व न्यायाधिकरण ऐनका कतिपय प्रावधानहरु प्रचलित कर कानूनसंग तादात्म्य नरहेकोले सोलाई समय साक्षेप बनाउन यसै वर्ष ऐनको संशोधन मस्यौदा तयार गरी अर्थ मन्त्रालयमा पेश गरिनेछ ।

२१. आन्तरिक राजस्व विभाग र मातहतका कार्यालय प्रमुख बीच निर्दिष्ट कार्यगत लक्ष्य हासिल गर्न २०७२ असोजभित्रै कार्य सम्पादन सम्झौता गरी कार्यान्वयनमा ल्याइनेछ ।

२.९ ललितपुर घोषणा पत्र २०७२ को प्रगति समीक्षा

आ.व. २०७१/७२ मा ललितपुरको हिमालयन होटलमा आयोजना गरिएको व्यवस्थापन गोष्ठीमा जारी भएको २१ बुंदे घोषणापत्रको कार्यान्वयनको प्रगति ।

आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा भएका कायहरुको समीक्षा गर्दै आगामी वर्ष गर्ने कार्यहरुलाई दिशा निर्देश गर्न आन्तरिक राजस्व विभागले विभाग मातहतका सवै आन्तरिक राजस्व कार्यालय र करदाता सेवा कार्यालयको प्रमुखहरुको सहभागिता गराई व्यवस्थापन गोष्ठी संचालन गरी २१ बुंदे घोषणा पत्र जारी गर्दै कार्यान्वयनको प्रतिवद्धता जनाइएको थियो । घोषणा पत्रमा उल्लेख भएको २१ बुदा मध्ये १० वटा बुदा पूर्ण कार्यान्विन भएको, १ वटा बुंदा आंशिक कार्यान्वयन भएको, ४ वटा बुदालाई कार्यान्वयनमा लैजाने कार्य भएको तर कार्यान्वयन भई नसकिएको, ४ वटा बुंदा कार्यान्वयनको प्रकृयामा रहेको, २ वटा बुंदा हालसम्म कुनै प्रकृयामा नरहेको अवस्था छ । यसलाई ग्राफमा तल प्रस्तुत गरिएको छ ।

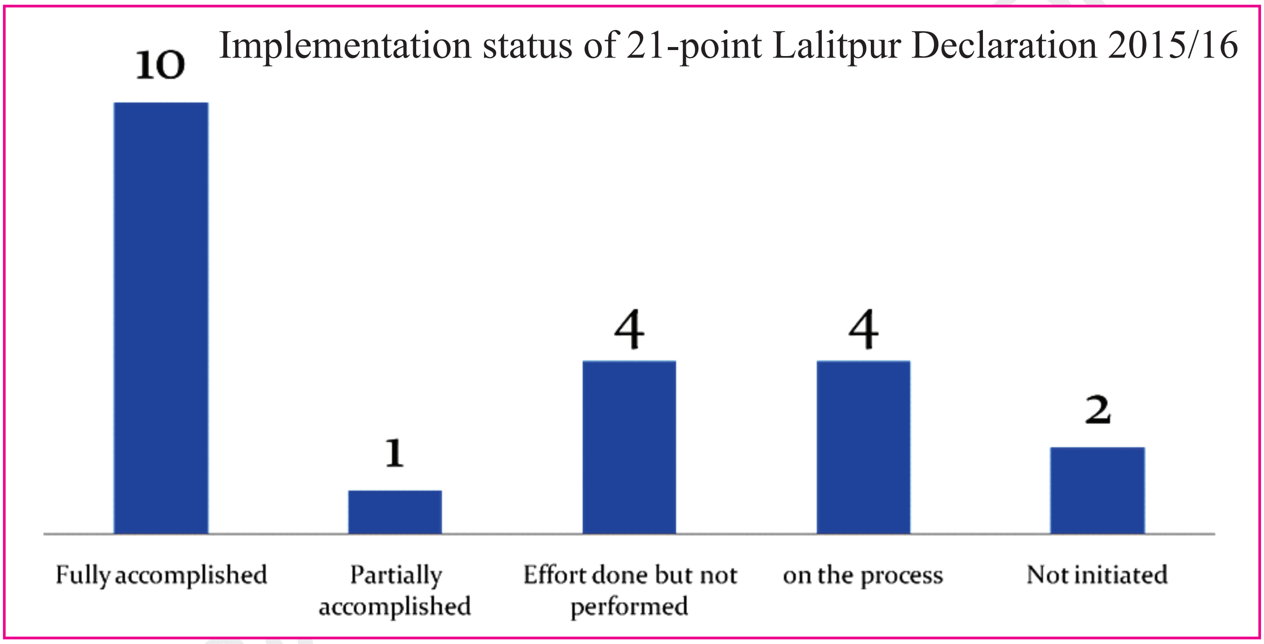

चित्र नं. १५

आन्तरिक राजस्व विभाग

भाग–३

आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण

आन्तरिक राजस्व विभाग

आन्तरिक राजस्व विभाग

३. आन्तरिक राजस्व संकलनको समष्टिगत विश्लेषण

आर्थिक वर्ष २०७२/०७३ मा आन्तरिक राजस्व असुलीको संरचनात्मक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा राजस्वको लक्ष्य १ खर्व ९४ अर्ब ६७ करोड ६२ लाख ९९ हजार रहेकोमा असुली २ खर्व ४ अर्ब ४३ करोड ५३ लाख ९२ हजार भएको छ। जुन लक्ष्यको तुलनामा १०५ प्रतिशतले बढी असुली भएको देखिन्छ । वृद्धिदर अघिल्लो वर्षको तुलनामा २८ प्रतिशत भएको देखिन्छ । त्यसैगरी मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ आन्तरिक राजस्व विभागलाई ४८ अर्व १८ करोड १ लाख ४२ हजार लक्ष्य दिइएकोमा ४९ अर्व ८२ करोड ३५ लाख ३६ हजार असुली भई लक्ष्यको तुलनामा १०७ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ। आन्तरिक र पैठारी सहितको जम्मा लक्ष्य १ खर्व ४० अर्ब ८९ करोड १६ लाख ५३ हजार रहेकोमा असुली १ खर्व २७ अर्ब ७५ करोड ८४ लाख ७० हजार भएको छ जुन लक्ष्यको तुलनामा ९१ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ। (प्रगतिमा मूल्य अभिवृद्धि कर फिर्ताको रकम रु. ५ अर्व ६८ करोड ९२ लाख ३३ हजार समायोजन गर्न बांकी रहेको) मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक तर्फ ४८ अर्व १८ करोड लक्ष्य रहेकोमा १०३ प्रतिशतले प्रगति भई रु ४९ अर्व ८२ करोड ३५ लाख ३६ हजार असुली भएको छ।

त्यसैगरी अन्तःशुल्क आन्तरिक र पैठारी सहितको जम्मा लक्ष्य ६५ अर्ब ८१ करोड १९ लाख २० हजार रहेकोमा कूल ६९ अर्ब ४५ करोड ३८ लाख ३ हजार असुली भएको छ जुन लक्ष्यको तुलनामा १०५.५३ प्रतिशत प्रगति भएको देखिन्छ

तालिका नं. ९ : आ.व. २०७२/७३ को राजस्व लक्ष्य र प्रगति

आ.व. २०७२/०७३ को लक्ष्य र प्रगति (रू हजारमा)					
शीर्षक	आ.व. २०७२I७३				
	लक्ष्य	प्रगति	प्रगति प्रतिशतमा	राजस्वमा हिस्सा प्रतिशत	वृद्धिदर
आयकर	९७६७०९३७	१०६९५३७६६	११०	५२.३१	१३४
वहालकर	३२०९५८०	३३३१४८७	१०४	१.६३	१२५
व्याजकर	८१९४२२६	६८४५९२१	८४	३.३५	११२
आयकर जम्मा	१०९०७४७४३	११७१३११७४	१०७	५७.२९	१३२
मू.अ.कर	४८१८०१४२	४९८२३५३६	१०३	२४.३७	१२६
अन्त:शुल्क	३५९४५७९२	३६१९३१४०	१०१	१७.७०	११७
शिक्षा सेवा शुल्क	६४६८४८	५६६८१८	८८	०.२८	१२३
स्वास्थ्य सेवा कर	८२८७७४	७२०७२४	८७	०.३५	१२८
जम्मा	१९४६७६२९९	२०४४३५३९२	१०५	१००	१२८

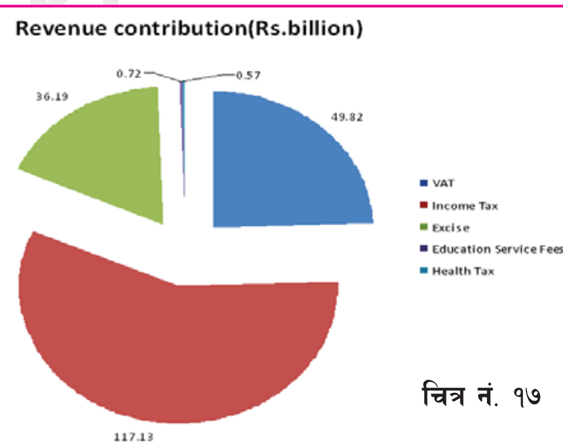

चित्र नं. १७

आन्तरिक राजस्व संकलनको संरचनाको असुली प्रतिशतको विश्लेषण गर्दा आयकर, मूल्य अभिबृद्धि कर, अन्तःशुल्क, व्याज कर , वहाल कर, स्वास्थ्य सेवा कर र शिक्षा सेवा शुल्कको हिस्सा क्रमशः ५२.३१, २४.३७, १७.७०, ३.३५, १.६३, ०.३५ र ०.२८ प्रतिशत रहेको छ। संस्थागत आयकर तर्फ क्रमशः घटाउँदै लगी व्यक्तिगत आयकरमा वृद्धि गर्ने विश्वव्यापी प्रवृत्ति रहेको सन्दर्भमा पारिश्रमिक आयको अंश निकै न्यून देखिन्छ। आर्थिक क्रियाकलापमा वृद्धि भएपनि कर तिर्ने वानीको विकास र

करदाता शिक्षालाई प्रभावकारी बनाउन नसक्दा व्यक्तिगत आयकरको अंशमा अपेक्षा गरिए अनुरूप वृद्धि गर्न सकिएको छैन। तसर्थ संस्थागत आयकरको तुलनामा व्यक्तिगत आयकर कमै देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि कर तर्फ विगत बर्षको तुलनामा राजस्व संकलन बढ्दै गएतापनि विगत वर्षको तुलनामा प्रतिशत वृद्धिमा कमी आएको छ। करको संभाव्यता अनुरूप अझै पूर्ण रूपमा कर संकलन हुन नसकेको देखिन्छ। मूल्य अभिवृद्धि करको प्रभावकारी कार्यान्वयनका लागि आवश्यक पर्ने राज्यसँग जनताको अन्तरसंवाद, कर प्रशासनको प्रभावकारितामा कमी, न्यून विजकीकरण र विल लिने दिने वानीमा परिवर्तन ल्याउन नसकिएको कारण राजस्वमा सोचे अनुसारको योगदान वृद्धि गर्न नसकिएको हो। अन्तःशुल्क प्रशासनका कार्यप्रणाली र कार्यविधि अझै पनि पूर्ण रुपमा स्वचालित बनाउन नसकिएको अवस्था छ। यसलाई आधुनिकीकरण गर्दै स्वचालित रुपमा प्रयोगमा लैजानु पर्ने प्रकृयाको थालनी भएपनि पूरा गर्न केही समय पर्खनु पर्ने अवस्था छ। अन्तःशुल्कको प्रणालीगत सुधार गरी कार्यान्वयनमा ल्याउन सकिएमा चुहावट नियन्त्रण हुन गई राजस्व असुलीमा यसको योगदान बढ्ने निश्चित छ।

३.१ विगत सात वर्षको राजस्व संकलनको अवस्था

तलको तालिकामा आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ देखि आर्थिक वर्ष २०७२/७३ सम्म प्रत्येक आर्थिक वर्षमा मूल्य अभिवृद्धि कर, आयकर तथा अन्तःशुल्क, शिक्षा सेवा शुल्क, स्वास्थ्य सेवा कर र व्याज कर संकलनको प्रगति प्रस्तुत गरिएको छ। आ.व. २०६६/६७ देखि २०७०/०७१ सम्म आन्तरिक राजस्वमा क्रमिक रुपमा वृद्धि भएको पाइन्छ। आ.व. २०६६/०६७ सम्म शिक्षा सेवा शुल्क असुलीको कानुनी व्यवस्था थिएन भने आ.व. २०७०/०७१ बाट स्वास्थ्य सेवा करको असुली गर्ने गरी लक्ष्य राखिँदै आएको छ। आ.व. २०६६/०६७ मा आयकर मूल्य अभिवृद्धि कर र अन्तःशुल्कको असुली क्रमशः ३५.०५, १९.०१ र १३.७५ अर्व रहेको थियो भने आ.व. २०७२/०७३ सम्म आइपुग्दा क्रमशः रु ११७.१३, रु ४९.८२ र रु ३६.१९ अर्व रहेको छ। शिक्षा सेवा शुल्क र स्वास्थ्य सेवा करको संकलन क्रमशः ५६.६८ करोड र ७२ करोड रहेको छ।

तालिका नं. १० : विगत ७ वर्षको राजस्व संकलन रु.अर्वमा

Revenue Heading	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Education Service Fee	0	0.18	0.22	0.32	0.43	0.46	0.57
Health Service Tax	0	0	0	0	0.44	0.56	0.72
House Rent Tax	0.89	1.15	1.52	1.96	2.38	2.66	3.33
Interest Tax	2.47	4.17	5.38	5.55	6.16	6.13	6.85
EXCISE(INTERNAL)	13.75	15.89	19.92	22.06	27.4	31.05	36.19
VAT(INTERNAL)	19.1	22.39	25.64	28.49	34.39	39.56	49.82
INCOME TAX	35.05	42.6	52.33	67.02	69.38	79.67	106.96
Total Tax Rev.	71.26	86.2	104.79	125.08	140.58	160.09	204.43

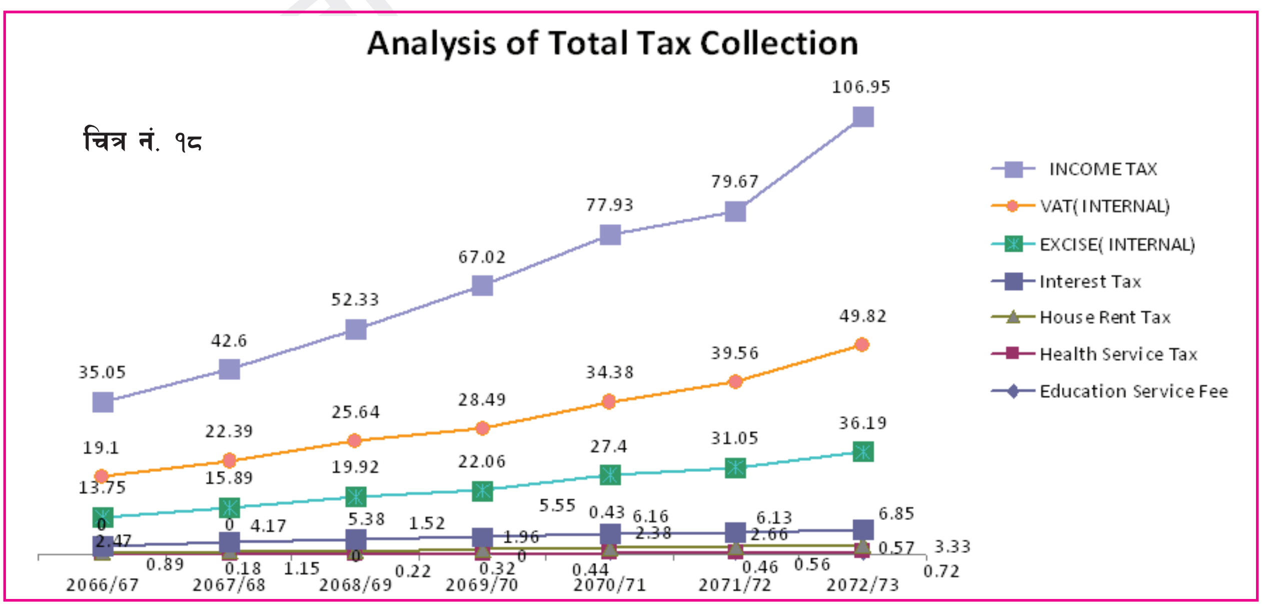

चित्र नं. १८

३.२ कूल आन्तरिक राजस्व संकलनमा शिर्षकगत असुलीको अंश

तालिका नं. ११ : आ.व. २०७२/०७३ को शिर्षकगत राजस्व संकलन	
शीर्षक	प्रतिशत
आयकर	५२.३२
वहालकर	१.६३
व्याजकर	३.३५
मू.अ.कर	२४.३७
अन्त:शुल्क	१७.७
शिक्षा सेवा शुल्क	०.२८
स्वास्थ्य सेवा शुल्क	०.३५
जम्मा	१००

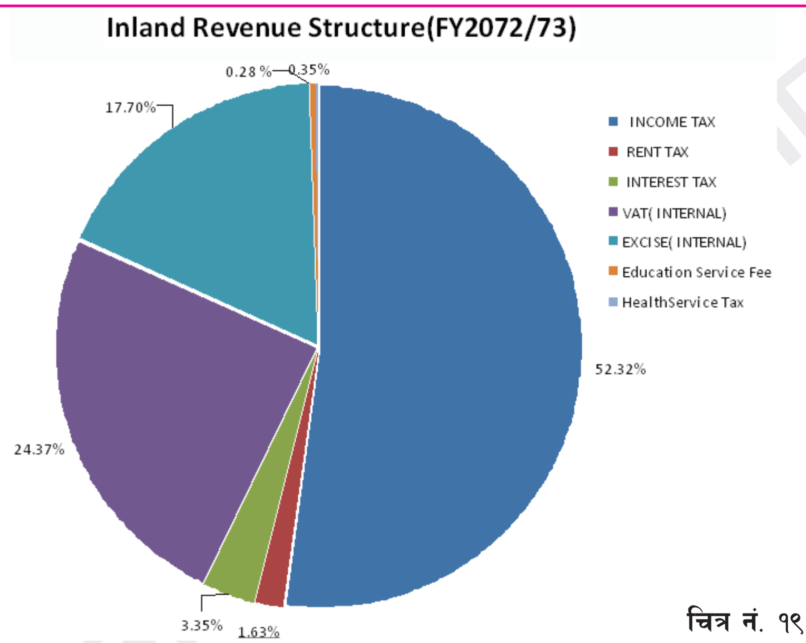

चित्र नं. १९

आ.व. २०७२/७३ मा आन्तरिक राजस्वको शिर्षकगत असुलीको प्रतिशतलाई चित्रमा देहाय अनुसार प्रस्तुत गरिएको छ। सवैभन्दा बढी योगदान आयकरको ५२.३२ प्रतिशत रहेको छ भने त्यसपछि दोस्रो स्थानमा मूल्य अभिवृद्धि करको योगदान २४.३७ प्रतिशत रहेको छ। अन्त:शुल्कको आन्तरिक राजस्व असुलीमा योगदान १७.७ प्रतिशत रहन गएको छ। व्याजकरको योगदान ३.३५ प्रतिशत छ भने वहालकरको योगदान १.६३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी शिक्षा सेवा शुल्क र स्वास्थ्य सेवा करको अंश क्रमश: ०.२८ र ०.३५ प्रतिशत रहेको छ।

३.२ मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक र पैठारी संकलन अनुपात

आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा जम्मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन रु. ५३ अर्व ६४ करोड रहेकोमा आन्तरिक तर्फ १९ अर्व १ करोड र पैठारी तर्फ रु ३४ अर्व ५४ करोड संकलन भई आन्तरिक र पैठारी तर्फको अनुपात ३६:६४ रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०६९/७० मा जम्मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन ८३ अर्व ५० करोड रहेकोमा आन्तरिक तर्फ २८ अर्व ४९ करोड र पैठारी तर्फ ५५ अर्व १ करोड संकलन भई यसको अनुपात ३४:६६ को रहेको देखिन्छ। त्यसैगरी आ.व. २०७०/७१ मा जम्मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन १ खर्व ९७ करोड रहेकोमा आन्तरिक तर्फ ३४ अर्व ४० करोड र पैठारी तर्फ ६६ अर्व ५७ करोड संकलन भई यसको अनुपात ३४:६६ को रहेको देखिन्छ। आ.व. २०७१/७२ मा जम्मा मूल्य अभिवृद्धि कर १ खर्व १८ अर्व ४९ करोडमा पैठारी तर्फ ७८ अर्व ९४ करोड र आन्तरिक ३८ अर्व १६ करोड संकलन भएकोमा आन्तरिक र पैठारीतर्फको अनुपातको

अवस्था ३२:६८ रहेको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा पैठारी तर्फ ७७ अर्व ९३ करोड ४९ लाख ३४ हजार भएकोमा आन्तरिक तर्फ ४९ अर्व ८२ करोड ३५ लाख ३६ हजार संकलन भएको देखिन्छ।

आ.व. २०६४/६५ मा मुअकर संकलनको वृद्धि १७ प्रतिशत रहेको थियो भने यो वृद्धिदर २०६६/६७ मा सबैभन्दा बढी ३५.११ प्रतिशत भएकोमा २०६७/६८ मा १५.०२ प्रतिशत भएको देखिन्छ भने आ.व. २०७०/७१ मा मूल्यअभिवृद्धि कर संकलनको वृद्धि २०.९२ प्रतिशत रहेको देखिन्छ। आर्थिक वर्ष २०७१/७२ मा १५ प्रतिशतले मूल्य अभिवृद्धि कर वृद्धि भएको देखिन्छ। मूल्यअभिवृद्धि कर संकलनमा आन्तरिक तर्फको योगदान ३६ प्रतिशत र पैठारी तर्फको योगदान ६४ प्रतिशत रहेको थियो भने आ.व. २०७२/७३ मा मुअकर संकलनमा आन्तरिक तर्फ योगदान ३९ प्रतिशत र पैठारीमा तर्फ ६१ प्रतिशत योगदान रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १२ आन्तरिक र पैठारीको मूल्य अभिवृद्धि करको अवस्था

मू.अ.कर	आयात	आन्तरिक
मू.अ.कर रकम (रु अर्वमा)	७७.९४	४९.८२
प्रतिशतमा	६१	३९

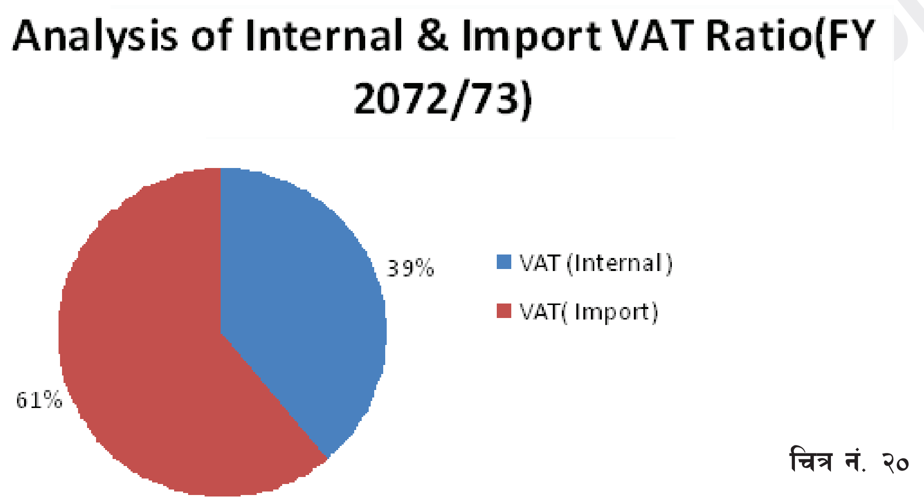

चित्र नं. २०

तालिका नं. १३ : मूल्य अभिवृद्धि कर आन्तरिक र पैठारी संकलन अनुपात (रु अर्वमा)							
Tax Heading	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
VAT(INTERNAL)	19.1	22.39	25.64	28.49	34.4	39.55	49.82
VAT(IMPORT)	34.54	39.31	46.54	55.01	66.57	78.94	77.94
VAT Collection	53.64	61.7	72.18	83.5	100.97	118.49	127.75
Ratio	36:64	36:64	36:64	34:66	34:66	33:67	39:61
VAT Collection (%)	35.11	15.02	16.99	15.68	20.92	29.20	26.52

३.३ शिर्षकगत मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन (आन्तरिक तर्फ)

शिर्षकगत मूल्य अभिवृद्धि कर संकलनलाई हेर्दा आ.व. २०६५/६६ मा ठेक्का परामर्श तर्फ १.६ अर्व, आ.व. २०६६/६७ मा २.१९ अर्व, २०६७/६८ मा ३.१२ अर्व, २०६८/६९ मा ४.७७ अर्व, २०६९/७० मा ५.४९ अर्व, २०७०/७१ मा ५.८५ अर्व, २०७१/७२ मा ६.५४ अर्व संकलन भएकोमा आ.व. २०७२/७३ मा रु ८.५४ अर्व संकलन भएको देखिन्छ। पर्यटन उद्योग तर्फ आ.व. २०६५/६६ मा ०.८४ अर्व रहेकोमा २०६७/६८ मा १.१२ अर्व पुगेकोमा २०६८/६९ केही घट्न गई १.०६ अर्व

भएको देखिन्छ। आ.व. २०६९/७० देखि वृद्धि हुँदै २०७१/७२ मा १.७६ अर्ब पुगेकोमा आ.व. २०७२/७३ मा केही घट्न गई १.४० अर्ब भएको देखिन्छ। यसैगरी बिक्री वितरण तर्फ र अन्य सेवा तर्फ मूल्यअभिवृद्धि कर आ.व. २०६५/६६ देखि आ.व. २०७२/७३ सम्म वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ। रिभर्स चार्ज तर्फ आ.व. २०६५/६६ देखि आ.व. २०६७/६८ सम्म वृद्धि भएकोमा आ.व. २०६८/६९ मा केही घट्न गएको देखिन्छ। आ.व. २०६९/७० देखि पुनः वृद्धि हुँदै आ.व. २०७१/७२ मा रु २.०५ अर्ब संकलन भएकोमा आ.व. २०७२/७३ मा घट्न गई २ अर्बमा सीमित भएको देखिन्छ। पर्यटन उद्योग, अन्य सेवा र रिभर्स चार्ज तर्फ उतार चढाव देखिएता पनि उत्पादन, बिक्री वितरण र ठेक्का परामर्शमा मूल्यअभिवृद्धि कर वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ। आ.व. २०७२/७३ मा कूल आन्तरिक मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन ४९ अर्ब ८२ करोड भएको छ।

तालिका नं. १२ : मूल्य अभिवृद्धि करको शिर्षकगत संकलन रु अर्बमा

Tax Heading	2065/66	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Tourism Industries	0.84	0.94	1.12	1.06	1.20	1.43	1.76	1.40
Reverse Charge	0.84	0.94	1.12	0.72	1.32	1.64	2.05	2
Contract & Consultancy	1.6	2.19	3.12	4.77	5.49	5.85	6.54	8.24
Other Services	5.05	6.65	7.13	5.10	4.35	6.22	7.14	8.64
Sales and Distribution	2.37	3.3	4.25	5.55	6.39	7.89	9.22	13.34
Production	4.06	6.02	6.77	8.40	9.77	11.32	12.86	16.20
Total VAT	14.76	20.04	23.51	25.61	28.52	34.36	39.56	49.82

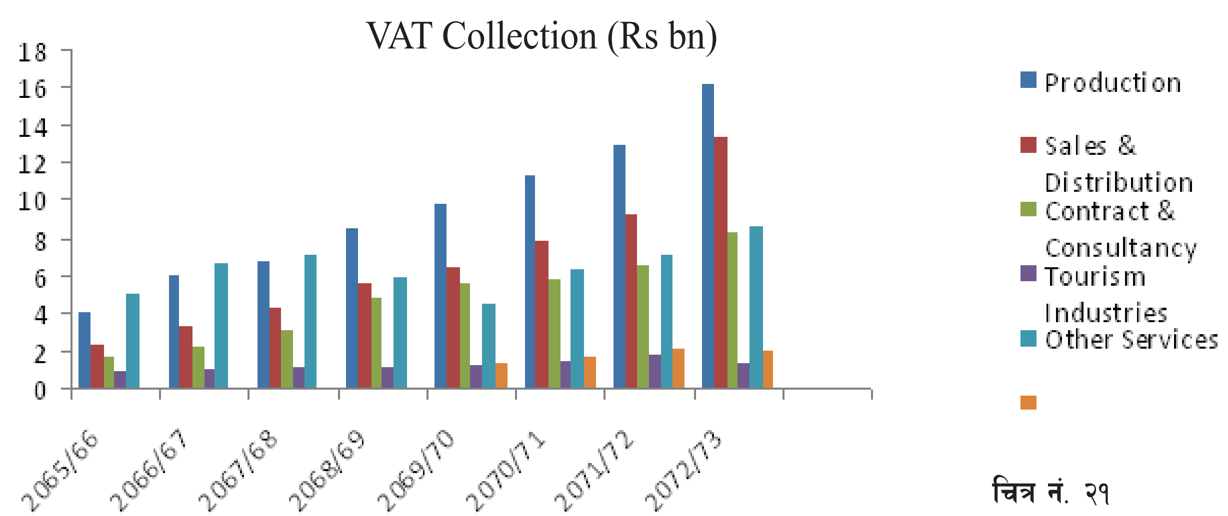

चित्र नं. २१

३.४ मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था (२०७२/७३)

आ.व. २०७२/०७३ मा मूल्य अभिवृद्धि कर संकलन आन्तरिक तर्फको योगदान रू. ४९.८२ अर्ब रूपैया रहेको पाइन्छ। जसमा Reverse Charge रू. २ अर्व, पर्यटन उद्योगतर्फ रू १.४० अर्व, बिक्री वितरणमा रू. १३.३४ अर्व, अन्य सेवामा रू. ८.६४ अर्व, ठेक्का परामर्शमा रू ८.२४ अर्व र उत्पादनतर्फ रू १६.२० अर्व रहेको देखिन्छ।

तालिका १३ : मूल्य अभिवृद्धि करको संरचनात्मक अवस्था अंशमा

Tax Heading	Percent	Rs. billion
Reverse Charge	4	2
Tourism Industries	2.82	1.40
Contract & Consultancy	16.55	8.24

Other Services	17.34	8.63
Sales and Distribution	26.78	13.35
Production	32.51	16.20
Total VAT	100.00	49.82

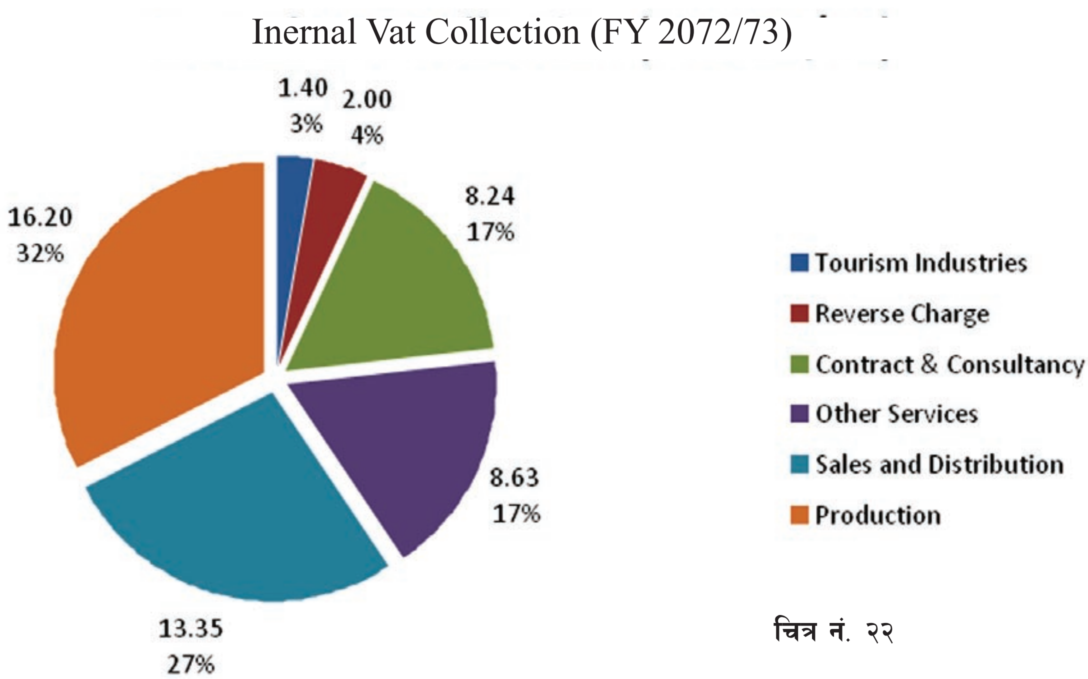

चित्र नं. २२

३.५ शीर्षकगत आयकर संकलन

आर्थिक वर्ष २०६५/६६ मा आकस्मिक लाभकर ०.०१७, अन्य आयकर ०.२५, संस्थागत आयकर १५.१५, व्यक्तिगत कर ७.६७, लगानीमा कर ४.१५ अर्व गरी जम्मा २७.२३७ अर्व संकलन भएकोमा पछिल्ला विभिन्न आ.व.मा समग्रमा आयकरको असुली सन्तोषप्रद देखिन्छ । जसमा आकस्मिक लाभकर र अन्य आयकरको संकलन अवस्था नकारात्मक देखिएकोले आकस्मिक लाभकर र अन्य आयकरको क्षेत्रमा थप सुधारका कार्ययोजना सहित कार्यान्वयनमा लैजानु पर्ने अवस्था देखिन्छ भने आ.व. २०७२।७३ मा आकस्मिक लाभकर ०.०९, अन्य आयकर ०.५१, संस्थागत आयकर ६०.९३, व्यक्तिगत आयकर ३२.९३, लगानीमा आयकर ३२.६४ अर्व गरी जम्मा ११७.१३ अर्व संकलन भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. १४ : आयकरको शिर्षकगत संकलन (रु अर्वमा)

	2065/66	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Income Tax on Windfall gain	0.017	0.02	0.015	0.035	0.06	0.06	0.10	0.09
Other Income	0.25	0.25	0.26	0.41	0.45	0.35	0.59	0.51
Total Corporate Income Tax(CIT)	15.15	20.4	23.91	30.41	39.63	39.28	51.27	60.93
Total Personal Income Tax	7.67	9.29	11.334	13.45	17.4	20.69	25.55	32.93
Total Taxes on Investment Income	4.15	5.086	7.082	8.028	9.476	9.89	10.99	22.64
Total Income Tax	27.237	35.046	42.601	52.333	67.016	70.27	88.48	117.13

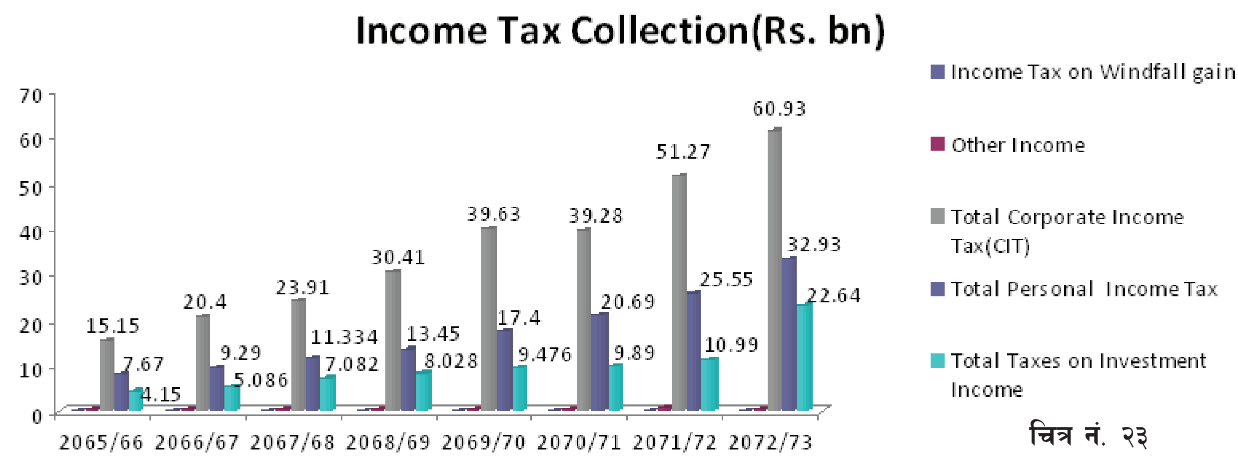

चित्र नं. २३

३.६ आ.व. २०७२/०७३ मा आयकरको संरचनात्मक अवस्था

आ.व. २०७२/०७३ मा आयकरको आन्तरिक अंश ११७.१३ अर्व रहेको छ । जसमा आकस्मिक लाभकरको अंश ०.०७७ प्रतिशत अन्य आयकरको अंश ०.४४ प्रतिशत लगानीमा आयकर १९.३४ प्रतिशत व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म २८.१२ प्रतिशत र संस्थागत आयकरको अंश ५२.०३ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. १५ : आयकरको शिर्षकगत संकलन

	Percent	Rs bn
Windfall Gain Tax	0.077	0.09
Other Income Tax	0.44	0.51
Investment Income Tax	19.34	22.64
Personal Income Tax	28.12	32.93
Corporate Income Tax	52.03	60.93
Total Income Tax	100	117.1

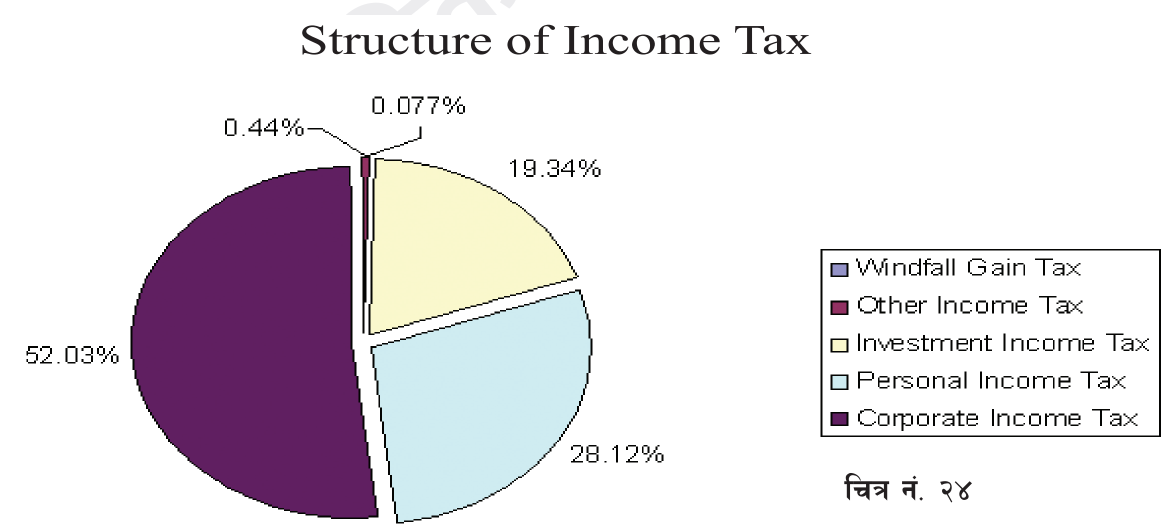

चित्र नं. २४

आयकर संकलनको संरचनात्मक अवस्थाको विश्लेषण गर्दा संस्थागत आयकर, पारिश्रमिक आयकर, लगानीमा आयकर, पूंजीगत लाभ र आकस्मिक लाभ कर विगत आ.ब. २०६५/६६ देखि नै क्रमिक वृद्धि भइरहेकोमा आकस्मिक लाभकर आ.व. २०७२/७३ मा केही घट्न गएको देखिन्छ । उक्त वृद्धिमा संस्थागत आयकरको योगदान हाल सम्म पनि उच्च रहेको छ ।

हालको विश्वव्यापी प्रचलन पारिश्रमिक करमा बढी जोड दिई संस्थागत आयकर संकलनमा क्रमशः घटाउँदै लैजाने प्रवृत्ति रहेको छ । पारिश्रमिक आयको योगदान कूल कर राजस्वमा उल्लेखनीय हुनुपर्नेमा उक्त करवाट अपेक्षित राजस्व संकलन हुन सकेको छैन । व्यक्तिगत राजस्व संकलन कम हुनुमा लगानीको आयकर संकलनमा प्रभाकारी अनुगमनको अभाव, कर तिर्ने बानीमा सुधार नआउनु, प्राकृत्तिक व्यक्तिको व्यवसाय तथा लगानीको कर सहभागिताको स्तरमा सुधार गर्न नसक्नु र करदाताको दायरमा पनि विस्तार नआउनु प्रमुख कारणहरू रहेका छन् ।

यसका अतिरिक्त ज्यालाको दरमा वृद्धि नहुदा रोजगारीको आयमा कमी भएको र अनुगमन प्रभावकारी बनाउन नसक्दा पनि अपेक्षा गरिए अनुरूपको राजस्व संकलन हुन नसकेको हो । यसका साथै नेपालको व्यक्तिगत करको दरले आयको ठाडो समानता कायम गर्ने विवेकशील करको दरको अभावले पनि व्यक्तिगत आयकरको संरचनामा प्रभाब पार्न गएको हो । उपर्युक्त कर बाहेक अन्य करहरूको राजस्व संकलनमा योगदान रहने नै भएता पनि लगानीमा आयकर, बहाल कर, व्याज कर, पूंजीगत लाभ कर, लाभाशं र आकस्मिक लाभ करमा समेत उचित अनुगमन हुनु पर्ने देखिन्छ । यसका साथै अर्थतन्त्रको विस्तारको क्रममा यस प्रकारको अवस्था देखिएता पनि क्रमशः आर्थिक विस्तार र लगानीको वातावरणमा अनुकूल सुधार आएमा लगानीको आयकरमा सुधार आउन सक्दछ । घर वहालकरको प्रभावकारी अनुगमन व्यवस्था र व्यवसायिक घनत्व भएको क्षेत्रमा अप्रत्यक्ष कर गणनाको विधिको अवलम्वन गरी कर कानूनको प्रभावकारी कार्यान्वयन गर्न सकिएमा यस क्षेत्रबाट राजस्व संकलनमा अनुकूल प्रभाव पर्न जाने देखिन्छ ।

३.७ अन्तःशुल्कको संरचनात्मक अवस्था

आ.व. २०६५/६६ मा अन्य औद्योगिक उत्पादन, चुरोट बिंडी, मदिरा र वियरको असुली क्रमशः रु २.१, रु. ३.७४, रु. ३.०६ र रु. २.०७ अर्व गरी जम्मा रु १०.९७ अर्व आन्तरिक राजस्व असुलीमा अन्तशुल्कको योगदान रहेको देखिन्छ । आ.व. २०७२/७३ मा क्रमशः रु. ४.४५ अर्व, रु. ८.९५ अर्व, रु. १४.५ अर्व र रु. ८.२९ अर्व संकलन भएको देखिन्छ । यसबाट सवै शिर्षकहरुमा क्रमशः वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ । त्यसैगरी आ.व. २०६६/६७ मा अन्तशुल्कको योगदान रु १३.५९ अर्व रहेको थियो भने क्रमशः अन्तःशुल्कको योगदान बढ्दै गएर आ.व. २०७२/७३ सम्म आइपुग्दा यसको अंश बढेर रु. ३९.१९ अर्व अन्तःशुल्क तर्फ राजस्व असुली भएको देखिन्छ ।

तालिका १६: अन्तःशुल्कको शिर्षकगत संकलन (रु अर्वमा)

Excise Collection - Internal (Rs bn)	2065/66	2066/67	2067/68	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Tobacco base (Cigarettes, Bidi)	3.74	4.51	5.14	5.22	5.35	7.3	7.17	8.95
Liquor	3.06	3.74	5.26	7.98	8.46	11	12.68	14.5
Beer	2.07	2.84	3.12	3.87	4.85	5.3	6.86	8.29
Other Industrial Products	2.1	2.5	2.16	2.58	3.07	3.68	4.344	4.45
Excise	10.97	13.59	15.68	19.65	21.73	27.28	31.05	36.19

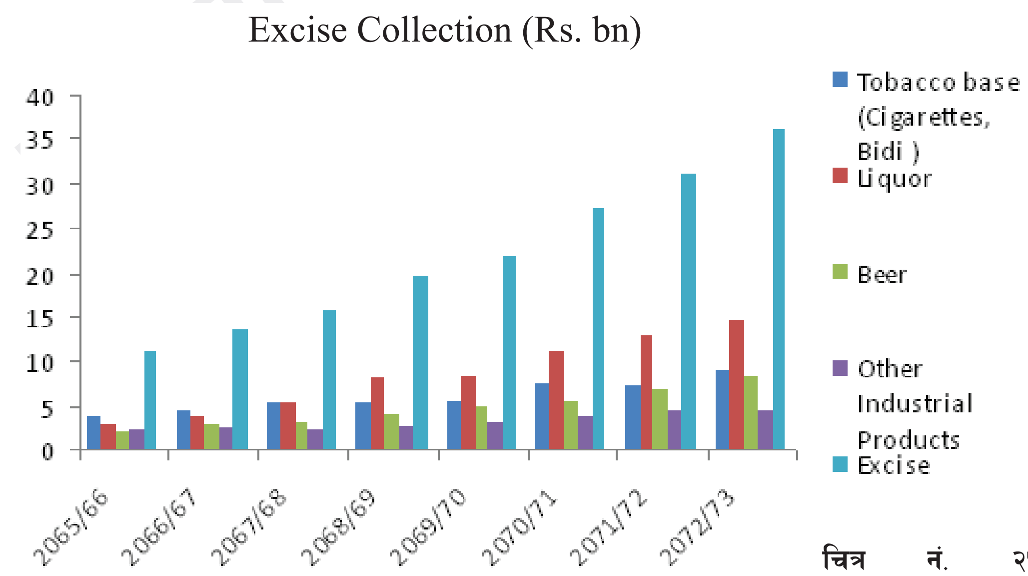

चित्र नं. २५

३.८ आ.व. २०७२/०७३ मा अन्तशुल्क तर्फको संरचनात्मक अवस्था

आ.व. २०७२/७३ मा अन्तःशुल्क तर्फ चुरोट, बिंडीको योगदान रु. ८.९५ अर्व, अन्य औद्योगिक उत्पादनको योगदान, रु. ४.४५ अर्व, वियरको योगदान रु. ८.२९ अर्व र मदिराको योगदान रु. १४.५ अर्व गरी जम्मा अन्तःशुल्कको कूल योगदान रु. ३६.१९ अर्व रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. १७ : अन्तःशुल्कको शिर्षकगत संकलन (आ.व. २०७२/७३)		
Heading	Percent	Rs bn
Tobacco base (Cigarettes, Bidi)	24.75	8.95
Liquor	40.03	14.5
Beer	22.90	8.29
Other Industrial Products	12.32	4.45
Excise	100	36.19

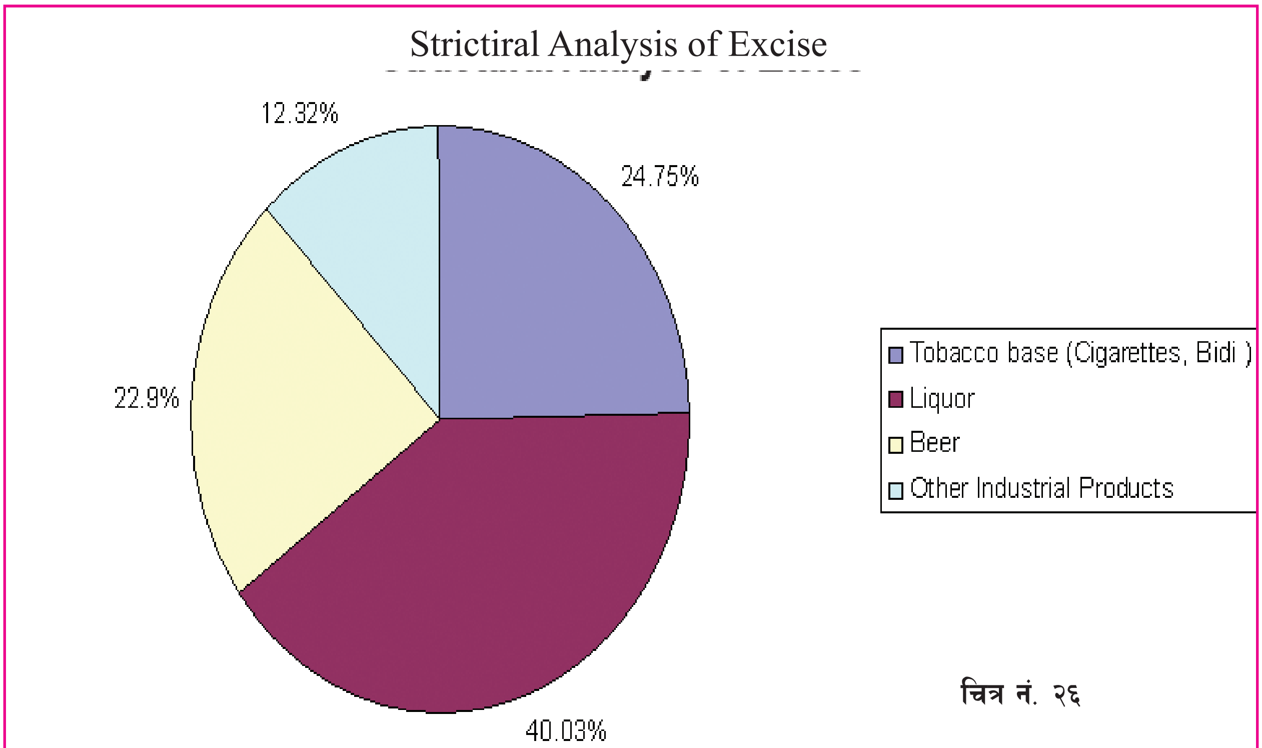

चित्र नं. २६

३.९ आ.व. २०७२/०७३ को राजस्व संकलनको कार्यालयगत अवस्था

आ.व. २०७२/७३ मा आन्तरिक राजस्व विभागलाई आयकर, मूअकर, अन्तशुल्क, शिक्षा सेवा तथा स्वास्थ्य सेवा करको कूल लक्ष्य रु १९४.६७ अर्ब रुपैया तोकिएकोमा रु २०४.४३ अर्व संकलन भई १०५ प्रतिशत प्रगति हासिल भएको देखिन्छ।

आन्तरिक राजस्व विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरुलाई विभिन्न शिर्षकहरुमा जम्मा रु. १९४.६७ अर्व लक्ष्य विभाजन गरिएकोमा अधिकांश कार्यालयहरुको संकलन लक्ष्य पुरा भएको देखिन्छ। आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरुलाई तोकिएको लक्ष्यमा असुली प्रतिशतका आधारमा सवैभन्दा बढी आन्तरिक राजस्व कार्यालय वुटवलले ११६.३८ प्रतिशत राजस्व संकलन गरेको छ भने लक्ष्यको तुलनामा आन्तरिक राजस्व कार्यालय वीरगञ्जले सवैभन्दा कम ७०.४५ प्रतिशत संकलन गरेको देखिन्छ।

तालिका नं. : १८ : कार्यालयगत राजस्व लक्ष्य र संकलन		
Office	Target (Rs bn)	Collection (Rs bn)
Bharatpur	11.93	12.17
Bhairahawa	6.23	6.93
Lalitpur	6.64	6.66
Simara	5.33	5.65
Pokhara	5.02	5.43
Birgunj	5.76	4.06
Biratnagar	3.52	3.52
Ktm 1	4.13	4.19
Butwal	2.93	3.41
ktm 2	3.93	3.13
Ktm 3	3.09	3.10
Bhaktapur	2.10	2.23
Dharan	2.19	2.34
Hetauda	1.99	1.93
Nepalgunj	1.88	1.92
Janakpur	1.60	1.17
Bhadrapur	1.36	1.42
Dhangadi	1.51	1.62
Lahan	1.30	0.97
Krishnanagar	1.06	0.75
Dang	0.89	0.96
Mahendranagar	0.70	0.74
Total	75.09	74.30

आन्तरिक राजस्व विभाग

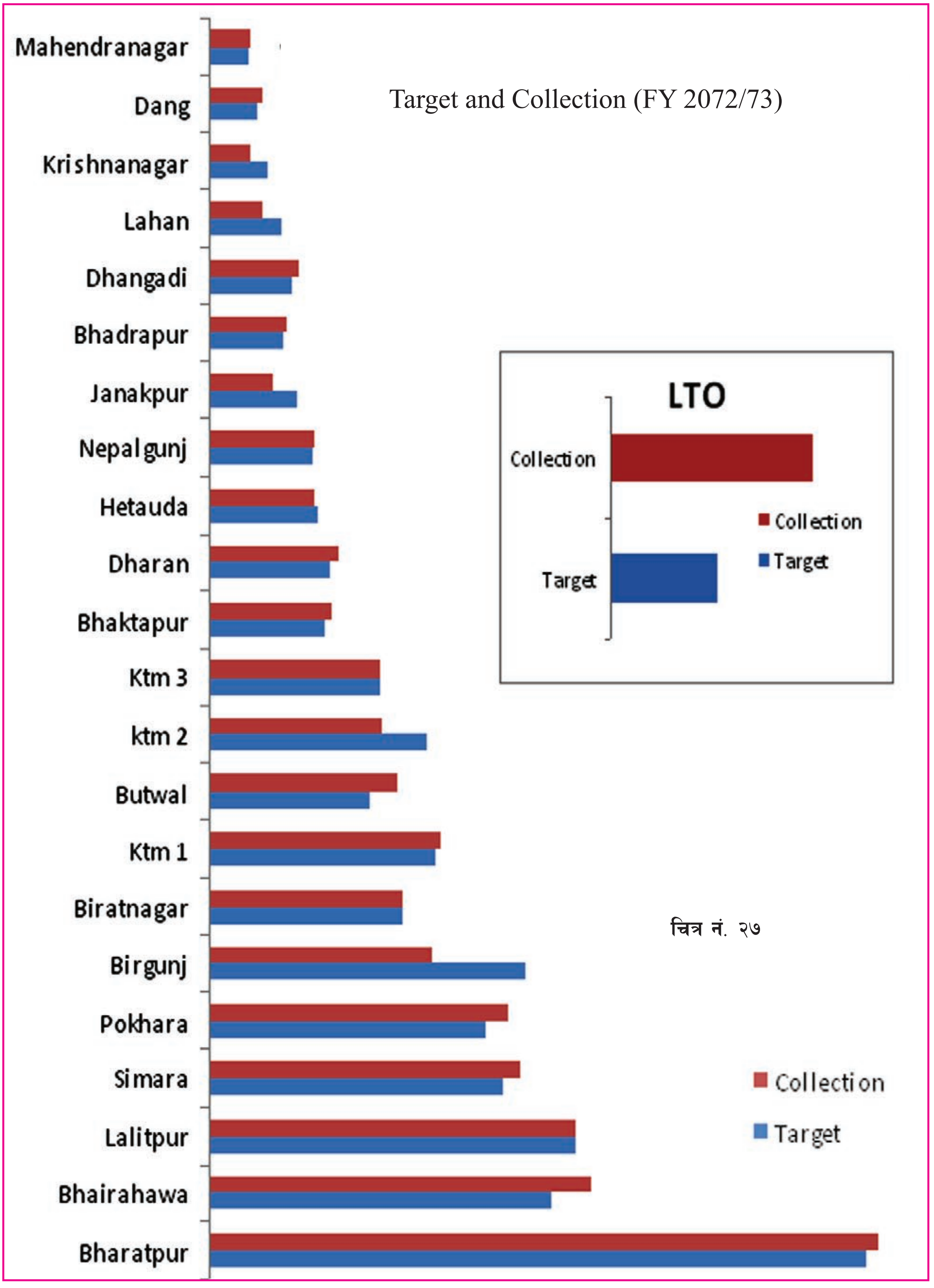
Target and Collection (FY 2072/73)
Mahendranagar
Dang
Krishnanagar
Lahan
Dhangadi
Bhadrapur
Janakpur
Nepalgunj
Hetauda
Dharan
Bhaktapur
Ktm 3
ktm 2
Butwal
Ktm 1
Biratnagar
Birgunj
Pokhara
Simara
Lalitpur
Bhairahawa
Bharatpur
Collection
Target
LTO
Collection
Target
Collection
Target

चित्र नं. २७

३.१० उपत्यका भित्रका करदाता सेवा कार्यालयको राजस्व संकलनको अवस्था

आ.व. २०७२/०७३ मा उपत्यकाभित्र रहेका करदाता सेवा कार्यालयहरुलाई रु. १७ अर्ब २९ करोड लक्ष्य तोकिएकोमा लक्ष्यको तुलनामा ११२ प्रतिशत अर्थात् रु १९ अर्ब ३५ करोड संकलन भएको छ। उपत्यकाभित्र रहेका करदाता सेवा कार्यालयहरुलाई तोकिएको लक्ष्यमा असुली प्रतिशतका आधारमा सबैभन्दा बढी लक्ष्य करदाता सेवा कार्यालय ठमेलले १२३ प्रतिशत प्रगति गरेको छ। त्यसैगरी सेवा कार्यालयहरु मध्ये सबैभन्दा कम टंगालले १०३.६२ प्रतिशत प्रगति हासिल गरेको छ।

तालिका नं. १८ : उपत्यका भित्रका करदाता सेवा कार्यालयको राजस्वको लक्ष्य र संकलन

Office	Target (Rs bn)	Collection (Rs bn)
Putalisadak	2.70	2.98
Balaju	2.24	2.42
New Baneshwor	1.58	1.89
Tangal	1.56	1.63
Batishputali	1.54	1.85
Tripureshwor	1.38	1.51
Maharajgunj	1.22	1.43
Kalimati	1.11	1.28
Chabahil	1.04	1.08
Koteshwor	0.83	0.92
New Road	0.77	0.84
Kalanki	0.77	0.86
Thamel	0.55	0.66
Total	17.29	19.35

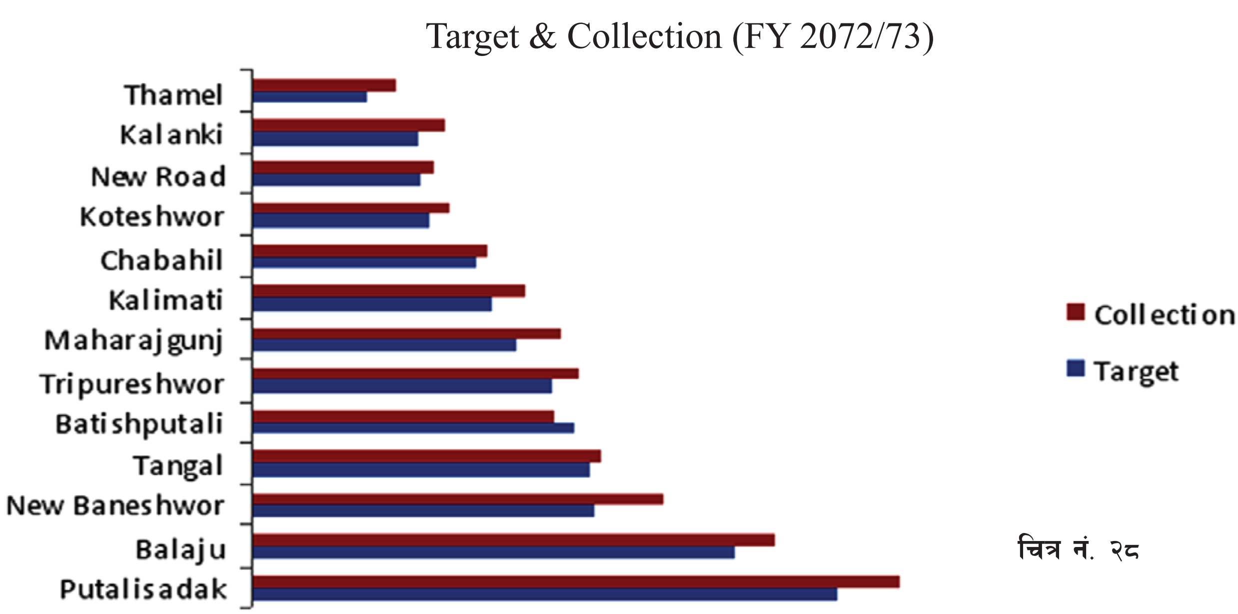

चित्र नं. २८

३.११ सामाजिक सुरक्षा कर

आर्थिक वर्ष २०६६/०६७ देखि सामाजिक सुरक्षा कर लगाउने व्यवस्था शुरु भएको थियो । पारिश्रमिक आय आर्जन गर्ने व्यक्तिहरुबाट करयोग्य आयको १ प्रतिशत सामाजिक सुरक्षा कर लगाउन थालिएको थियो । आ.व. २०६६/०६७ देखि २०७२/०७३ सम्मको सामाजिक सुरक्षा कर संकलनको अवस्था विश्लेषण गर्दा आर्थिक वर्ष २०६६/६७ मा रु. ८६ करोड संकलन भएकोमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा आइपुग्दा रु. ३ अर्व २० करोड संकलन भएको देखिन्छ ।

तालिका नं. २० : सामाजिक सुरक्षा कर संकलन

FISCAL YEAR	AMOUNT ('000)	Rs Billion
2066/67	86	0.00
2067/068	614	0.00
2068/069	1334557	1.33
2069/070	1925947	1.93
2070/071	2351743	2.35
2071/072	2949891	2.95
2072/073	3201204	3.20
Total	11763958	11.76

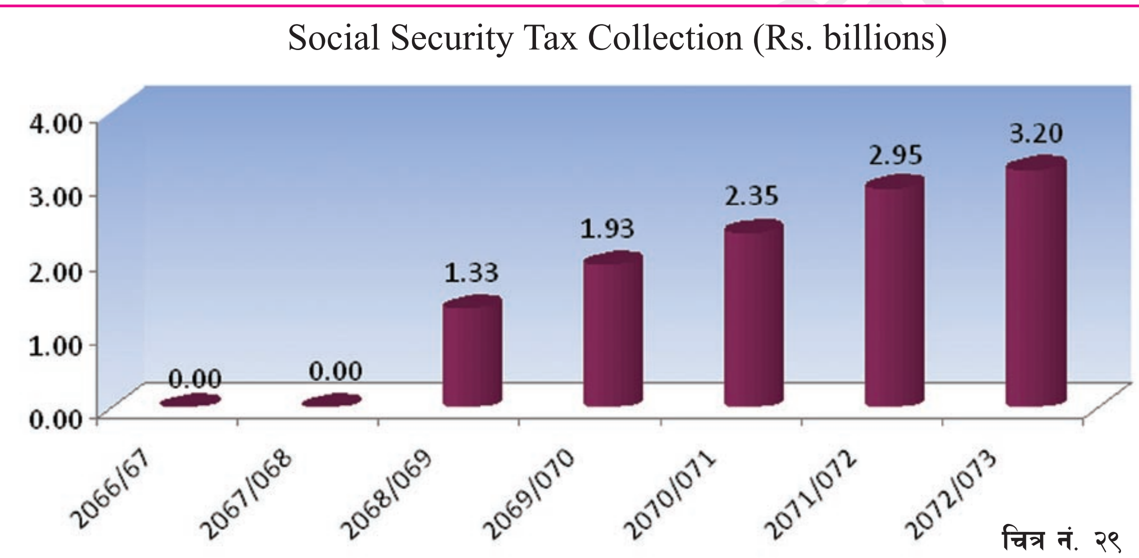

चित्र नं. २९

३.१२ एक प्रतिशत भन्दा बढी राजस्वमा योगदान गर्ने कार्यालयहरु

राजस्व संकलनको दृष्टिबाट कूल आन्तरिक राजस्वको १ प्रतिशत भन्दा बढी राजस्व असुली गर्ने कार्यालयहरुको विवरण देहाय अनुसार उल्लेख गरिएको छ । सवैभन्दा बढी राजस्व संकलनमा योगदान ठूला करदाता कार्यालयको ५४.१८ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका नं. २१: एक प्रतिशतभन्दा बढी राजस्व संकलन गर्ने कार्यालय

S.N.	Office Name	percent
1	Biratnagar	1.72
2	Dharan	1.14
3	Simara	2.76
4	Birgunj	1.98
5	Bharatpur	5.95

6	Pokhara	2.66
7	Lalitpur	3.26
8	Bhairahawa	3.39
9	Ktm 3	1.52
10	Ktm 1	2.05
11	ktm 2	1.53
12	Bhaktapur	1.09
13	Butwal	1.67
14	LTO	54.18
15	Balaju	1.18
16	Putalisadak	1.46

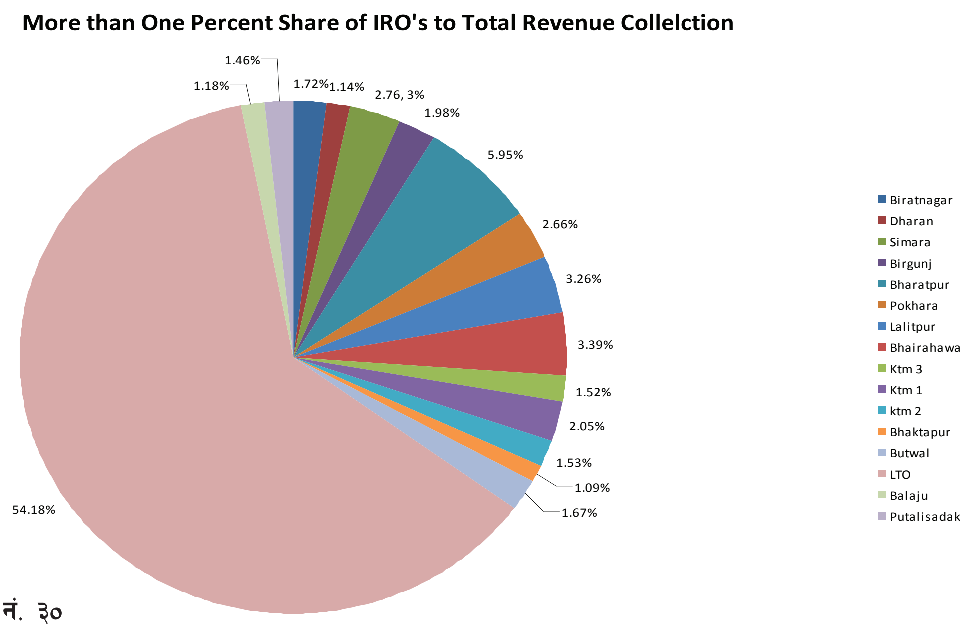

चित्र नं. ३०

३.१३ उपत्यकाभित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरुको राजस्वमा योगदान

काठमाडौं उपत्यकाभित्र रहेका ठूला करदाता कार्यालय, आन्तरिक राजस्व कार्यालय काठमाडौं क्षेत्र नं. १, २ र ३ आन्तरिक राजस्व कार्यालय, ललितपुर र आन्तरिक राजस्व कार्यालय भक्तपुरको राजस्वमा योगदान निम्न तालिकामा उल्लेख गरिएको छ । राजस्व संकलनको दृष्टिले ठूला करदाताको हिस्सा ५४.१८ प्रतिशत रहेको छ भने आन्तरिक राजस्व कार्यालयल, ललितपुरको हिस्सा ३.२६ प्रतिशत रहेको छ ।

तालिका नं. २२: उपत्यका भित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालयको राजस्व संकलन

Office	Target	Collection	Target in Billion	Collection In Billion	Collection Percentage to Total Revenue
Lalitpur	6459611	6661385	6.46	6.66	3.26
Ktm 3	3088221	3104238	3.09	3.10	1.52
Ktm 1	4130383	4192026	4.13	4.19	2.05
ktm 2	2932734	3134311	2.93	3.13	1.53
Bhaktapur	2096265	2231064	2.10	2.23	1.09
LTO	1034734	110762856			54.18

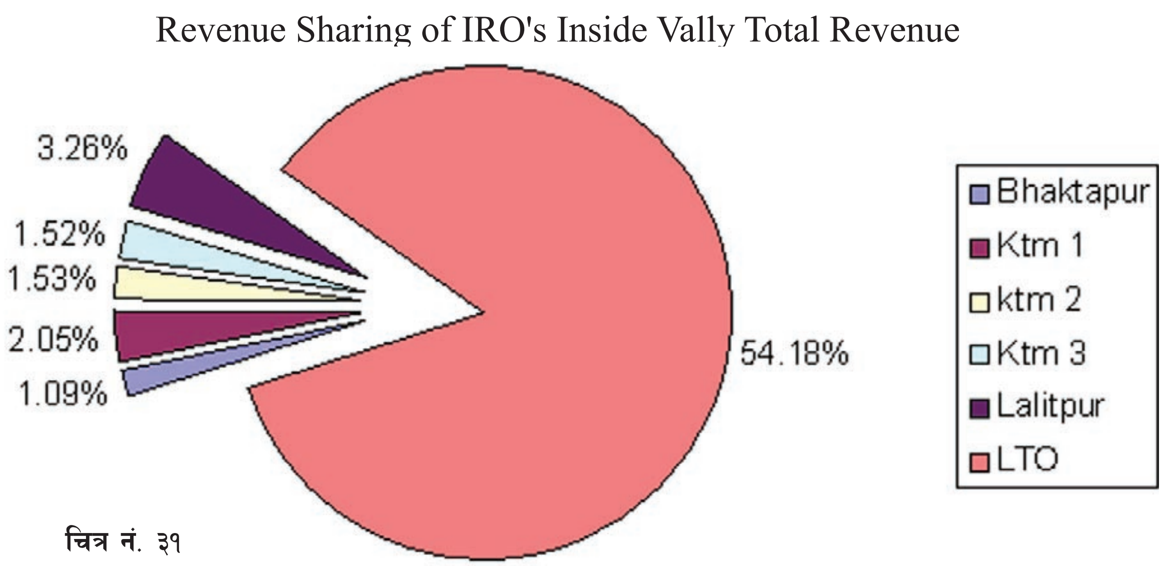

चित्र नं. ३१

कूल आन्तरिक राजस्व विभागको कर असुलीमा ठूला करदाता कार्यालयको योगदान ५४.१८ प्रतिशत छ भने १ प्रतिशत भन्दा बढी राजस्व असुली हुने सेवा कार्यालय तथा आन्तरिक राजस्व कार्यालयको योगदान ३३.३६ प्रतिशत रहेको छ। १ प्रतिशत भन्दा कम योगदान १२.४ प्रतिशत रहेको छ। ठूला करदाता, एक प्रतिशतभन्दा बढी राजस्व असुली गर्ने कार्यालय र १ प्रतिशतभन्दा कम राजस्व असुली गर्ने कार्यालयको राजस्वमा योगदान।

३.१४ उपत्यका भित्रका ठूला करदाता, आन्तरिक राजस्व कार्यालयहरु र करदाता सेवा कार्यालयको राजस्वमा योगदान

उपत्यकाभित्रका आन्तरिक राजस्व कार्यालयको राजस्व असुलीमा योगदान ९.४५ प्रतिशत छ भने उपत्यका भित्रका सेवा कार्यालयहरुको राजस्व असुलीमा योगदान ९.४७ प्रतिशत रहेको छ।

तालिका नं. २३

S.N.	Revenue Structure LTO, IROs and TSOs inside valley	Percent	to total revenue
1	LTO	54.18	
2	IROs	9.45	
3	TSOs	9.47	

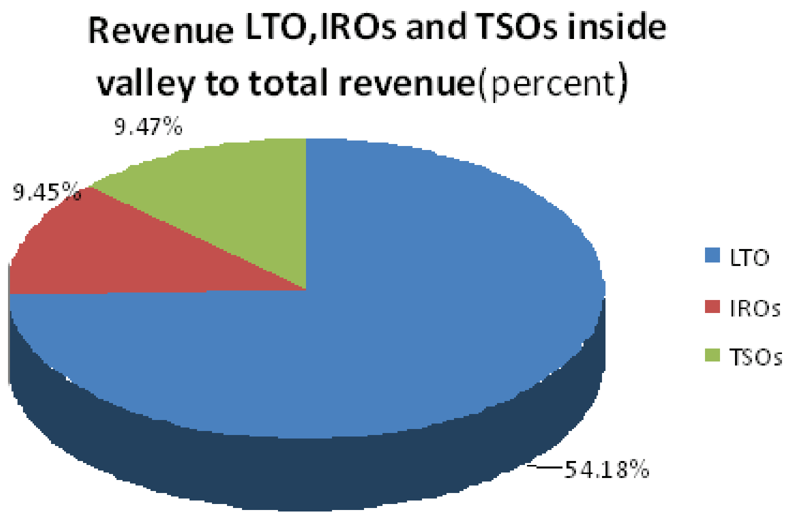

चित्र नं. ३२

३.१५ आकस्मिक लाभकर

आ.व. २०६८/६९ देखि आ.व. २०७२/७३ सम्मको आकस्मिक लाभकरको प्रवृत्ति आ.व. २०६९/७० देखि वृद्धि हुंदै गई आ.व. २०७१/७२ मा उच्च वृद्धि भएको देखिन्छ भने आ.व. २०७२/७३ मा केही घट्न गएको देखिन्छ।

तालिका २४ : Income Tax on windfall gain(in Rs.000)

2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
854	66054	67431	94415	90271

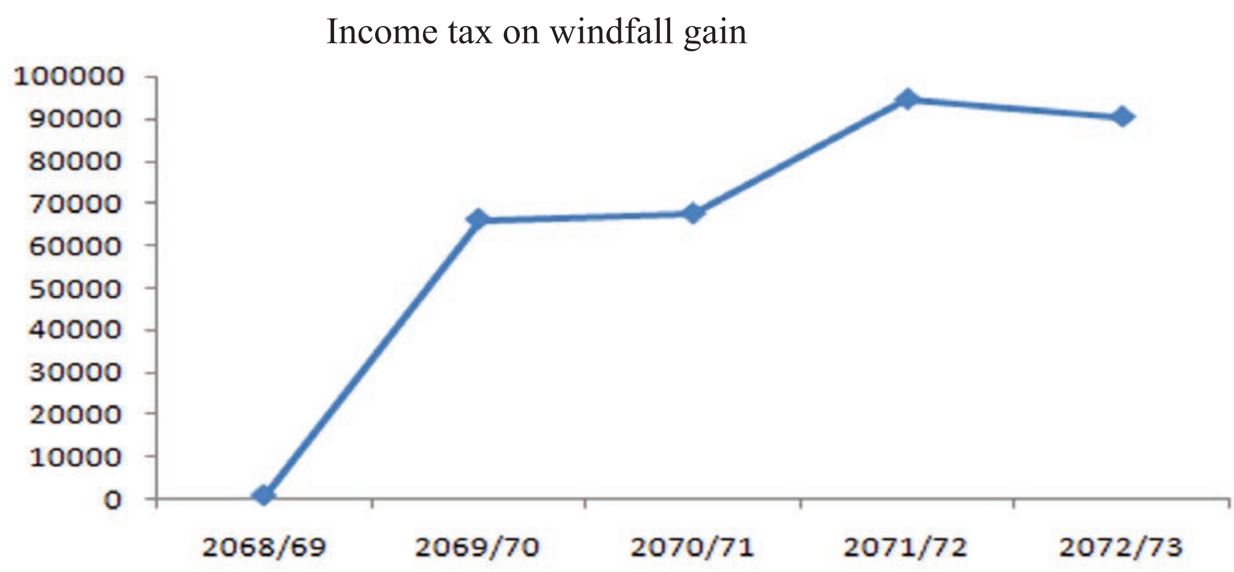

चित्र नं. ३३

३.१६ वाणिज्य वैंकहरुको संस्थागत आयकरको अवस्था

आर्थिक वर्ष २०६३/६४ मा आयकरमा वाणिज्य वैंकको आयकरको हिस्सा रु १ अर्व ३० करोड ३० लाख ४४ हजार अर्थात् १.३० प्रतिशत रहेकोमा आर्थिक वर्ष २०७२/७३ मा यसको हिस्सा बढ्न गई रु ११ अर्व ६४ करोड ११ लाख ९ हजार अर्थात् ११.६४ प्रतिशत पुग्न गएको देखिन्छ।

तालिका नं. २५ : वाणिज्य वैंकहरुको संस्थागत आयकर

FISCAL_YEAR	IT (Rs.000)
2063.064	1303044
2064.065	2061563
2065.066	3454823
2066.067	4272084
2067.068	4774252
2068.069	5611324
2069.070	6850506
2070.071	8387219
2071.072	9195432
2072.073	11641109

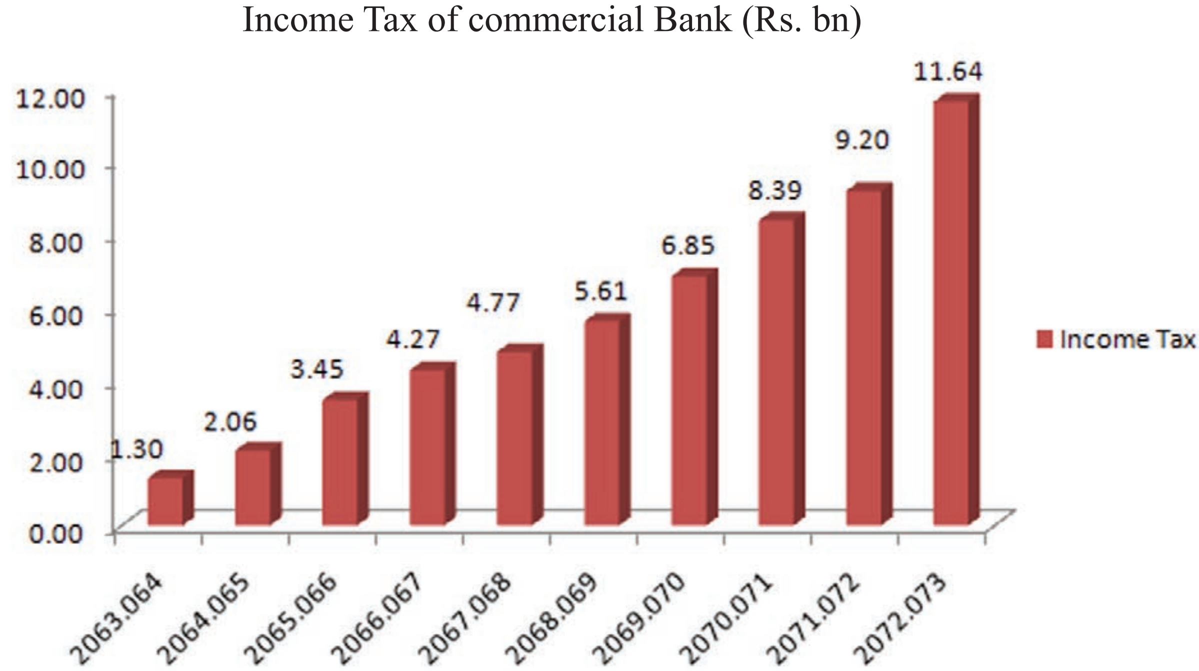

चित्र नं. ३४

३.१७ राजस्व संकलनको डे०१, डे०३ भर्ने र नभर्ने करदाताको अवस्था

आ.व. २०७०/७१, २०७१/७२ र २०७२/७३ सम्म डे०१ विवरण भर्ने, डे०३ विवरण भर्ने, स्थायी लेखा नम्बर भएका तर डे०१ र डे०३ विवरण नभर्ने र स्थायी लेखा नम्वर नभएका करदाताबाट संकलन भएको राजस्वको विवरण निम्न अनुसार देखिन्छ।

तालिका नं. २५ (Rs. bn)

Heading	2070/71	2071/72	2072/73
D01 Taxpayer	1.35	1.23	1.33
PAN Collection But not submited form D01 and D03	7.93	5.37	8.81
Non PANS COllection amount	10.93	10.85	12.42
D03 Taxpayers	121.55	142.76	181.95

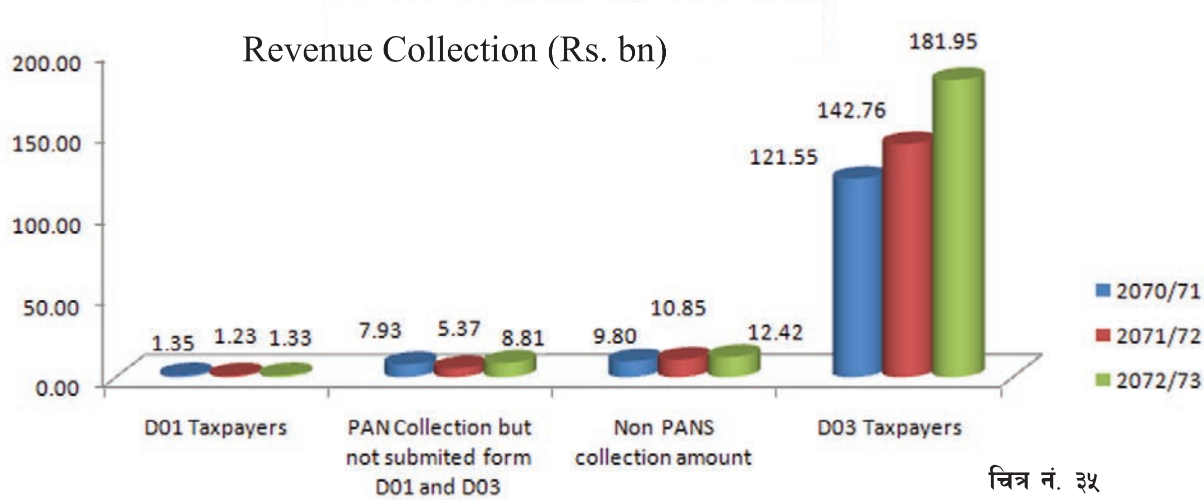

चित्र नं. ३५

३.१८ पूँजीगत लाभकर

आय आर्जनका सवै श्रोतहरुलाई आयकरको दायरामा ल्याई करको आधार विस्तार गर्ने सन्दर्भमा पूंजीगत लाभमा वि.सं. २०५८ सालदेखि कर लगाउन थालिएको हो । यो कर व्यक्तिगत र संस्थागत रुपमा लगाइदै आएको छ । आ.व. २०६८/६९ देखि आ.व. २०७२/७३ सम्म पूंजीगत लाभकरबाट प्राप्त हुने राजस्व असुली वृद्धि हुँदै गएको देखिन्छ । पूंजीगत लाभकरबाट प्राप्त राजस्वको योगदानलाई विचार गर्दा यसबाट प्राप्त हुने राजस्व महत्वपूर्ण श्रोतको रुपमा विकास हुँदै गएको देखिन्छ । विगत पांच वर्षको व्यक्तिगत र संस्थागत पूंजीगत लाभकरको अवस्था निम्न अनुसार रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं. २६ : Capital Gain Tax (Rs.'000)

Fiscal Year	2068/69	2069/70	2070/71	2071/72	2072/73
Individual Capital Gain Tax	507879	951535	1995560	2620571	6669592
corporate Capital Gain Tax	55715	220677	15580	44992	10049691
Total Capital Gain Tax	563594	1172212	2011140	2665563	16719283

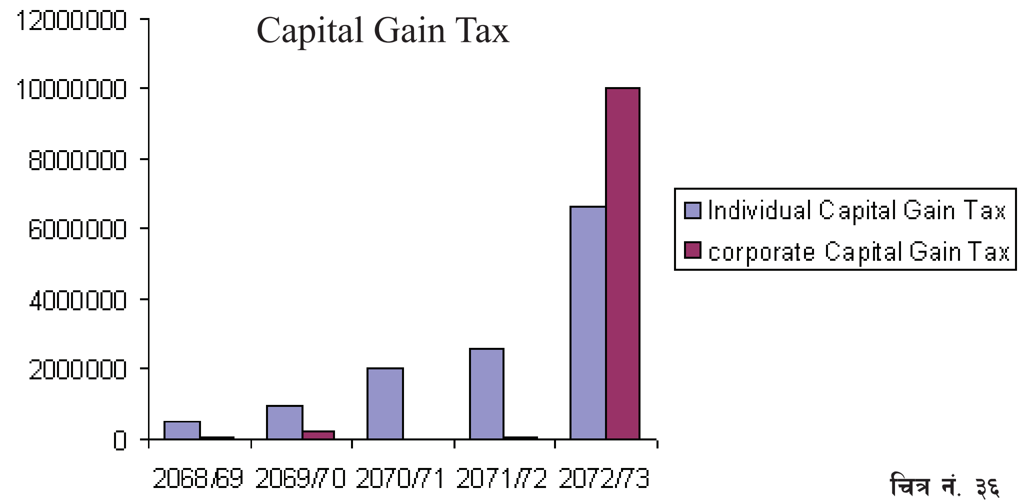

चित्र नं. ३६

३.१९ औद्योगिक क्षेत्रको राजस्वमा योगदान

आ.व. २०७०/७१, २०७१/७२ र २०७२/७३ मा उद्योगको राजस्वमा निम्न अनुसार अवस्था रहेको देखिन्छ ।

तालिका नं २७

Heading	2070.71	2071.72	2072.73
Total Revenue	18.51	21.67	26.31

चित्र नं. ३७

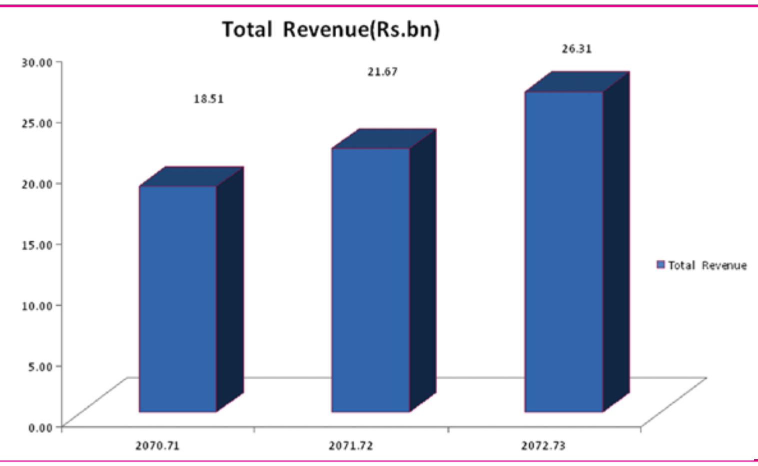

३.२० औद्योगिक क्षेत्रको आयकर र मूल्य अभिवृद्धि करमा योगदान

आ.व. २०७०/७१, २०७१/७२ र २०७२/७३ मा आयकर र मूल्य अभिवृद्धि करमा निम्न अनुसार योगदान रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. २८ : उद्योगहरुको आयकर र मूल्य अभिवृद्धि करको अवस्था

Heading	2070/71	2071/72	2072/73
VAT (Rs bn)	9.64	11.21	13.78
IT (Rs bn)	8.86	10.46	12.53

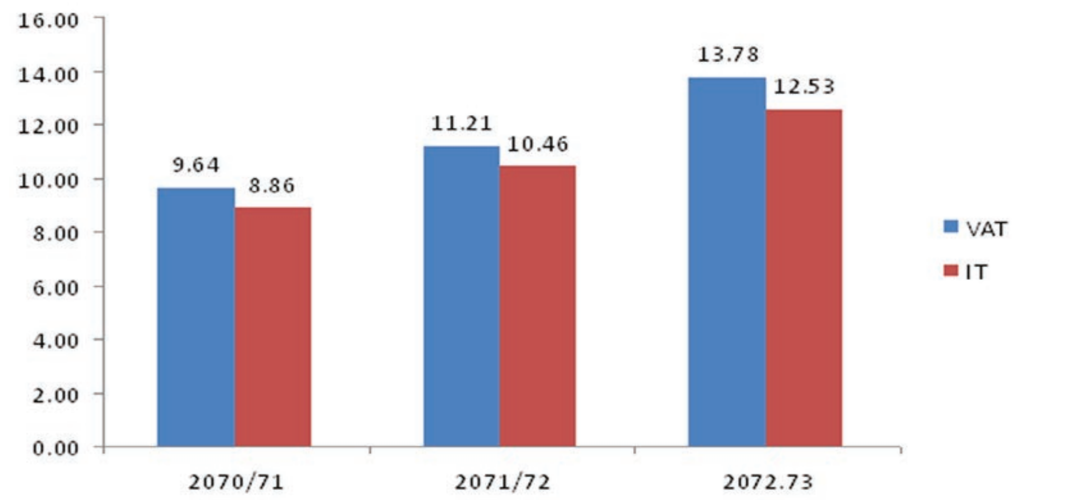

चित्र नं. ३८

३.२१ राजस्वमा एक प्रतिशतभन्दा बढी योगदान दिने आन्तरिक राजस्व कार्यालय तथा करदाता सेवा कार्यालयहरुको अवस्था

एक प्रतिशत भन्दा बढी राजस्व संकलन गर्ने आन्तरिक राजस्व कार्यालय, करदाता सेवा कार्यालयहरु एक प्रतिशतभन्दा कम राजस्व संकलन गर्ने कार्यालयहरु र ठूला करदाता कार्यालयको राजस्व संकलनको अवसथा निम्न अनुसार रहेको देखिन्छ।

तालिका नं. २९ : Revenue collection

1	Total Revene of IROs and TSOs collecting more than one percent	33.37
2	Other office	12.45
3	LTO	54.18

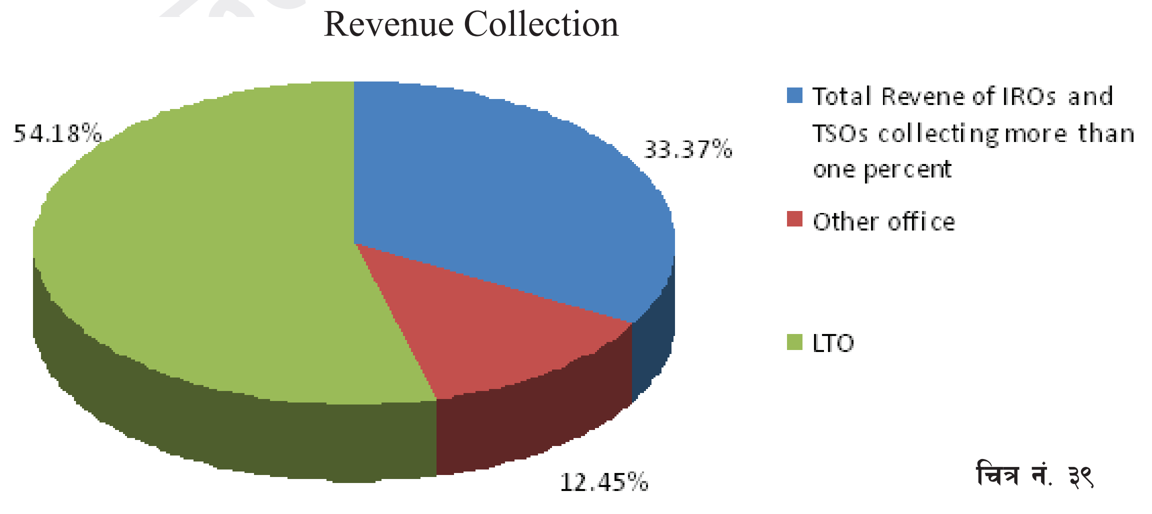

चित्र नं. ३९

३.२२. कारोवार (Turn Over) को आधारमा राजस्व संकलनको अवस्था

आ.व. २०७०/७१, २०७१/७२ र २०७२/७३ मा रु. ० देखि रु ५ करोडसम्म कारोवार गर्ने करदाता, रु ५ करोडदेखि रु ४० करोडसम्म कारोवार गर्ने करदाता र रु ४० करोडभन्दा माथि कारोवार गर्ने करदाताहरुको राजस्व संकलनमा निम्न अनुसार योगदान रहेको देखिन्छ।।

तालिका नं. ३०

Heading	2070/71	2071/72	2072/73
PAN(0 To 5 Crore)	112.34	112.34	112.34
PAN(5 To Crore To 40 Crore)	128.09	128.09	128.09
PAN(40 Crore Above)	166.98	156.69	166.98

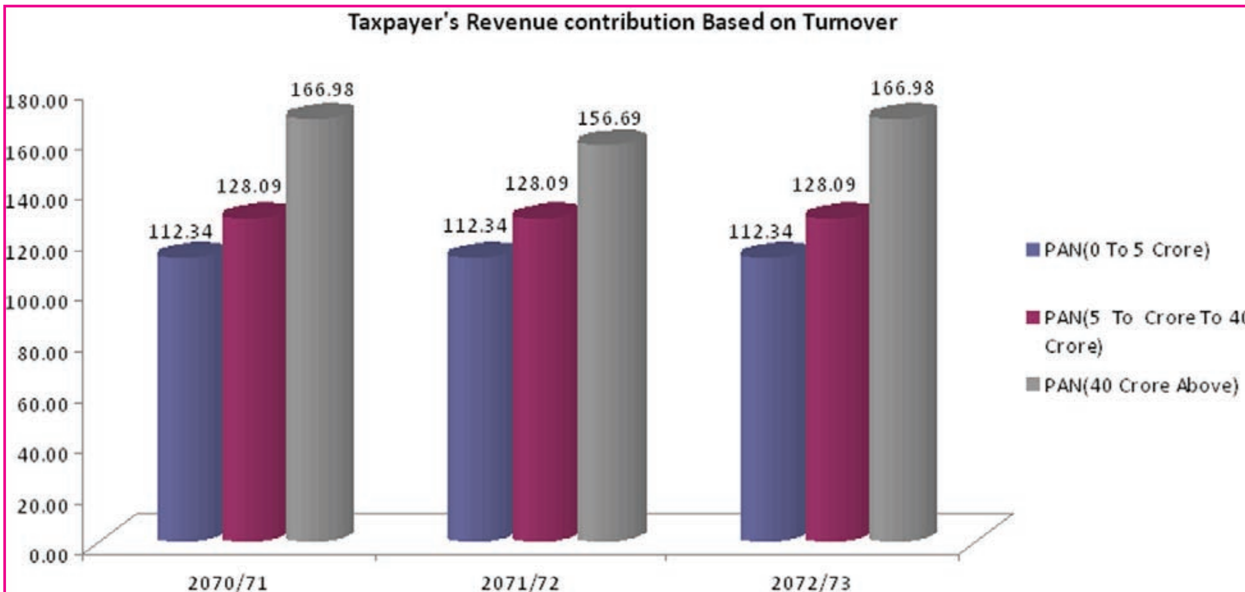

चित्र नं. ४०

३.२३ ठूला करदाताको राजस्वमा योगदान

आर्थिक वर्ष २०६८/६९ देखि आ.व. २०७२/७३ सम्म राजस्व संकलनमा ठूला करदाता कार्यालयको योगदान निम्न अनुसार रहेको छ।

तालिका नं. ३१ :

आर्थिक वर्ष	Totel Revenue Collection (Rs. 000)	LTO's Collection (Rs. 000)	आन्तरिक राजस्व विभागको राजस्व संकलनमा ठूला करदाता कार्यालयको योगदान (%)
2068/069	98122883	49403494	50.35
2069/070	117895262	60513058	51.33
2070/071	140584412	69423245	49.38
2027/072	160091090	81021726	50.61
2072/073	204435392	110762856	54.18

आन्तरिक राजस्व विभागको राजस्व संकलनमा ठूला करदाता कार्यालयको योगदान (प्रतिशतमा)

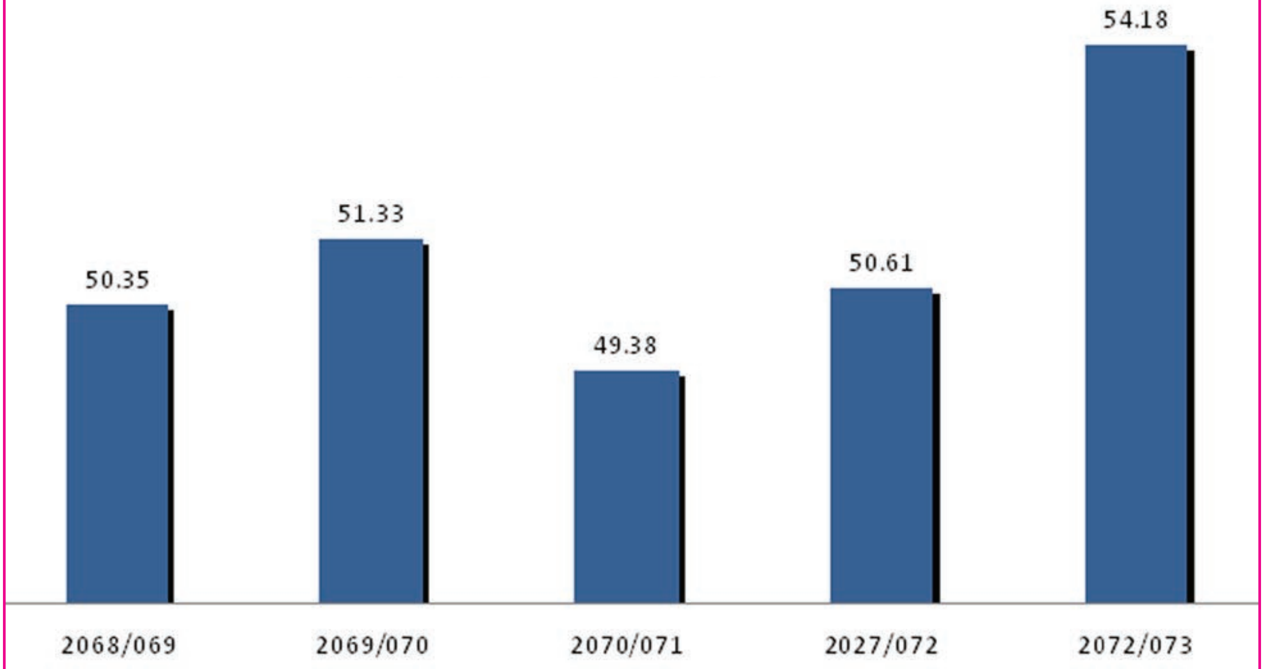

चित्र नं. ४१

आन्तरिक राजस्व

भाग–४:
अनुसूची र तालिकाहरू

आन्तरिक राजस्व विभाग

IRD IT VAT PPAN REGISTRATION STATUS UPTO 2072.73					
OFFCODE	OFFICE_NAME	IT	VAT	EXCISE	PPAN
11	Inland Revenue Office Bhadrapur	27,465	3,640	1,992	15,546
12	Inland Revenue Office Biratnagar	33,514	5,935	2,599	27,531
13	Inland Revenue Office Dharan	13,792	1,658	707	17,518
14	Inland Revenue Office Janakpur	38,692	5,528	677	15,072
15	Inland Revenue Office Lahan	28,060	3,415	575	10,781
16	Inland Revenue Office Simra	13,011	1,682	595	12,618
17	Inland Revenue Office Birgunj	21,870	6,241	269	15,440
18	Inland Revenue Office Hetauda	12,584	3,014	475	13,238
19	Inland Revenue Office Bharatpur	36,956	5,733	3,620	24,643
20	Inland Revenue Office Dhangadi	34,372	3,690	2,325	19,699
21	Inland Revenue Office Mahendranagar	19,112	2,401	2,426	8,559
22	Inland Revenue Office Pokhara	49,346	8,369	4,236	30,445
23	Inland Revenue Office Lalitpur	38,344	10,474	354	35,659
24	Inland Revenue Office Bhairahawa	21,248	3,315	1,802	17,700
25	Inland Revenue Office Kathmandu 3	1,775	997	39	33,881
26	Inland Revenue Office Nepalganj	36,722	4,902	2,210	20,967
27	Inland Revenue Office Kathmandu 1	1,110	841	28	46,660
28	Inland Revenue Office Kathmandu 2	678	489	5	11,535
29	Inland Revenue Office Bhaktapur	26,636	5,270	688	16,789
30	Inland Revenue Office Krishnanagar	15,763	1,868	1,047	10,208
33	Inland Revenue Office Butwal	28,130	4,965	2,132	12,701
51	Inland Revenue Office Dang	27,912	3,129	718	19,375
52	Large Taxpayer Office	879	620	3	0
1,101	Taxpayer Service Office Illam	5,913	415	441	3,334
1,102	Taxpayer Service Office Damak	10,137	1,237	141	2,611
1,301	Taxpayer Service Office Itahari	16,367	2,177	195	3,387
1,302	Taxpayer Service Office Dhankuta	3,521	326	155	1,234

1,401	Taxpayer Service Office Bardibash	3	0	0	0
1,402	Taxpayer Service Office Jaleshwor	1	0	0	0
1,501	Taxpayer Service Office Gaighat	6,247	843	34	5,762
1,601	Taxpayer Service Office Gaur	9,330	1,318	288	2,080
2,201	Taxpayer Service Office Damauli	8,289	1,053	824	2,332
2,202	Taxpayer Service Office Baglung	4,687	502	526	2,106
2,501	Taxpayer Service Office Tangal	9,616	3,005	426	13,574
2,502	Taxpayer Service Office Maharajgunj	23,151	6,042	1,194	10,669
2,503	Taxpayer Service Office Balaju	26,649	6,680	1,314	6,222
2,504	Taxpayer Service Office Kalanki	20,716	3,777	834	9,346
2,505	Taxpayer Service Office Kalimati	16,195	4,312	766	11,326
2,601	Taxpayer Service Office Surkhet	10,322	1,210	648	1,249
2,602	Taxpayer Service Office Jumla	2,670	299	0	441
2,701	Taxpayer Service Office Putalisadak	20,172	7,319	513	22,959
2,702	Taxpayer Service Office Naya Baneshwor	19,341	7,456	613	12,421
2,703	Taxpayer Service Office BattishPutali	10,958	3,365	552	10,270
2,704	Taxpayer Service Office Chabahil	26,605	5,635	1,160	8,492
2,705	Taxpayer Service Office Koteshwor	11,266	3,481	491	9,022
2,801	Taxpayer Service Office Tripureshwor	9,538	3,715	238	10,468
2,802	Taxpayer Service Office Nayasadak	13,794	6,121	63	6,203
2,803	Taxpayer Service Office Thamel	9,040	2,399	183	7,386
2,901	Taxpayer Service Office Dhulikhel	10,715	1,875	530	1,259
3,301	Taxpayer Service Office Tansen	5,521	620	592	1,882
Total		838735	163358	42243	602600

OFFICE CODE	REGISTRATION IN VAT UPTO 2072/73				
	OFFICE NAME	MONTHLY	TRIMESTER	BI- MONTHLY	TOTAL
11	I. R. O. Bhadrapur	5250	43		5293
12	I. R. O. Biratnagar	5933	1	2	5936
13	I. R. O. Dharan	4110	51		4161
14	I. R. O. Janakpur	5309	219		5528
15	I. R. O. Lahan	4072	186		4258
16	I. R. O. Simra	2824	176		3000
17	I. R. O. Birgunj	6166	76		6242
18	I. R. O. Hetauda	3014	2		3016
19	I. R. O. Bharatpur	5465	209	59	5733
20	I. R. O. Dhangadi	3617	79		3696
21	I. R. O. Mahendranagar	2282	120		2402
22	I. R. O. Pokhara	9754	171	1	9926
23	I. R. O. Lalitpur	10183	289	2	10474
24	I. R. O. Bhairahawa	3301	7	7	3315
25	I. R. O. Kathmandu 3	993		4	997
26	I. R. O. Nepalganj	6087	318	7	6412
27	I. R. O. Kathmandu 1	832	6	3	841
28	I. R. O. Kathmandu 2	489			489
29	I. R. O. Bhaktapur	6882	261	2	7145
30	I. R. O. Krishnanagar	1801	67		1868
33	I. R. O. Butwal	5498	87	3	5588
51	I. R. O. Dang	3013	117		3130
52	LTO	613	3	4	620
2501	T.S.O. Tangal	2872	122	11	3005
2502	T.S.O. Maharajgunj	5700	337	5	6042
2503	T.S.O. Balaju	6425	251	5	6681
2504	T.S.O. Kalanki	3713	64		3777
2505	T.S.O. Kalimati	4306	6		4312
2701	T.S.O. Putalisadak	7082	226	10	7318
2702	T.S.O. Naya Baneshwor	7282	175		7457
2703	T.S.O. BattishPutali	3240	125	1	3366
2704	T.S.O. Chabahil	5452	117	66	5635
2705	T.S.O. Koteshwor	3369	111		3480
2801	T.S.O. Tripureshwor	3622	93		3715
2802	T.S.O. Nayasadak	6077	44		6121
2803	T.S.O. Thamel	2328	69	3	2400
	TOTAL	158,956	4,228	195	163,379

OFFCODE /TSO CODE	IRD REGISTRATION IN IT AND PPAN UPTO 2072/73			
	OFFICE NAME	TOTAL IT PAN	TOTAL PPAN	GRAND TOTAL
11	Inland Revenue Office Bhadrapur	27467	15546	
12	Inland Revenue Office Biratnagar	33515	27531	
13	Inland Revenue Office Dharan	13791	17518	
14	Inland Revenue Office Janakpur	38691	15072	
15	Inland Revenue Office Lahan	28060	10781	
16	Inland Revenue Office Simra	13011	12619	
17	Inland Revenue Office Birgunj	21871	15440	
18	Inland Revenue Office Hetauda	12589	13239	
19	Inland Revenue Office Bharatpur	36956	24643	
20	Inland Revenue Office Dhangadi	34372	19699	
21	Inland Revenue Office Mahendranagar	19113	8559	
22	Inland Revenue Office Pokhara	49347	30445	
23	Inland Revenue Office Lalitpur	38345	35659	
24	Inland Revenue Office Bhairahawa	21248	17700	
25	Inland Revenue Office Kathmandu 3	1775	33881	
26	Inland Revenue Office Nepalganj	36722	20967	
27	Inland Revenue Office Kathmandu 1	1110	46660	
28	Inland Revenue Office Kathmandu 2	678	11535	
29	Inland Revenue Office Bhaktapur	26636	16789	
30	Inland Revenue Office Krishnanagar	15763	10208	
33	Inland Revenue Office Butwal	28131	12701	
51	Inland Revenue Office Dang	27912	19375	
52	Large Taxpayer Office	879	0	
1101	Taxpayer Service Office Illam	5914	3334	
1102	Taxpayer Service Office Damak	10137	2611	
1301	Taxpayer Service Office Itahari	16367	3387	
1302	Taxpayer Service Office Dhankuta	3521	1234	
1401	Taxpayer Service Office Bardibash	3	0	
1402	Taxpayer Service Office Jaleshwor	1	0	
1501	Taxpayer Service Office Gaighat	6248	5762	

1601	Taxpayer Service Office Gaur	9330	2080	
2201	Taxpayer Service Office Damauli	8289	2332	
2202	Taxpayer Service Office Baglung	4687	2106	
2501	Taxpayer Service Office Tangal	9615	13574	
2502	Taxpayer Service Office Maharajgunj	23150	10669	
2503	Taxpayer Service Office Balaju	26649	6222	
2504	Taxpayer Service Office Kalanki	20717	9345	
2505	Taxpayer Service Office Kalimati	16194	11326	
2601	Taxpayer Service Office Surkhet	10322	1249	
2602	Taxpayer Service Office Jumla	2670	441	
2701	Taxpayer Service Office Putalisadak	20174	22959	
2702	Taxpayer Service Office Naya Baneshwor	19341	12421	
2703	Taxpayer Service Office BattishPutali	10959	10270	
2704	Taxpayer Service Office Chabahil	26606	8492	
2705	Taxpayer Service Office Koteshwor	11266	9022	
2801	Taxpayer Service Office Tripureshwor	9538	10468	
2802	Taxpayer Service Office Nayasadak	13793	6203	
2803	Taxpayer Service Office Thamel	9041	7386	
2901	Taxpayer Service Office Dhulikhel	10716	1259	
3301	Taxpayer Service Office Tansen	5521	1882	
	TOTAL	838751	602601	1441352

आन्तरिक राजस्व विभाग

OFFICE CODE	REGISTRATION IN VAT IN FY 2072/073				
	OFFICE NAME	MONTHLY	TRIMESTER	BI- MONTHLY	TOTAL
11	I. R. O. Bhadrapur	518	6	0	524
12	I. R. O. Biratnagar	281	0	0	281
13	I. R. O. Dharan	410	2	0	412
14	I. R. O. Janakpur	508	37	0	545
15	I. R. O. Lahan	361	12	0	373
16	I. R. O. Simra	242	43	0	285
17	I. R. O. Birgunj	428	11	0	439
18	I. R. O. Hetauda	219		0	219
19	I. R. O. Bharatpur	510	8	0	518
20	I. R. O. Dhangadi	367	43	0	410
21	I. R. O. Mahendranagar	175		0	175
22	I. R. O. Pokhara	725	10	0	735
23	I. R. O. Lalitpur	852	4	0	856
24	I. R. O. Bhairahawa	223	4	0	227
25	I. R. O. Kathmandu 3	4	0	0	4
26	I. R. O. Nepalganj	558	33	0	591
27	I. R. O. Kathmandu 1	0	0	0	0
28	I. R. O. Kathmandu 2	0	0	0	0
29	I. R. O. Bhaktapur	756	33	0	789
30	I. R. O. Krishnanagar	164	10	0	174
33	I. R. O. Butwal	382	27	0	409
51	I. R. O. Dang	301	9	0	310
52	LTO	0	0	0	0
2501	T.S.O. Tangal	254	4	1	259
2502	T.S.O. Maharajgunj	560	12		572
2503	T.S.O. Balaju	632	20	1	653
2504	T.S.O. Kalanki	453	0	0	453
2505	T.S.O. Kalimati	370	6	0	376
2701	T.S.O. Putalisadak	648	9	0	657
2702	T.S.O. Naya Baneshwor	834	8	0	842
2703	T.S.O. BattishPutali	331	13	0	344
2704	T.S.O. Chabahil	474	8	0	482
2705	T.S.O. Koteshwor	368	4	0	372
2801	T.S.O. Tripureshwor	249	11	0	260
2802	T.S.O. Nayasadak	248	9	0	257
2803	T.S.O. Thamel	118	3	1	122
	TOTAL	13,523	399	3	13,925

REGISTRATION IN IT FY 2072/073		
OFFICE CODE	OFFICE NAME	TOTAL
11	I. R. O. Bhadrapur	4865
12	I. R. O. Biratnagar	3010
13	I. R. O. Dharan	4276
14	I. R. O. Janakpur	3350
15	I. R. O. Lahan	3340
16	I. R. O. Simra	1909
17	I. R. O. Birgunj	1398
18	I. R. O. Hetauda	1393
19	I. R. O. Bharatpur	4094
20	I. R. O. Dhangadi	4047
21	I. R. O. Mahendranagar	2410
22	I. R. O. Pokhara	6759
23	I. R. O. Lalitpur	3464
24	I. R. O. Bhairahawa	1943
25	I. R. O. Kathmandu 3	2
26	I. R. O. Nepalganj	5464
27	I. R. O. Kathmandu 1	1
28	I. R. O. Kathmandu 2	0
29	I. R. O. Bhaktapur	4229
30	I. R. O. Krishnanagar	1216
33	I. R. O. Butwal	3598
51	I. R. O. Dang	4106
2501	T.S.O. Tangal	750
2502	T.S.O. Maharajgunj	2165
2503	T.S.O. Balaju	3208
2504	T.S.O. Kalanki	2341
2505	T.S.O. Kalimati	1499
2701	T.S.O. Putalisadak	1401
2702	T.S.O. Naya Baneshwor	1676
2703	T.S.O. BattishPutali	814
2704	T.S.O. Chabahil	2599
2705	T.S.O. Koteshwor	1198
2801	T.S.O. Tripureshwor	575
2802	T.S.O. Nayasadak	729
2803	T.S.O. Thamel	468
	TOTAL	84297

आन्तरिक राजस्व विभाग

Comparative Performance of collection of Fy 2072/2073

Inland revenue Department

Rs.in million

SNo.	Revenue Head	2 years before	Last Year	Change % compared to last year	Current Year	Change % compared to last year
	Total Tax Collection	140588.46	160150.72	113.91	204455.57	127.66
	Income Tax	77930.85	88486.71	113.55	117097.64	132.33
	Corporate Income Tax	45599.22	51252.54	112.4	60935.99	118.89
1	Government Corporation-11121	3660.89	4415.41	120.61	3586.14	81.22
2	Public Limited Companies-11122	18800.76	20476.85	108.91	27263.72	133.14
3	Private Limited Companies-11123	19546.8	21759.45	111.32	25467.09	117.04
4	Other Companies-11124	3590.77	4600.83	128.13	4619.04	100.4
	Personal Income Tax	21591.4	25555.36	118.36	32918.19	128.81
5	Personal Income Tax & Proprietorship-11111	7743.86	8587.9	110.9	9544.66	111.14
6	Remuneration-11112	9497	11397.02	120.01	13502.44	118.47
7	Capital Gain Tax Individual-11113	1995.56	2620.57	131.32	6669.31	254.5
8	Social Security Tax-11211	2354.98	2949.86	125.26	3201.79	108.54
	Investment Income Tax	10740.23	11678.81	108.74	23243.46	199.02
9	Capital Gain Tax Corporate-11125	15.58	44.99	288.78	10049.69	22336.22
10	Rent & Lease-11131	2377.35	2660.46	111.91	3332.61	125.26
11	Interest-11132	6175.87	6128.81	99.24	6847.38	111.72
12	Dividend-11133	1742.24	2126.98	122.08	2396.56	112.67
13	Other income of investment-11134	7.13	34.5	483.93	21.51	62.36
14	Windfall Gain Tax-11135	67.43	94.42	140.02	90.27	95.61
15	Other Income Tax-11136	354.63	588.66	165.99	505.44	85.86
	Value Added Tax	34411.88	39597.74	115.07	49882.32	125.97
16	Production-11411	11327.82	12868.95	113.6	16214.86	126
17	Sales and Distribution-11413	7898.59	9242.46	117.01	13355.94	144.51
18	Contract & Consultancy-11414	5846.03	6540.41	111.88	8251.43	126.16
19	Tourism Industries-11415	1436.48	1756.58	122.28	1409.53	80.24
20	Other Services-11416	6221.52	7138.95	114.75	8644.77	121.09
21	Reverse charge-11417	1681.43	2050.37	121.94	2005.79	97.83
	Excise Tax	27372.24	31041.67	113.41	36187.78	116.58
22	Tobacco base (Cigarette/bidi)-11421	7340.62	7170.91	97.69	8949.38	124.8
23	Liquor-11422	11016.14	12678.21	115.09	14501.37	114.38
24	Beer-11423	5317.8	6855.23	128.91	8293.26	120.98
25	Other Industrial Production-11424	3697.68	4337.33	117.3	4443.76	102.45
	Health Service Tax	440.49	563.07	127.83	720.95	128.04
26	Health Service Tax-11442	440.49	563.07	127.83	720.95	128.04
	Education Tax	433.01	461.54	106.59	566.88	122.83
27	Education Fees (school,college)-11443	316.41	307.14	97.07	366.92	119.46
28	Education Fees (foreign study)-11444	116.61	154.39	132.4	199.96	129.52

REGISTRATION INCOME TAX BY TAXPAYER'S TYPE IN FY 2072/073

OFFICE CODE	OFFICE NAME	INDIVIDUAL	PVT. LTD	PUBLIC LTD	COOPERATIVE	CORPORATION	P A R T N E R S H I P FORM	PAROPAKARI FORM	NGO	INGO	EDUCATIONAL	HOSPITAL	OTHERS	GOVERNMENT	DONOR	TOTAL
11	I. R. O. Bhadrapur	4083	286	1	113	17	108	46	194		2		15			4865
12	I. R. O. Biratnagar	2503	223	1	44		118	15	31		1		74			3010
13	I. R. O. Dharan	3534	276	11	87	5	104	74	99	1			83			4274
14	I. R. O. Janakpur	2734	342	2	110	1	29	42	70		1		19			3350
15	I. R. O. Lahan	2777	279		85		56	9	127	1			6			3340
16	I. R. O. Simra	1540	119		47	6	25	3	132				36			1908
17	I. R. O. Birgunj	1186	118		18		47	1	25				3			1398
18	I. R. O. Hetauda	1224	80		15		24	1	29				20			1393
19	I. R. O. Bharatpur	3320	359	1	56	2	108	63	52		2		130			4093
20	I. R. O. Dhangadi	3488	200	2	70	1	110	15	93	5			58			4042
21	I. R. O. Mahendranagar	2112	70	7	53		73	4	60		1		36			2416
22	I. R. O. Pokhara	5546	690	4	141		144	5	191	2	1		33			6757
23	I. R. O. Lalitpur	1881	1124	2	32		82	19	120	29	1		131			3421
24	I. R. O. Bhairahawa	1590	174		49	1	61	12	41		1		14			1943
25	I. R. O. Kathmandu 3	2														2
26	I. R. O. Nepalganj	4638	221	3	190		176	7	154	1			3			5393
27	I. R. O. Kathmandu 1	1														1
28	I. R. O. Kathmandu 2															0
29	I. R. O. Bhaktapur	2980	605		134	13	177	6	261	2			46			4224
30	I. R. O. Krishnanagar	1040	78		28	3	28		20				19			1216
33	I. R. O. Butwal	3075	204	4	56		114	6	37				101			3597
51	I. R. O. Dang	3670	165		80	4	81	4	45		1		56			4106
52	LTO															0
2501	T.S.O. Tangal	252	398	3	1		11	7	32	9			19			732
2502	T.S.O. Maharajgunj	853	1078	2	2		39	4	126	3			34			2141
2503	T.S.O. Balaju	1960	855	1	38		72	30	157	1	2		78			3194
2504	T.S.O. Kalanki	1570	510		25	1	63	3	124	1			32			2329
2505	T.S.O. Kalimati	935	439	1	12		29	4	57	2	2		18			1499
2701	T.S.O. Putalisadak	446	796	11			26	8	66	3			29			1385
2702	T.S.O. Naya Baneshwor	496	780	4	5		24	2	88	4			257			1660
2703	T.S.O. BattishPutali	350	355	2			17	22	23				33			802
2704	T.S.O. Chabahil	1475	786	2	12		89	1	200	4	1		3			2573
2705	T.S.O. Koteshwor	632	450	1	4		29		69				10			1195
2801	T.S.O. Tripureshwor	250	243	2	1		42	6	12				10			566
2802	T.S.O. Nayasadak	481	195	1	11		30	2	5				4			729
2803	T.S.O. Thamel	301	128	0	3		12	4	14	1			4			467
	TOTAL	62925	12626	68	1522	54	2148	425	2754	69	16	0	1414	0	0	84021

आन्तरिक राजस्व विभाग मातहत कार्यालयहरूको संगठनात्मक तालिका

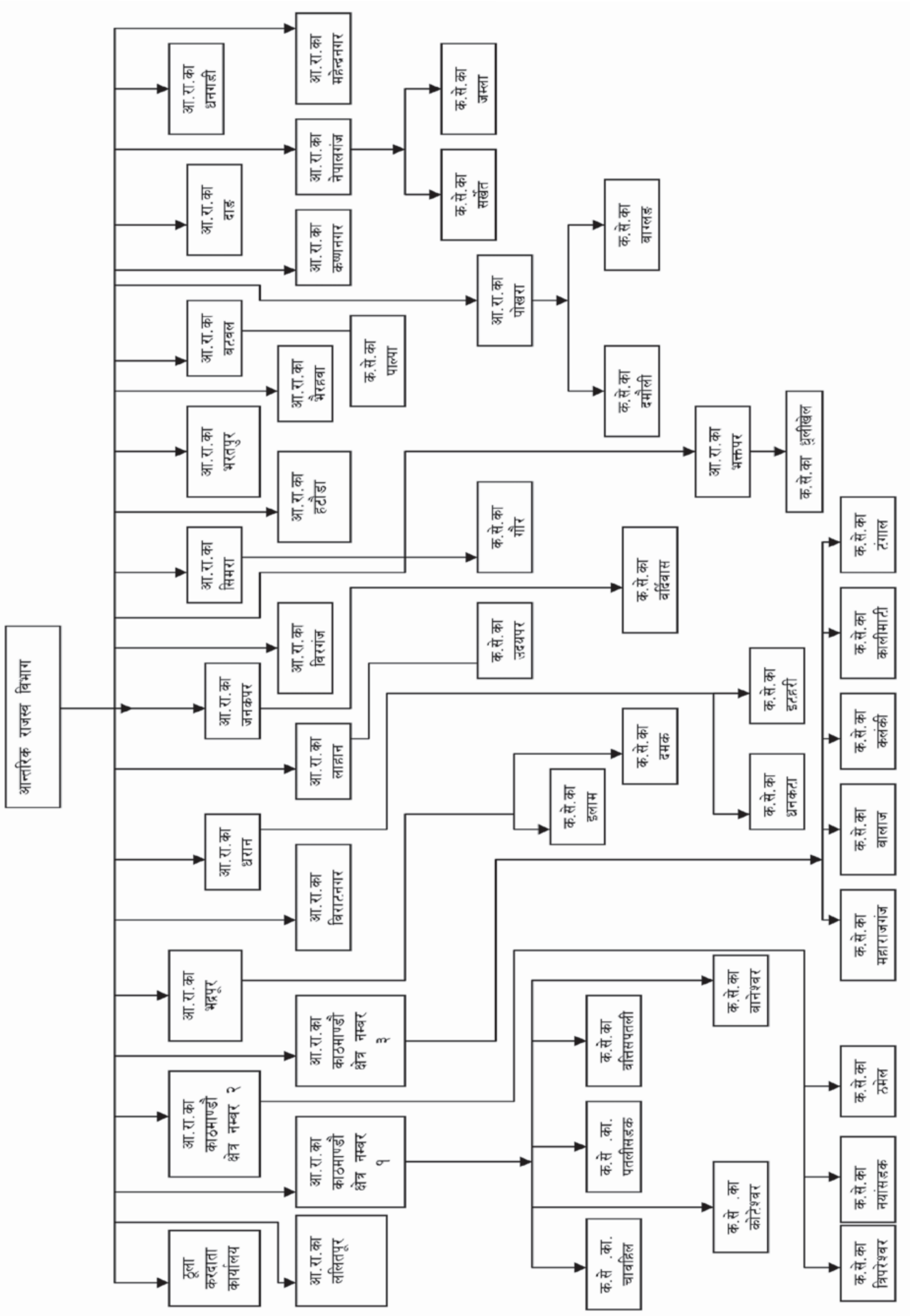

आन्तरिक राजस्व विभागको संगठनात्मक संरचना

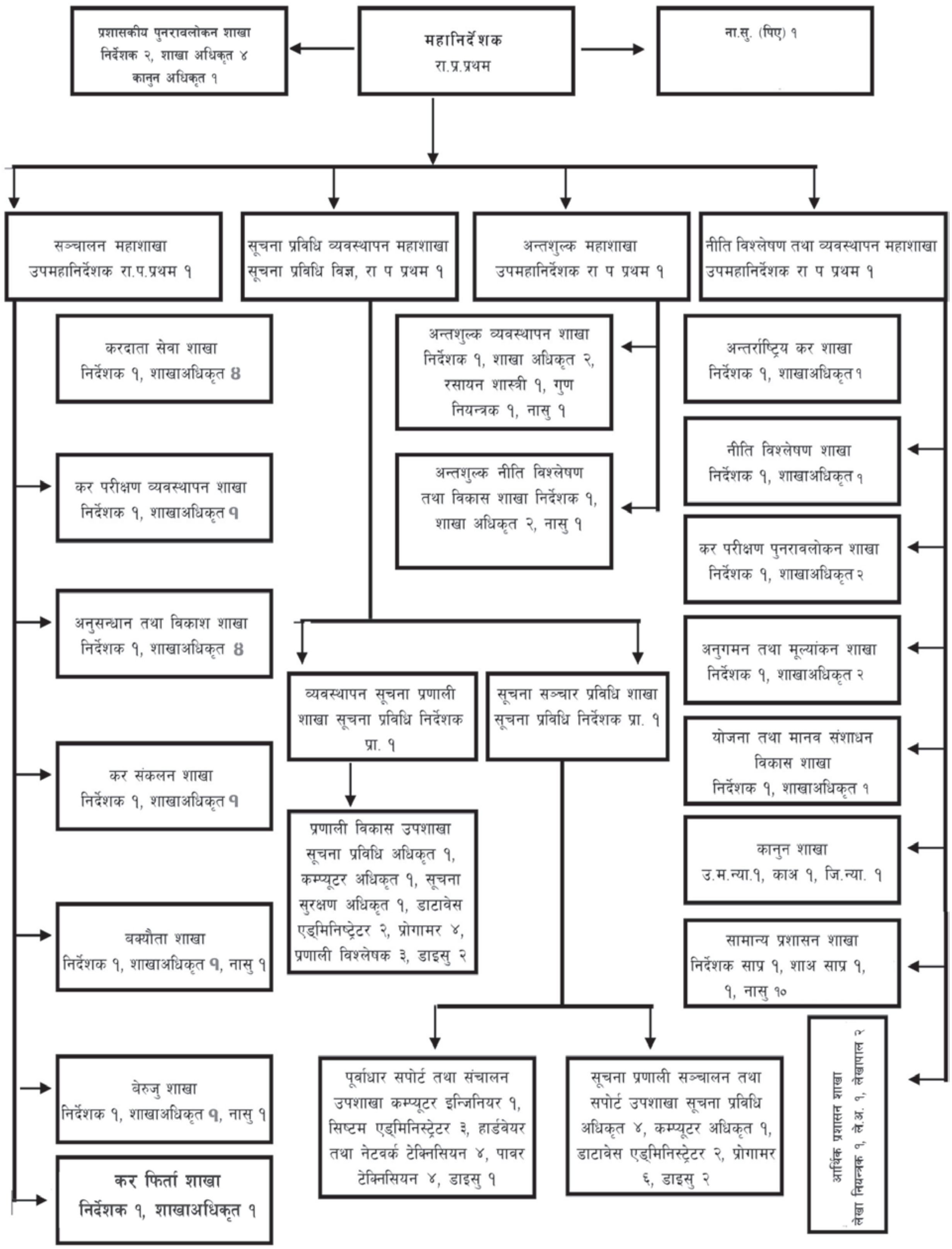

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय
आन्तरिक राजस्व विभाग
आर्थिक वर्ष २०७२/७३ को आर्थिक विवरण
१.आन्तरिक राजस्व विभाग..।

साविक तर्फको																	
सि.नं.	शीर्षक नं.	शीर्षकको नाम	लगत	लगत कट्टा मिनाहा	कायमी लगत	राजश्व आम्दानी			संचित कोष दाखिला			नगद मौज्दात		आ.रा.का. तथा को.ले.नि.का. को समेत जम्मा राजस्व आम्दानी	लगत बांकी	गत वर्षको नगद मौज्दात बैकङ्क दाखिला	कैफियत
						लगती	हसवली	जम्मा	गत विगत वर्ष दाखिला भौचर रकम	यस वर्ष दाखिला भौचर रकम	जम्मा दाखिला		कोले.निका. हरुको आम्दानी				
	1	2	3	4	5 -3–4_	6	7	8 -6+7_	9	10	11 -9+10_	12 -8–11_	13	14 -8+13_	15 -5–6_	16	17
1		आयकर															
	11121	सरकारी प्रतिष्ठानहरु	1154163270.53	159155318.63	995007951.90	44297081.50	3626603363.86	3670900445.36	0.00	3670900445.36	3670900445.36	0.00	0.00	3670900445.36	950710870.40	329694.00	0.00
	11122	पब्लिक लि.कम्पनिहरु	2099385093.66	10047877.35	2089337216.31	64227850.85	18767337530.12	18831565380.97	0.00	18831565380.97	18831565380.97	0.00	0.00	18831565380.97	2028480779.46	82274.00	0.00
	11123	प्राइभेट लि.कम्पनिहरु	6369444744.83	638979221.28	5730465523.55	183400391.98	16795307049.70	16978707441.68	0.00	16978707441.68	16978707441.68	0.00	0.00	16978707441.68	5546483314.40	0.00	0.00
	11111	व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म	3354469523.99	476594503.44	2877875020.55	80039445.73	1870917115.49	1950956561.22	0.00	1950956561.22	1950956561.22	0.00	0.00	1950956561.22	2795045977.99	0.00	0.00
	11124	अन्य निकाय	623852659.96	127805744.61	496046915.35	23718437.39	2190306781.19	2214025218.58	0.00	2214025218.58	2214025218.58	0.00	0.00	2214025218.58	472328477.96	8694.00	0.00
	11112	पारिश्रमिक	137064031.49	30257869.76	106806161.73	1000347.25	5650951290.53	5651951637.78	0.00	5651951637.78	5651951637.78	0.00	0.00	5651951637.78	105805814.48	10080.00	0.00
	11211	पारिश्रमिकमा आधारित सा.सू.कर	43951439.47	8880933.40	35070506.07	7390710.94	383709764.70	391100475.64	10682.00	391089793.64	391100475.64	0.00	0.00	391100475.64	27679795.13	4500.00	0.00
	11131	बहाल कर	37066561.98	869899.30	36196662.68	233892.91	538256921.48	538490814.39	0.00	538490814.39	538490814.39	0.00	0.00	538490814.39	35962769.77	0.00	0.00
	11132	ब्याज कर	26197720.24	504444.00	25693276.24	674324.00	4453971247.66	4454645571.66	0.00	4454645571.66	4454645571.66	0.00	0.00	4454645571.66	25018952.24	92694.00	0.00
	11113	पूंजिगत लाभकर व्यक्तिगत	4254150.00	1967596.00	2286554.00	0.00	24631764.10	24631764.10	0.00	24631764.10	24631764.10	0.00	0.00	24631764.10	2286554.00	0.00	0.00
	11125	पूंजिगत लाभकर निकाय	6222789.58	0.00	6222789.58	0.00	1998500.00	1998500.00	0.00	1998500.00	1998500.00	0.00	0.00	1998500.00	6222789.58	0.00	0.00
	11133	लाभांश	11750548.99	73986.00	11676562.99	0.00	1706126290.27	1706126290.27	0.00	1706126290.27	1706126290.27	0.00	0.00	1706126290.27	11676562.99	0.00	0.00
	11134	लगानीको अन्य आय	14062656.06	0.00	14062656.06	0.00	58319.39	58319.39	0.00	58319.39	58319.39	0.00	0.00	58319.39	14062656.06	3750.00	0.00
	11135	आकस्मिक लाभ कर	0.00	0.00	0.00	0.00	43783917.66	43783917.66	0.00	43783917.66	43783917.66	0.00	0.00	43783917.66	0.00	0.00	0.00
	11136	अन्य	158261290.99	3230229.36	155031061.63	2310936.00	344088877.72	346399813.72	0.00	346399813.72	346399813.72	0.00	0.00	346399813.72	152720125.63	115587.00	0.00
(ज्ञ) जम्मा			13866419698.23	1402350360.08	12464069338.15	407293418.55	56398048733.87	56805342152.42	10682.00	56805331470.42	56805342152.42	0.00	0.00	56805342152.42	12056775919.60	647273.00	0.00
2		मू.अ.कर	173726783.54	56017263.05	117709520.49	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	117709520.49	0.00	0.00
	11411	उत्पादन	411601254.88	162017042.60	249584212.28	77425957.27	9514918939.16	9592344896.43	0.00	9592344896.43	9592344896.43	0.00	0.00	9592344896.43	172158255.01	1344041.00	0.00
	11412	पैठारी	80000.00	80000.00	0.00	0.00	201424714.00	201424714.00	201383187.00	41527.00	201424714.00	0.00	0.00	201424714.00	0.00	0.00	0.00
	11413	विक्रि वितरण	254906486.03	55498781.74	199407704.29	46669903.00	2793121364.49	2839791267.49	0.00	2839791267.49	2839791267.49	0.00	0.00	2839791267.49	152737801.29	19119.00	#VALUE
	11414	ठेक्का तथा परामर्श/ सेवा	42845533.43	17132515.92	25713017.51	7721246.00	1983911380.18	1991632626.18	0.00	1991632626.18	1991632626.18	0.00	0.00	1991632626.18	17991771.51	700.00	0.00
	11415	पर्यटन व्यवसाय	37535996.92	17184251.93	20351744.99	189964.00	602587316.86	602777280.86	0.00	602777280.86	602777280.86	0.00	0.00	602777280.86	20161780.99	0.00	0.00
	11416	अन्य सेवा	17403273.75	1704844.36	15698429.39	1443199.00	6431102001.40	6432545200.40	0.00	6432545200.40	6432545200.40	0.00	0.00	6432545200.40	14255230.39	0.00	0.00
	11417	बेदर्तावाल मू.अ.कर रिभर्स चार्ज	52434037.00	0.00	52434037.00	0.00	1731537295.41	1731537295.41	0.00	1731537295.41	1731537295.41	0.00	0.00	1731537295.41	52434037.00	0.00	0.00
(२) जम्मा			816193754.01	253004608.55	563189145.46	133450269.27	23258603011.50	23392053280.77	201383187.00	23190670093.77	23392053280.77	0.00	0.00	23392053280.77	429738876.19	1363860.00	0.00
3		अन्त:शूल्क	612828.00	612828.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	11421	सूर्तिजन्य पदार्थ	431092113.58	5880957.00	425211156.58	8696480.00	1500.00	8697980.00	0.00	8697980.00	8697980.00	0.00	0.00	8697980.00	416514676.58	0.00	0.00
	11422	मदिरा	1867024395.86	1793910917.55	73113478.31	37263500.00	105000.00	37368500.00	0.00	37368500.00	37368500.00	0.00	0.00	37368500.00	35849978.31	0.00	0.00
	11423	वियर	533124086.12	5431791.79	527692294.33	0.00	15000000.00	15000000.00	0.00	15000000.00	15000000.00	0.00	0.00	15000000.00	527692294.33	0.00	0.00
	11424	अन्य औद्योगिक उत्पादन	511700416.28	54258267.43	457442148.85	2229892.07	45835693.25	48065585.32	0.00	48065585.32	48065585.32	0.00	0.00	48065585.32	455212256.78	620407.00	0.00
	11425	पैठारी अन्त:शूल्क	67441503.87	0.00	67441503.87	0.00	1708.00	1708.00	0.00	1708.00	1708.00	0.00	0.00	1708.00	67441503.87	0.00	0.00
	11441	बैदेशिक रोजगार सेवा	0.00	0.00	0.00	0.00	2097108.04	2097108.04	0.00	2097108.04	2097108.04	0.00	0.00	2097108.04	0.00	0.00	0.00
	11442	स्वास्थ्य सेवा	23384419.30	179638.00	23204781.30	48270.50	0.00	48270.50	0.00	48270.50	48270.50	0.00	0.00	48270.50	23156510.80	0.00	0.00
	11443	शिक्षा सेवा शूल्क शैक्षिक संस्था	11064121.34	127754.46	10936366.88	110584.15	21635597.88	21746182.03	0.00	21746182.03	21746182.03	0.00	0.00	21746182.03	10825782.73	775.00	0.00
	11444	शिक्षा सेवा शूल्क बैदेशिक अध्ययन	2130780.00	0.00	2130780.00	0.00	29995799.92	29995799.92	0.00	29995799.92	29995799.92	0.00	0.00	29995799.92	2130780.00	0.00	0.00
(घ) जम्मा			3389980804.47	1859789326.23	1530191478.24	48348726.72	114672407.09	163021133.81	0.00	163021133.81	163021133.81	0.00	0.00	163021133.81	1481842751.52	621182.00	0.00
4	अन्य		57628615.12	0.00	57628615.12	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	57628615.12	0.00	0.00
	1=1=1=60	भन्सार आय	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=30	पुरानो ठेक्का कर	6401.00	6401.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=40	मनोरन्जन कर	3298052.17	0.00	3298052.17	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	3298052.17	0.00	0.00
	1=1=2=50	सवारी साधन कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=60	होट्ल कर	5100.00	5100.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=71	आन्तरिक हवाई उडान कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=4=40	घरजग्गा कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00

	1=1=5=50	निकासी ईजाजत दस्तुर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=90	अन्य प्रशासनिक शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=95	सेवा शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=99	अन्य प्रशासनिक दस्तुर (टेण्टर बिक्री)	0.00	0.00	0.00	0.00	900.00	900.00	0.00	900.00	900.00	0.00	0.00	900.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=6=20	प्रशासकिय दण्ड जरिवाना	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=7=50	काठ बिक्री	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=7=70	सरकारी क्षेत्रको आय	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	14152	क्यासिनो रोयल्टी	407788625.68	234940094.17	172848531.51	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	172848531.51	0.00	0.00
	14156	अन्य रोयल्टी	0.00	0.00	0.00	0.00	4796017.00	4796017.00	0.00	4796017.00	4796017.00	0.00	0.00	4796017.00	0.00	0.00	0.00
	14212	सरकारी सामान लिलाम/बिक्री	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	14213	अन्य बिक्रि	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	14214	दूर संचार सेवा शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	5586045914.32	5586045914.32	0.00	5586045914.32	5586045914.32	0.00	0.00	5586045914.32	0.00	0.00	0.00
	14215	टेलिफोन : वामित्व शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	1162661490.87	1162661490.87	0.00	1162661490.87	1162661490.87	0.00	0.00	1162661490.87	0.00	0.00	0.00
	14521	अन्य राजस्व/विशेष शुल्क	21651699.63	2362383.50	19289316.13	6908.00	212702.34	219610.34	0.00	219610.34	219610.34	0.00	0.00	219610.34	19282408.13	0.00	0.00
	15112	क.ज्ञ.ट बेरुजू	0.00	0.00	0.00	0.00	58880.00	58880.00	0.00	58880.00	58880.00	0.00	0.00	58880.00	0.00	0.00	0.00
(४) **जम्मा**			533474279.06	279513960.83	253960318.23	6167918.83	6753775904.53	6759943823.36	0.00	6759943823.36	6759943823.36	0.00	0.00	6759943823.36	247792399.40	0.00	0.00
साविकतर्फको कूल जम्मा			18505991718.43	3752458273.53	14753533444.90	589099322.54	86525100056.99	87114199379.53	201393869.00	86912805510.53	87114199379.53	0.00	0.00	87114199379.53	14164434122.36	2632315.00	0.00
हाल तर्फको																	
सि.नं.	शीर्षक नं.	शीर्षकको नाम	लगत	लगत कट्टा मिनाहा	कायमी लगत	राजश्व आम्दानी			संचित कोष दाखिला			नगद मौज्दात			लगत बांकी	गत वर्षको नगद मौज्दात बैकङ्ग दाखिला	कैफियत
						लगती	हसवली	जम्मा	गत विगत वर्ष दाखिला भौचर रकम	यस वर्ष दाखिला भौचर रकम	जम्मा दाखिला		कोले.निका. हरुको आम्दानी	आ.रा.का. तथा को.ले.नि.का. को समेत जम्मा राजस्व आम्दानी			
	1	2	3	4	5 -3–4_	6	7	8 -6+7_	9	10	11 -9+10_	12 -8–11_	13	14 -8+13_	15 -5–6_	16	17
1		आयकर															
	11121	सरकारी प्रतिष्ठानहरु	163392504.23	0.00	163392504.23	349392412.60	3236177702.86	3585570115.46	0.00	3585567459.53	3585567459.53	2655.93	4233936.77	3589804052.23	-185999908.37	0.00	0.00
	11122	पब्लिक लि.कम्पनिहरु	1441235440.39	2783917.00	1438451523.39	953319527.35	26087981388.79	27041300916.14	76410.00	27041224506.14	27041300916.14	0.00	164920863.60	27206221779.74	485131996.04	0.00	0.00
	11123	प्राइभेट लि.कम्पनिहरु	1908736549.17	45882989.98	1862853559.19	1056477607.32	24257031884.96	25313509492.28	4384318.60	25292558231.96	25296942550.56	16566941.72	34929555.11	25348439047.39	806375951.87	3497371.08	0.00
	11111	व्यक्तिगत वा एकलौटी फर्म	854140464.18	26443170.85	827697293.33	301543856.00	7941847121.58	8243390977.58	30054712.59	8198810939.44	8228865652.03	14525325.55	486290829.10	8729681806.68	526153437.33	2686724.95	0.00
	11124	अन्य निकाय	180402568.11	4480421.00	175922147.11	150683911.24	4517239286.81	4667923198.05	1016719.83	4662957022.11	4663973741.94	3949456.11	248923416.68	4916846614.73	25238235.87	613265.00	0.00
	11112	पारिश्रमिक	30433058.15	0.00	30433058.15	11349757.07	12870214859.29	12881564616.36	1658549.70	12872504743.59	12874163293.29	7401323.07	471954823.74	13353519440.10	19083301.08	143236.23	0.00
	11211	पारिश्रमिकमा आधारित सा.सू.कर	36479643.01	910990.00	35568653.01	11514263.67	2413115728.28	2424629991.95	3064477.04	2419052945.39	2422117422.43	2512569.52	580973953.32	3005603945.27	24054389.34	858858.08	0.00
	11131	बहाल कर	11731914.11	0.00	11731914.11	4579195.30	3065686371.05	3070265566.35	441463.51	3065845690.44	3066287153.95	3985972.40	184258187.85	3254523754.20	7152718.81	440827.79	0.00
	11132	ब्याज कर	5646305.01	0.00	5646305.01	3480189.00	6598006625.20	6601486814.20	1478379.42	6598308212.07	6599786591.49	1700222.71	177904862.88	6779391677.08	2166116.01	41284.00	0.00
	11113	पूंजिगत लाभकर व्यक्तिगत	0.00	0.00	0.00	0.00	6060272206.98	6060272206.98	0.00	6060272206.98	6060272206.98	0.00	124125634.50	6184397841.48	0.00	0.00	0.00
	11125	पूंजिगत लाभकर निकाय	405337.50	0.00	405337.50	0.00	10391487553.40	10391487553.40	928113.00	10390559440.40	10391487553.40	0.00	22669085.03	10414156638.43	405337.50	0.00	0.00
	11133	लाभांश	824583.00	0.00	824583.00	0.00	2369546675.85	2369546675.85	2773750.58	2365478163.35	2368251913.93	1294761.92	12155085.68	2381701761.53	824583.00	0.00	0.00
	11134	लगानीको अन्य आय	0.00	0.00	0.00	0.00	21418095.98	21418095.98	0.00	21418095.98	21418095.98	0.00	59074.15	21477170.13	0.00	0.00	0.00
	11135	आकस्मिक लाभ कर	0.00	0.00	0.00	0.00	86086970.41	86086970.41	0.00	85705770.41	85705770.41	381200.00	3762449.32	89849419.73	0.00	0.00	0.00
	11136	अन्य	37486458.66	0.00	37486458.66	7798819.32	502052983.60	509851802.92	385940.39	509465862.53	509851802.92	0.00	4775313.21	514627116.13	29687639.34	0.00	0.00
(ज्ञ) जम्मा			4670914825.52	80501488.83	4590413336.69	2850139538.87	110418165455.04	113268304993.91	46262834.66	113169721730.32	113215984564.98	52320428.93	2521937070.94	115790242064.85	1740273797.82	8281567.13	0.00
2		मू.अ.कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	11411	उत्पादन	26029780.27	9917660.00	16112120.27	14224608.27	15942731163.27	15956955771.54	300000.00	15809236362.54	15809536362.54	147419409.00	167833965.35	16124789736.89	1887512.00	300000.00	0.00
	11412	पैठारी	0.00	0.00	0.00	0.00	72663157203.23	72663157203.23	0.00	72643791156.23	72643791156.23	19366047.00	40009051.40	72703166254.63	0.00	0.00	0.00
	11413	विक्रि वितरण	77019792.00	26215094.00	50804698.00	30759965.00	12818398948.78	12849158913.78	1052865.00	12759691962.08	12760744827.08	88414086.70	254304440.88	13103463354.66	20044733.00	149423.00	0.00
	11414	ठेक्का तथा परामश/ सेवा	28035620.00	0.00	28035620.00	26971355.90	7839929473.62	7866900829.52	218856.00	7802663341.42	7802882197.42	64018632.10	181887065.72	8048787895.24	1064264.10	11000.00	0.00
	11415	पर्यटन व्यवसाय	138602318.00	23857699.00	114744619.00	102996128.00	1276549985.20	1379546113.20	0.00	1379393014.20	1379393014.20	153099.00	32234375.51	1411780488.71	11748491.00	0.00	0.00
	11416	अन्य सेवा	11841765.00	1604494.00	10237271.00	8834328.00	8601899991.93	8610734319.93	0.00	8610734319.93	8610734319.93	0.00	8013071.54	8618747391.47	1402943.00	0.00	0.00
	11417	बेदर्तावाल मू.अ.कर रिभर्स चार्ज	4631350.34	0.00	4631350.34	1519543.00	1981132346.25	1982651889.25	0.00	1982651889.25	1982651889.25	0.00	5085900.64	1987737789.89	3111807.34	0.00	0.00
(द्द) जम्मा			286160625.61	61594947.00	224565678.61	185305928.17	121123799112.28	121309105040.45	1571721.00	120988162045.65	120989733766.65	319371273.80	689367871.04	121998472911.49	39259750.44	460423.00	0.00
3		अन्तःशुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	11421	सुर्तिजन्य पदार्थ	1797601.00	0.00	1797601.00	1763464.00	8979685177.48	8981448641.48	457600.00	8980935541.48	8981393141.48	55500.00	2482556.00	8983931197.48	34137.00	13050.00	0.00
	11422	मदिरा	19425256.00	3721580.00	15703676.00	4468585.00	16503251667.36	16507720252.36	430433.00	16483949217.36	16484379650.36	23340602.00	76972809.86	16584693062.22	11235091.00	57200.00	0.00

	11423	वियर	78381650.79	6000000.00	72381650.79	43969.00	8293001353.01	8293045322.01	0.00	8293042822.01	8293042822.01	2500.00	276804.00	8293322126.01	72337681.79	0.00	0.00
	11424	अन्य औद्योगिक उत्पादन	23812794.39	0.00	23812794.39	1712215.21	4275407379.46	4277119594.67	250321.00	4254231139.67	4254481460.67	22638134.00	133986005.00	4411105599.67	22100579.18	30.00	0.00
	11425	पैठारी अन्तःशुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	33829216749.48	33829216749.48	90000.00	33829126749.48	33829216749.48	0.00	1085324.00	33830302073.48	0.00	0.00	0.00
	11441	बैदेशिक रोजगार सेवा	0.00	0.00	0.00	0.00	651671.35	651671.35	0.00	596720.35	596720.35	54951.00	4480.00	656151.35	0.00	0.00	0.00
	11442	स्वास्थ्य सेवा	6875945.40	0.00	6875945.40	1503911.41	690529766.85	692033678.26	2500000.00	689064850.26	691564850.26	468828.00	17146427.88	709180106.14	5372033.99	2579413.00	0.00
	11443	शिक्षा सेवा शुल्क शैक्षिक संस्था	2820663.25	0.00	2820663.25	998114.10	333535718.11	334533832.21	59022.00	328097921.71	328156943.71	6376888.50	11039725.35	345573557.56	1822549.15	78428.81	0.00
	11444	शिक्षा सेवा शुल्क बैदेशिक अध्ययन	0.00	0.00	0.00	0.00	199838931.77	199838931.77	0.00	199838931.77	199838931.77	0.00	0.00	199838931.77	0.00	0.00	0.00
(घ) जम्मा			133113910.83	9721580.00	123392330.83	10490258.72	73105118414.87	73115608673.59	3787376.00	73058883894.09	73062671270.09	52937403.50	242994132.09	73358602805.68	112902072.11	2728121.81	0.00
4	cGo		0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=1=60	भन्सार आय	0.00	0.00	0.00	0.00	45601.00	45601.00	0.00	45601.00	45601.00	0.00	0.00	45601.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=30	पूरानो ठेक्का कर	0.00	0.00	0.00	0.00	2257.50	2257.50	0.00	2257.50	2257.50	0.00	0.00	2257.50	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=40	मनोरन्जन कर	0.00	0.00	0.00	0.00	45385.00	45385.00	0.00	45385.00	45385.00	0.00	0.00	45385.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=50	सवारी साधन कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=60	होटल कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=2=71	आन्तरिक हवाई उडान कर	0.00	0.00	0.00	0.00	152813.10	152813.10	0.00	152813.10	152813.10	0.00	0.00	152813.10	0.00	0.00	0.00
	1=1=4=40	घरजग्गा कर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=50	निकासी ईजाजत दस्तुर	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=90	अन्य प्रशासनिक शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	10022.00	10022.00	0.00	10022.00	10022.00	0.00	0.00	10022.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=95	सेवा शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	2100.00	2100.00	0.00	2100.00	2100.00	0.00	0.00	2100.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=5=99	अन्य प्रशासनिक दस्तूर (टण्ट र बिक्री)	0.00	0.00	0.00	0.00	2467681.39	2467681.39	0.00	2467681.39	2467681.39	0.00	685000.00	3152681.39	0.00	0.00	0.00
	1=1=6=20	प्रशासकिय द०८ जरिवाना	0.00	0.00	0.00	0.00	26996218.84	26996218.84	5000.00	26991218.84	26996218.84	0.00	2007456.00	29003674.84	0.00	0.00	0.00
	1=1=7=50	काठ बिक्री	0.00	0.00	0.00	0.00	48725.00	48725.00	0.00	48725.00	48725.00	0.00	0.00	48725.00	0.00	0.00	0.00
	1=1=7=70	सरकारी क्षेत्रको आय	0.00	0.00	0.00	0.00	268407.00	268407.00	0.00	268407.00	268407.00	0.00	5000.00	273407.00	0.00	0.00	0.00
	14152	क्यासिनो रोयल्टी	0.00	0.00	0.00	0.00	15245926.26	15245926.26	0.00	15245926.26	15245926.26	0.00	30662.00	15276588.26	0.00	0.00	0.00
	14156	अन्य रोयल्टी	0.00	0.00	0.00	0.00	6353769.54	6353769.54	0.00	6353769.54	6353769.54	0.00	99420.00	6453189.54	0.00	0.00	0.00
	14212	सरकारी सामान लिलाम/बिक्री	0.00	0.00	0.00	0.00	2106283.79	2106283.79	0.00	2106283.79	2106283.79	0.00	1130.00	2107413.79	0.00	0.00	0.00
	14213	अन्य बिक्रि	0.00	0.00	0.00	0.00	97371.00	97371.00	0.00	97371.00	97371.00	0.00	458170.71	555541.71	0.00	0.00	0.00
	14214	दूर संचार सेवा शुल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	6272845219.94	6272845219.94	0.00	6272845219.94	6272845219.94	0.00	1354238.00	6274199457.94	0.00	0.00	0.00
	14215	टेलिफोन स्वामित्व शूल्क	0.00	0.00	0.00	0.00	1294150248.27	1294150248.27	0.00	1294150248.27	1294150248.27	0.00	0.00	1294150248.27	0.00	0.00	0.00
	14521	अन्य राजस्व/ बिशेष शूल्क	672744.95	0.00	672744.95	0.00	3645232.95	3645232.95	0.00	3526500.95	3526500.95	118732.00	307566.00	3952798.95	672744.95	0.00	0.00
	15112	क.ज्ञ.ट बेरुजू	3098.65	0.00	3098.65	0.00	5938809061.40	5938809061.40	0.00	5938809061.40	5938809061.40	0.00	5708133.60	5944517195.00	3098.65	16522.00	0.00
(ढ) जम्मा			675843.60	0.00	675843.60	0.00	13563292323.98	13563292323.98	5000.00	13563168591.98	13563173591.98	118732.00	10656776.31	13573949100.29	675843.60	16522.00	0.00
हालतर्फको कूल जम्मा			5090649693.56	151818015.83	4938831677.73	3045720213.76	317805490334.15	320851210547.91	51626931.66	320374835778.02	320426462709.68	424747838.23	3457242780.51	324308453328.42	1893111463.97	11486633.94	0.00
साविकको र हालको कूल जम्मा			23827962055.41	3960906380.41	19867055675.00	3628658525.47	404330590391.14	407959248916.61	253020800.66	407281480277.72	407534501078.38	424747838.23	3457242780.51	411416491697.12	16238397149.53	14118948.94	0.00

विभाग अन्तर्गतका कार्यालयहरू र सम्पर्क टेलिफोन तथा फ्याक्स नं.

सि.नं.	कार्यालयको नाम	टेलिफोन नम्वर	फ्याक्स नं.
१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भद्रपुर	०२३ ४४५५०१२, ४५६७०२	०२३४५५०१९
१.१	करदाता सेवा कार्यालय, इलाम	०२७ ५२०११२	
१.२	करदाता सेवा कार्यालय, दमक	०२३ ५८५७५२	
२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धरान	०२५ ५२०९८२, ५२०९८३,	०२५५२८२८३
२.१	करदाता सेवा कार्यालय इटहरी	०२५ ५८१६५५	
२.२	करदाता सेवा कार्यालय, धनकुटा	०२६ ५२०१४१	
३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विराटनगर	०२१ ५३०१६६, ५२६३२३,	०२१५२२७१७
४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, लाहान	०३३ ५६०१८८, ५६०२४९	०३३५६०४४९
४.१	करदाता सेवा कार्यालय, गाईघाट	०३५ ४२१५४१	
५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, जनकपुर	०४१ ५२०१३६, ५२०४२३,	०४१५२०२९७
५.१	करदाता सेवा कार्यालय, बर्दिवास	०४४ ५५०४६९	
६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, सिमरा	०५३ ५२०९३०, ५२०११३,	०५३५२०७१३
६.१	करदाता सेवा कार्यालय, गौर	०५५ ५२०४२९	
७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, विरगंज	०५१ ५२२११२, ५२२०६६	०५१ ५२२११२
८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, हेटौडा	०५७५२३१०१, ५२०३०८	०५७५२०३०८
९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भरतपुर	०५६५२०१०६, ५२३५५८	०५६५२६७७८
१०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, पोखरा	०६१४६४४४९, ४६४३६३	०६१४६४४४९
१०.१	करदाता सेवा कार्यालय, दमौली	०६५५६०१२९	०६५५६०१२९
१०.२	करदाता सेवा कार्यालय, बाग्लुङ्ग	०६८५२०१२९	
११	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भैरहवा	०७१ ४२०८५७, ४२०१७७	०७१४२१७६३
१२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, वुटवल	०७१४३७७७६, ४३८८६२	०७१४३८८६३
१२.१	करदाता सेवा कार्यालय, पाल्पा	०७५५२०११७	५२२०४२
१३	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, कृष्णनगर	०७६४२०६३२, ४२००३२	०७६४२००३२
१४	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, दाङ	०८२५२२१०९, ५२०१७५	०८२५२०००९
१५	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, नेपालगंज	०८१ ५२००२६, ५२०१५९,	०८१५२६२०९

१५.१	करदाता सेवा कार्यालय, सुर्खेत	०८३ ५२५१७२	
१५.२	करदाता सेवा कार्यालय, जुम्ला	०८७ ५२०५५२	
१६	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, धनगढी	०९१ ५२१२०६	०९१५२१२०६
१७	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, महेन्द्रनगर	०९९ ५२११०६, ५२१११८	०९९५२११०६
१८	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, ललितपुर	०१ ५०१००९, ५०१०१०, ५०१०११,	०१५०१०१०
१९	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, भक्तपुर	०१ ६६१२२२६, ६६१४७९५	०१६६१४७९५
१९.१	करदाता सेवा कार्यालय, धुलिखेल	०११ ४९०७८६	
२०	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं १	०१ ४२४१३०१, ४२२४९४२,,	०१४२२९८७३
२०.१	करदाता सेवा कार्यालय, चवहिल	०१ ४४८४३४०	०१४४७४५२२
२०.२	करदाता सेवा कार्यालय, कोटेश्वर	०१ ४४८९२४७, ४४८९२४८	०१४४८९२४७
२०.३	करदाता सेवा कार्यालय, पुतलीसडक	०१ ४२४३१७६,	०१४२४३१५६
२०.४	करदाता सेवा कार्यालय, वत्तिसपुतली	०१ ४११३६९०	०१४११३६९०
२०.५	करदाता सेवा कार्यालय, वानेश्वर	०१४४८४६७१, ४४८३६७२	०१४४८५५४३
२१	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं २	०१४२२२६०८, ४२२१९६६,	०१४२२२६०८
२१.१	करदाता सेवा कार्यालय, त्रिपुरेश्वर	०१४२३०४६४, ४२३०४६६	०१४२३०५६३
२१.२	करदाता सेवा कार्यालय, नयाँसडक	०१४२६६५७२, ४२६५०५५	०१४२६६६५३
२१.३	करदाता सेवा कार्यालय, ठमेल	०१४२१८९५३, ४२२७६२१,	०१४२२७६०४
२२	आन्तरिक राजस्व कार्यालय, काठमाडौं ३	०१४१५९७०, ४२८९१९,	०१४१०२८५
२२.१	करदाता सेवा कार्यालय, महाराजगंज	०१४४१९२६४	०१४४१९२६४
२२.२	करदाता सेवा कार्यालय, वालाजु	०१४३८९७९१, ४३८९७९२,	०१४३८९७९४
२२.३	करदाता सेवा कार्यालय, कलंकी	०१ ४२८५९५१, ४२८९९५२,	०१४२८५९५१
२२.४	करदाता सेवा कार्यालय, कालिमाटी	०१ ४२८३६५८	०१४२८२८१२
२२.५	करदाता सेवा कार्यालय, टंगाल	०१४४३९४७६, ४४३९४७७	०१४४३९४७६
२३	ठूला करदाता कार्यालय	०१५०१००५०, ५०१००५२,	०१५०१००५१

आन्तरिक राजस्व विभाग

call center

मूल्य अभिबृद्धि कर , आय कर , अन्तःशुल्क र कर प्रशासन सम्वन्धी जानकारीका लागि टोल फ्री नम्वर १६६००१४०००० मा फोन गर्नुहोस वा www.ird.gov.np मा Log-on गरी FAQ मा क्लिक गर्नुहोस् ।

मैले त कर तिरिसकें । त्यसैले निश्चिन्त छु ।

तपाईका आर्थिक गतिविधिका सूचना हामीसँग छन्...
अनुमानित करको विवरणसहित यथार्थ कर दाखिला गरौं ।

नेपाल सरकार
अर्थ मन्त्रालय

आन्तरिक राजस्व विभाग

समृद्ध राष्ट्र निर्माण र फराकिलो कराधार, करदातामैत्री एवं सुदृढ करप्रणाली पूर्वाधार